

~~19-192~~
F.S.P.
K1-2

ROBERTI WELSTED

T E N T A M E N

D E

Variis hominum naturis,
Remediisque ad singulas accommo-
dandis.

Ubi morbi earum seu simplicium
sive mistarum affines notantur:
Ex quibus nata symptomatum di-
versitas exploratur; ipsosque
sanandi rationes deducuntur.

L O N D I N I:

Impensis JACOBI & JOHANNIS KNAP-
TON, Cœmeterio D. Pauli. 1730.

13

4 Ri

ARGUMENTA SECTIONUM

P R Æ F A T I O N I S.

Sect.	Pag.
1. Q Uousque genus vitii cognoscendum.	i
2. Remedia naturæ propria sunt accommodanda,	ibid.
3. Ad ipsius modum,	ii
4. Debilem aut robustum.	ibid.
5. Naturæ non accommodata nocent.	iii
6. Iisdem morbis, à naturis aliorum variatis, alia accommodantur.	iv
7. Argumenti varium genus.	ibid.
8. Ratio Medicinam inveniendi, ejusque fundamentum.	v
9. De arte huic innixâ Hippocratis sententia.	vi
10. Principia naturæ in singulis vestiganda.	ibid.
11. Organa animæ naturis singulorum respondentia.	vij
12. Consilium hujus partitionis ;	vij
13. Et utilitas.	ibid.
14. Variè quoad Epidemios se habent naturæ.	ix
15. Quâ ratione remedia prosunt ;	ibid.
16. Et sanitatem restituunt.	ibid.
17. Quo nomine naturarum præstantissima est notitia.	x
18. Necessaria est hæc Medicinæ pars.	xij

ARGUMENTA CAPITUM.

CAP. I. *Qualis est in hominibus natura.*

Sect.	Pag.
1. <i>S</i> copus hujusce Tentaminis.	1
2. <i>Natura hominis propria vel communis.</i>	3
3. <i>Distributionis ratio.</i>	ibid.
4. <i>Et perpetuandæ naturæ.</i>	4
5. <i>Propria communi non repugnat.</i>	5
6. <i>Triples propriæ genus.</i>	ibid.

CAP. II. *Naturæ singulis hominibus propriæ.*

1. <i>Enarratio propriarum.</i>	6
2. <i>Prima omnium norma.</i>	ibid.

CAP. III. *Naturæ organorum animæ propriis respondententes.*

1. <i>Hæ triplici propria generi tradunt.</i>	8
2. <i>Bona aliis proponenda.</i>	ibid.

CAP. IV. *Natura integerrimè sana.*

1. <i>Sanitas hujus propria.</i>	9
2. <i>Temperies æquabilis,</i>	ibid.
3. <i>Et æqua firmitas.</i>	ibid.

CAP. V. *Natura organorum bona.*

1. <i>Primæ fons,</i>	10
2. <i>Ætas matura.</i>	ibid.

CAP.

ARGUMENTA CAPITUM.

CAP. VI. *Naturæ ad primam classem referendæ.*

Sect.	Pag.
1. <i>Qualium est hæc classis.</i>	11
2. <i>Aliæ omnes corrigendæ.</i>	ibid.

CAP. VII. *Natura æquo robustior.*

1. <i>Affinis utriusque valetudinis.</i>	12
2. <i>Quæ variâ ætate valet.</i>	ibid.

CAP. VIII. *Natura organorum æquo fortior.*

1. <i>Secundæ fons,</i>	14
2. <i>Idem ac fœcundissimæ.</i>	ibid.
3. <i>Amori opportuna est natura.</i>	ibid.
4. <i>Affines morbi.</i>	ibid.
5. <i>Remedia.</i>	15

CAP. IX. *Naturæ classis secundæ.*

1. <i>Qualium est hæc classis.</i>	16
2. <i>Quæ curatur.</i>	ibid.

CAP. X. *De naturis debilibus.*

1. <i>Debilium ratio & ordo</i>	18
2. <i>Naturæ ex flore primo juventæ.</i>	ibid.
3. <i>Organa ei respondentia.</i>	ibid.
4. <i>Altera ex priori constantis parte.</i>	ibid.
5. <i>Organa ipsi respondentia.</i>	ibid.
6. <i>Tertia ex posteriore constantis parte.</i>	ibid.
7. <i>Organa huic respondentia.</i>	ibid.
8. <i>Ultima ex ætate vergente.</i>	ibid.

9. *Organa*

ARGUMENTA CAPITUM.

Sect.	Pag.
9. <i>Organa eidem respondentia.</i>	ibid.
10. <i>Naturæ plures ad has referuntur.</i>	20

CAP. XI. *Natura debilis prima.*

1. <i>Vis huic diluta.</i>	21
2. <i>Diagnostica.</i>	ibid.
3. <i>Remedia.</i>	ibid.
4. <i>Eorúmque ratio.</i>	22

CAP. XII. *Natura organorum primæ debili respondens.*

1. <i>Fons naturæ.</i>	23
2. <i>Diagnostica.</i>	ibid.
3. <i>Remedia.</i>	24
4. <i>Qualia alibi traduntur.</i>	ibid.

CAP. XIII. *Naturæ primo debilium ordine.*

1. <i>Gradus ordinis.</i>	25
2. <i>In iis sæpe ars versatur.</i>	ibid.

CAP. XIV. *Natura debilis secunda.*

1. <i>Temperies non æqua.</i>	26
2. <i>Morbis obnoxia.</i>	ibid.
3. <i>Diagnostica.</i>	ibid.
4. <i>Remedia.</i>	27

CAP. XV. *Natura organorum secundæ debili respondens.*

1. <i>Qualis sanitas.</i>	28
2. <i>Diagnostica.</i>	ibid.
3. <i>Remedia.</i>	ibid.

CAP.

ARGUMENTA CAPITUM.

CAP. XVI. *Naturæ secundo debiliū ordine.*

Sect.	Pag.
1. <i>Conditio harum varia.</i>	30
2. <i>Unde oritur.</i>	ibid.

CAP. XVII. *Natura debilis tertia.*

1. <i>Prioribus debilior.</i>	31
2. <i>Diagnostica.</i>	ibid.
3. <i>Remedia.</i>	ibid.

CAP. XVIII. *Natura organorum tertiæ debili respondens.*

1. <i>Similibus eidem prædita.</i>	32
2. <i>Diagnostica.</i>	ibid.
3. <i>Remedia.</i>	33

CAP. XIX. *Naturæ tertio debiliū ordine.*

1. <i>Quales.</i>	34
2. <i>Origo varietatis.</i>	ibid.

CAP. XX. *Natura debilis ultima.*

1. <i>Debilissima.</i>	35
2. <i>Quâ ratione.</i>	ib.
3. <i>Diagnostica.</i>	ib.
4. <i>Remedia.</i>	36

CAP. XXI. *Natura organorum ultimæ debili respondens.*

1. <i>Crassitie debilis.</i>	37
2. <i>Diagnostica.</i>	ib.
3. <i>Remedia.</i>	ib.

CAP.

ARGUMENTA CAPITUM.

CAP. XXII. *Naturæ infimo debiliū ordine.*

Sect.	Pag.
1. <i>Unde tales ortæ.</i>	39
2. <i>Quæ his consulitur.</i>	ib.

CAP. XXIII. *De propriis singulorum naturis, quatenus variâ ætate afficiuntur.*

1. <i>Ætatibus variegantur.</i>	41
2. <i>Primâ.</i>	ib.
3. <i>Adolescentiâ.</i>	ib.
4. <i>Priori juventæ parte.</i>	ib.
5. <i>Ac posteriori.</i>	42
6. <i>Et maturâ ætate.</i>	ib.
7. <i>Priori constantis stadio.</i>	ib.
8. <i>Et posteriori.</i>	ib.
9. <i>Ac Ætate vergente.</i>	43
10. <i>Ad senectutem.</i>	ibid.

CAP. XXIV. *Ratio remedia naturis, quatenus singulis ætatibus afficiuntur, accommodandi.*

1. <i>Vis insita singulis, promovenda non dissipanda.</i>	44
2. <i>Exempla de naturis depromta.</i>	45
3. <i>Nonnulla fugiendum remedia.</i>	46

CAP. XXV. *Quantum commodi ex accuratâ cognitione naturarum Medicinæ obvenit.*

1. <i>Quâ ratione de naturis actum fuit.</i>	47
2. <i>Affines morbos cognoscendi commodum.</i>	ib.
3. <i>Et ab imperitiâ periculum.</i>	48
4. <i>Quare morborum exempla adducuntur.</i>	ibid.

CAP.

ARGUMENTA CAPITUM.

CAP. XXVI. De morbis affinibus naturarum primi ordinis.

Sect.		Pag.
1.	<i>Calidus humor supervacuuus morborum origo.</i>	49
2.	<i>Hæmorrhagiæ,</i>	ibid.
3.	<i>Narium, oris, & hæmorrhoidum.</i>	50
4.	<i>Quæ discernendæ.</i>	ibid.
5.	<i>Huic naturæ statim suppressere non convenit.</i>	51

CAP. XXVII. De febribus primo debiliu ordine naturarum affinibus.

1.	<i>Febres quibus hæmorrhagiæ accidunt.</i>	52
2.	<i>Dysentericæ.</i>	ibid.
3.	<i>Metuenda est Gangræna.</i>	53
4.	<i>Febres quibus Diarrhæa accidit.</i>	ibid.
5.	<i>Et quâ ratione curantur.</i>	54
6.	<i>Quando non sine vomitu.</i>	ibid.
7.	<i>Et quando à vomitu.</i>	ibid.
8.	<i>Quando enema necessarium.</i>	55
9.	<i>Et Epispasticum.</i>	ibid.

CAP. XXVIII. De Diabete.

1.	<i>Duplex, verus & nothus.</i>	56
2.	<i>Nothus Leucophlegmaticæ analogus.</i>	57
3.	<i>Ut & Diarrhææ.</i>	ibid.
4.	<i>Et verus Lienteriæ.</i>	58
5.	<i>Ratio affinitatis.</i>	ibid.
6.	<i>Remedia.</i>	59
7.	<i>Quæ ratio vetat.</i>	ibid.

ARGUMENTA CAPITUM.

CAP. XXIX. *De morbis organorum calidæ
& humidæ respondentium affinibus.*

Sect.	Pag.
1. Organorum calida humiditas morborum scaturigo.	60
2. Insania.	ibid.
3. Qualiter se habet in ætatibus absona lo- quacitas.	61
4. Insaniæ exemplum.	ibid.
5. Ejusque ratio.	62
6. Remedia.	63

CAP. XXX. *Anacephalæosis morborum pri-
mæ debilis naturæ affinium.*

1. Morbi calidæ & humidæ.	64
2. Et organorum.	ibid.

CAP. XXXI. *De morbis affinibus natura-
rum secundi ordinis.*

1. Calida siccitas morborum scaturigo,	65
2. Inflammationum.	ibid.
3. Remedia.	ibid.
4. Quibus sanguinis missio & catharsis nocent.	67
5. Et quare.	68

CAP. XXXII. *De Febribus secundo de-
bilium ordine naturarum affinibus.*

1. Febres cum inflammatione,	70
2. Faucium.	ibid.
3. Remedia.	71
4. Febres etiam ardentes.	ibid.
5. Et	

ARGUMENTA CAPITUM.

Sect.	Pag.
5. <i>Et Erysipelatosæ.</i>	ibid.
6. <i>Remedia.</i>	72

CAP. XXXIII. *De morbis organorum calidæ & siccæ respondentium affinibus.*

1. <i>Unde morbi.</i>	73
2. <i>Mania.</i>	ibid.
3. <i>Remedia.</i>	74
4. <i>Stoliditas contrariæ est naturæ.</i>	ibid.
5. <i>Phrenitis.</i>	ibid.

CAP. XXXIV. *Anacephalæosis morborum secundæ debilis naturæ affinium.*

1. <i>Morbi calidæ & siccæ,</i>	75
2. <i>Ac organorum.</i>	ibid.

CAP. XXXV. *De morbis affinibus naturarum tertii ordinis.*

1. <i>Rigida siccitas morborum origo.</i>	76
2. <i>Fæculentia à crassitie secernenda.</i>	ibid.
3. <i>Exemplum alvi suppressionis.</i>	77
4. <i>Et Hæmorroidum cæcarum.</i>	ibid.
5. <i>Remedia.</i>	ibid.

CAP. XXXVI. *De febribus tertio debilium ordine naturarum affinibus.*

1. <i>Febres diurnæ</i>	78
2. <i>Quales.</i>	ibid.
3. <i>Remedia.</i>	79

ARGUMENTA CAPITUM.

CAP. XXXVII. *De aliis etiam morbis tertii naturarum ordinis affinibus.*

Sect.	Pag.
1. <i>Scorbutici quidam.</i>	80
2. <i>Remedia.</i>	81

CAP. XXXVIII. *De morbis organorum ter- tii ordinis.*

1. <i>Morbi,</i>	82
2. <i>Triplicis organorum generis.</i>	ibid.
3. <i>Ephialtes.</i>	83
4. <i>Qualis Cælii descriptio.</i>	ibid.
5. <i>Et Pauli.</i>	84
6. <i>Ac Ettmulleri.</i>	ibid.
7. <i>Quibus hi laborant, qui Ephialte fuerunt affecti.</i>	85
8. <i>Enarratio Cælii.</i>	ibid.
9. <i>Remedia.</i>	87
10. <i>Ratio eorum.</i>	ibid.
11. <i>Enarratio Ettmulleri.</i>	ibid.

CAP. XXXIX. *De Ephialte contagioso, & Ephemerâ eidem affini Britannicâ.*

1. <i>Silimachi exemplum,</i>	88
2. <i>Ephemerâ illustratum Britannicâ.</i>	ibid.
3. <i>Locus Caii enarratur.</i>	89
4. <i>Quales speciatim tutissimi fuere.</i>	ibid.
5. <i>Maculis respondet tumor cum livore.</i>	90
6. <i>Quâ secernitur à Peste.</i>	ibid.

CAP. XL. *De cæteris affinibus morbis.*

1. <i>Catalepsis cujus est affectus.</i>	92
2. <i>Quâ</i>	

ARGUMENTA CAPITUM.

Sect.	Pag.
2. <i>Quî nunc acutus, nunc diuturnus.</i>	ibid.
3. <i>Describitur.</i>	ibid.
4. <i>Tempus & ætas cui accidit.</i>	93
5. <i>Remedia.</i>	ibid.

C A P. XLI. *Anacephalæosis morborum tertii debilium ordinis affinium.*

1. <i>Morbi naturæ rigidæ & siccæ.</i>	94
2. <i>Ac respondentium ei organorum.</i>	ibid.

C A P. XLII. *De morbis affinibus naturarum quarti ordinis.*

1. <i>Humida naturæ frigiditas morbis nascendi causas præbet.</i>	95
2. <i>Exemplum Leucophlegmatæ.</i>	ibid.
3. <i>Remedia.</i>	ibid.
4. <i>Difficultas spirandi & Asthma.</i>	96
5. <i>Quî prior tollitur.</i>	ibid.
6. <i>Et quî posterius.</i>	97
7. <i>Remedia ad naturam non morbum accommodanda.</i>	ibid.
8. <i>Historia.</i>	98

C A P. XLIII. *De febribus quarto debilium ordine naturarum affinibus.*

1. <i>Quartana autumnalis.</i>	100
2. <i>Remedia.</i>	101
3. <i>Ratio eorum.</i>	ibid.
4. <i>Hic morbus affinis priori.</i>	ibid.

C A P.

ARGUMENTA CAPITUM.

CAP. XLIV. *De morbis organorum quarti ordinis.*

Sect.	Pag.
1. <i>Alienatio mentis.</i>	103
2. <i>Remedia.</i>	ibid.
3. <i>Ratio eorum.</i>	ibid.

CAP. XLV. *De Comate somnolento.*

1. <i>Comatis ratio.</i>	105
2. <i>Enarratur.</i>	106
3. <i>Remedia comatis primarii.</i>	ibid.
4. <i>Coma febrim comitatum.</i>	ibid.
5. <i>Analogia Epidemii ad pueritiæ coma.</i>	107
6. <i>Coma secundarium.</i>	108

CAP. XLVI. *De Apoplexiâ.*

1. <i>Cur juniores apoplectici fiunt.</i>	109
2. <i>Exemplum.</i>	ibid.
3. <i>Febris apoplecticum æmulata paroxysmum.</i>	110
4. <i>Enarratur.</i>	ibid.
5. <i>Diagnostica.</i>	111

CAP. XLVII. *De analogia Comatis & Apoplexiæ ad febrim hosce morbos aliquando comitantem.*

1. <i>Ratio pulsus.</i>	113
2. <i>Et respirationis.</i>	ibid.
3. <i>Comatosa quâ ad Phreniticam se habebat & Apoplecticam.</i>	ibid.
4. <i>Mos utriusque febris.</i>	114
5. <i>Secundum durationem.</i>	ibid.
6. <i>Et</i>	

ARGUMENTA CAPITUM.

Sect.	Pag.
6. <i>Et ætatem.</i>	ibid.
7. <i>Urinæ ratio.</i>	ibid.
8. <i>Ratio remediorum.</i>	115
CAP. XLVIII. <i>Anacephalæosis morborum quartæ debilis naturæ affinium.</i>	
1. <i>Morbi frigidæ ac humidæ.</i>	117
2. <i>Et organorum.</i>	118
CAP. XLIX. <i>Ratio cognoscendi naturas hæc debiles variè mistas.</i>	
1. <i>Naturæ, prout mistæ, variis affectibus opportuna,</i>	119
2. <i>Penitus cognoscendæ,</i>	ibid.
3. <i>Notas simplicium comprehendendo.</i>	120
CAP. L. <i>De naturâ primi ordinis mistâ ei, quæ secundi est.</i>	
1. <i>Quæ affines talis sunt hæmorrhoides,</i>	121
2. <i>Et Dysentericæ.</i>	ibid.
3. <i>Quibus tormina ventris respondent.</i>	122
4. <i>Remedia.</i>	123
CAP. LI. <i>De naturâ organorum primi ordinis mistâ ei, quæ secundi est.</i>	
1. <i>Febris mistæ affinis.</i>	124
2. <i>Varia pro naturâ dominante.</i>	ibid.
3. <i>Remedia.</i>	125
CAP. LII. <i>De naturâ primi ordinis mistâ ei, quæ tertii est.</i>	
1. <i>Scorbutus hæmorrhagicæ junctus.</i>	126
2. <i>Et</i>	

ARGUMENTA CAPITUM.

Sect.	Pag.
2. <i>Et febres scorbuticæ affines.</i>	127
3. <i>Remedia.</i>	ibid.

CAP. LIII. *De naturâ organorum primi ordinis mistâ ei, quæ tertii est.*

1. <i>Chorea S. Viti notha.</i>	128
2. <i>Enarratur.</i>	129
3. <i>Febris huic analoga.</i>	ibid.
4. <i>Qualis ab hoc morbo sanitas.</i>	130
5. <i>Remedia.</i>	ibid.

CAP. LIV. *De naturâ primi ordinis mistâ ei, quæ quarti est.*

1. <i>Hydrops naturæ affinis mistæ.</i>	131
2. <i>Quos adoritur.</i>	ibid.
3. <i>Remedia.</i>	ibid.
4. <i>Historia Hydropici.</i>	ibid.

CAP. LV. *De naturâ organorum primi ordinis mistâ ei, quæ quarti est.*

1. <i>Insaniæ hilaris exemplum.</i>	133
2. <i>Remedia.</i>	ibid.

CAP. LVI. *De naturâ secundi ordinis ei mistâ, quæ tertii est.*

1. <i>Exemplis sunt dolores colici.</i>	134
2. <i>Remedia.</i>	ibid.

CAP. LVII. *De naturâ organorum secundi mistâ ei, quæ tertii est.*

1. <i>Insania tristis.</i>	135
2. <i>Remedia.</i>	ibid.

CAP.

ARGUMENTA CAPITUM.

CAP. LVIII. *De naturâ secundi ordinis mistâ ei, quæ quarti est.*

Sect.	Pag.
1. <i>Morbi affines.</i>	136
2. <i>Historia.</i>	ibid.
3. <i>Remedia.</i>	138

CAP. LIX. *De naturâ organorum secundi mistâ ei, quæ quarti est.*

1. <i>Quâ affinis Lethargus.</i>	139
2. <i>Remedia.</i>	ibid.

CAP. LX. *De naturâ ordinis tertii mistâ ei, quæ quarti est.*

1. <i>Hypochondriacismi exemplum.</i>	140
2. <i>Remedia.</i>	ibid.

CAP. LXI. *De naturâ organorum tertii mistâ ei, quæ quarti est.*

1. <i>Noctambulorum natura enarratur.</i>	141
2. <i>Somno ambulantis historia,</i>	142
3. <i>Et Comatis vigilis.</i>	143
4. <i>Remedia.</i>	ibid.

CAP. LXII. *De naturis è simplicibus præ- dictis tribus vel quatuor constantibus, earumque affinibus morbis.*

1. <i>Ratio naturas variè temperandi.</i>	145
2. <i>Cui respondent merji.</i>	ibid.
3. <i>Exemplum.</i>	146
4. <i>Unde hæc cognoscenda.</i>	ibid.
5. <i>Remedia utrique tum naturæ tum morbi accommodanda indoli.</i>	147
6. <i>Cur nec remedium nec methodus eadem cunctis convenit.</i>	148

(b)

7. Qua-

ARGUMENTA CAPITUM.

7. *Qualia ad hoc argumenti absolvendum desiderantur.*

149

N. B. Quoniam hæc medici operis pars interdum innititur prioribus veluti fundamentis, loca ejusmodi, in superioribus libris à me conscriptis, ad imam quamque paginam indicantur.

Addenda & corrigenda.

PAG. 18. ad marg. leg. *natura*, p. 30. ad marg. post *harum* dele *punctum*.
50. ad initium l. *capitis*. p. 53. lin. 6. l. *præcipue*. 57. lin. 16 l. *urina*.
p. 78. lin. 2. l. *morbi*. p. 96. ad marg. leg. *spirandi*. & lin. 17. *difficultas*. p. 106. in Tit. leg. *somnolento*. p. 125. ad marg. S. 3. p. 127. ad initium. l. xxxvii. 131. CAP. LIV. p. 132. dele, modo ad naturam parere possunt. p. 137. ad initium, l. XLII.

P R Æ.

PRÆFATIO

UT remedia ægris cum ratione accommodentur, oportet scire quod peccat, quatenus notitia ejus ad corrigendum tollendúmve necessaria est. Hoc frequenter naturæ ægri propriæ debetur. Siquidem ea læserunt, quæ aliâ dotatis naturâ nullam, aliâ minorem aut majorem intulerunt noxam; aliâ rursus præditis profuerunt. Idem facilè sana, ægrè infirma patitur. Idem robustæ nocet, debili prodest. Quóddque alii debiliūm ordini in causâ est morbi, idipsum alii remedio est. Noxium sibi quæque conatur depellere. Hinc, nî aliter fiat, morbus. Idcirco medicus cum ratione decernit; * *Dicitur ratio, siquid ego hîc judico, morbum, quantumlibet ejus causæ humano corpori adversentur, nihil esse aliud quàm naturæ conamen materiæ morbificæ exterminationem, in ægri salutem, omni ope molientis.*

S. 1.
*Quousque
genus vitii
cognoscen-
dum.*

Quòd si medentis hoc opus sit, ut remedia adhibeat, quæ naturæ conatibus faveant, eique opem ferant, dum in morbi luctâ inæquali versatur; aut eam præparent, dum pericula ex morbis affinibus imminet;

S. 2.
*Remedia
naturæ pro-
pria sunt
accommo-
danda.*

* Th. Sydenham initio libri de morbis acutis.

talía eidem accommodanda sunt, ut debilitati ipsius succurrant, vehementiorémve impetum moderentur: Non verò ex eâ parte, quâ debilis est, vires imminuant; nec quâ modum excedit, spiritus subdant. Ut alia aliter debilis est; sic debilitatis modo, cuivis proprio naturæ, perpetuò prospiciendum est: Si robur sit nimium, cavere oportet ne ad debilitatem deprimatur. Eo fit, ut naturæ singulorum, subsidiis sibi accommodis adjunctæ, de morbis triumphent.

S. 3.
*Ad ipsius
modum,*

Quævis natura recipit remedia ad suum debilitatis vel roboris modum; cui nisi consultum fuerit, frustra ex ipsis sanitas speratur. Illa fortibus remediorum facultatibus opprimi potest, quibus recipiendis impar evaserit: Hoc vix quidquam fructûs, nisi ex iis percipit. Id in omni debilitatis & roboris genere perpetuum est. Verùm in naturis hæc res diversis variè habet, quoniam aliæ hoc, aliæ illud genus remedii faciliùs sustinent. Idque quia earum modo, quo se ipsæ levare conantur, potissimùm convenit. Sanguinis, exempli gratiâ, tractionem faciliùs sustinent, quibus sanguis effluere ex naribus sine incommodo solet.

S. 4.
*Debilem
aut ro-
bustum.*

Hinc debilis vel robustus ægri naturæ modus in causâ sæpe est, cur eadem remedia, quæ tali morbo laborantibus profunt, huic non conveniunt. Leve nonnunquam remedium, ad propriam naturæ ægrotantis debilitatem accommodatum, magis adver-
fus

sus morbum valet, quàm ingens remediorum non modò insignium sed & aliter efficacium multitudo; ubi ars ea, quæ in hisce ad naturam accommodandis elucet, conscribenti defuit. Et fanè interdum triumpho empiricorum, qui remedio quovis ex trivio gravem sustulerunt morbum, occasionem arreptæ debentur, quâ fortè eidem contigit, ut naturæ ægri accommodum esset: Quale dein fuisse in causâ constitit, cum idipsum aliis adhibitum naturis, tali morbo laborantibus, non profuerit. Nec minùs notum est eos interdum valentissima robustis adhibendo naturis remedia factos fuisse nobiles; famosæque eorum nobilitati ægros, aliis præditos naturis, se credentes spretæ rationi pœnas pependisse.

Si efficax aliquod remedium naturæ non accommodum fuerit, hoc in universum nocet; dum non modò morbum non depellit, unde frequenter ansa eum tollendi extirpandive postea minimè præbetur; verùm etiam ei sæpe auxilio vertitur, naturæque, cujus operâ sanari oportuit, imbecillitatem infert: Adeò ut morbo jam invalescenti obistere nequeat, quem priùs non deserta viribus superare potuisset. Hinc varia ægritudinis ejusdem facies, ita ut quæ artis lege haud curata speciem diuturni induit morbi, antea acuti forsan typum exhiberet. Hinc & perpetua ferè curatio naturæ jam debilitatæ, si non fractæ, deside-

S. 5.
*Natura
 non accom-
 moda nocet.*

desideratur. Secus isthæc intra paucos dies liberata, ex morbo convaluisset.

S. 6.
*Iisdem
morbis, à
naturis
aliorum
variatis,
alia ac-
commodan-
tur.*

Iidem morbi in singulis pro diversâ ipsorum naturâ variegantur. Iis signa à describentibus tribuuntur, quæ potius naturis affectorum, quàm indoli suæ debentur. In eorum historiis diversi memorantur remedium effectus, juxta varias laborantium naturas. Iisdem morbis, varias afficientibus naturas, eadem remedia non sunt profutura. Eadem aliquando simplicia, aliquando composita conveniunt. Interdum vario opus est eadem adhibendi modo; interdum quæ ordine alio adhibita adversantur, alio conducunt.

S. 7.
*Argumen-
ti varium
genus.*

Talium varietas in immensum crevit. Nemo cuncta morbis variè accidentia oculis usurpavit. Nova eorum seges ex naturis variè mistis oritur. Angustis nimium finibus circumscripta, naturarum atque ex ipsis provenientium contemplatio, arti medicæ impedimento fuit, quò minùs contra morbos proficeret. Hæc ferè tota in eo, quod naturæ hominum communi prodesset aut noceret, in singulis variatam minùs subtiliter lustravit. Constat parentes aliquando robustiores, aliquando debiliores esse, eorùmq; progeniem in primis parem possidere naturæ modum. Tales naturæ communis modi ex eorum ætatibus proveniunt, qui pro legibus singularum mutantur. Hæ parentum mutationes in sobolem transeunt, eamque

eâmq̃ue robustiorem debilioremve affectibus opportunam reddunt. Ii alia atque alia pro modo cuique proprio remedia desiderant. Huic modo nonnulli affines sunt affectus, nonnulli pariter alieni. Ex diversâ isthâc ratione indoles morborum vel fortior vel debilior, cæteris etiam paribus, prænosçitur.

S. 8.

Ratio medicinam inveniendi, ejusque fundamentum.

Ut utilitas necessitâsve mater artis medicæ erat, sic utilissima & necessaria primum fuere investigata. Ea ad victum spectabant, necessarium cum sanis tum ægrotis. Alius ægris, alius sanis conveniebat. De facultatibus rerum, ad hos illôsvē relatis cognoscebatur. Eas homines lædere, quæ fortes & eorum naturâ potentiores erant, quas nec superare potuit. Tales in hominibus inesse; eosque lædere, quibus temperies minùs æqua fit. Temperiem hanc æquam solis integerrimè sanis à naturâ esse. Cæteris aliquid dominari, quod licet non perpetuò conspicuum sit, datâ tamen causâ satis potente aliis se prævalere indicat. Naturis integerrimè sanis aliisq̃ue seu æquo fortioribus sive debilioribus eundem non convenire victum. Eum singulis prodesse, qui contrarias huic, quod prævalet, partes tuetur. Hoc ut perpetuò etiam aliàs, ita maximè apud laborantes morbo obtinere. Eorum naturas omnibus artis esse fulciendas subsidiis; non remediis, morbi tantùm ingenio accommodis,

everten-

evertendas. Hæc sola esse tuta morbis remedia, quæ ad naturam cujusque accommodantur. Hujus operam sanare; omni aliâ huic non consonâ medendi opus interturbari saltem, si non penitus abrumpi. Illum igitur haud immeritò medicus* laudat, *qui huic arti medicæ insuper struendæ solidam ac inconcussam substernens basin, videlicet † naturæ morborum medicatrices, non aliam arti demandat provinciam, quàm ut deficienti naturæ succurrat, effrænem coërceat, & in ordinem redigat.*

S. 9.
De arte
huic in-
nixâ Hip-
pocratis
sententia.

De ratione artis Medicæ eum in modum institutâ judicium extat, ‡ quòd rectissimo propinqua esset, simulque ad ipsum ratione pervenire posset. Neutrum de aliis constat, quæ ad fines usque extremos exploratæ, nec tamen rectissimo propinquæ fuerunt. Huic finem nemo post tot secula præscripsit; etiamsi aliis innixæ fundamentis artes cum ratione neglectæ jacuerint. Illud esse verum, monumenta antiquorum collata cum recentioribus fide dignissimis exerunt. Eorum plura ex medicorum scriptis exempla adducuntur.

S. 10.
Principia
naturæ in
singulis
vestiganda.

Quò accuratiùs ad leges hujus artis medicina exercetur, eò apertiùs se in homine modus naturæ prodit. † De eâ aliquid

* Th. Sydenham.

† Νύκτων φύσεις ἰατροί. Effert naturas, nequis communem intelligeret solummodo hominis naturam,

‡ De Medicinâ veteri.

† Ibidem.

manifestum ac evidens cognoscere, ex nullo parte contingit aliunde, quàm ex medicinâ. Hoc condiscere tunc licet, ubi quis eam rectè totam comprehenderit. Nec solum ad artem spectat principia mente complecti, quæ naturæ sunt in genere, sed & ea quæ in singulis afficiuntur. Singulis sunt animæ organa, vitæ sensûsque ac motûs principia, organorum in parentibus tunc temporis similia.

Talia singulorum naturis ad amissim quadrant. Hunc in modum se res habet, S. II.
Organa
anima na-
turis sin-
gularum
responden-
tia. ut in naturâ, quæ ad sanitatem maximè accommodatur, singulæ hominis partes inter se pari ratione congruant; eam, quæ ad robur potissimum accommodatur, vis mentis subtilissima deficiat, ubi nec inconcussa manent vitæ principia. Inter debiles naturarum ordines conditio organorum occurrit, quæ naturis humore calido diffluentibus respondent. Illa vim hisce communicant, quam de primo florentis tempore juventutis hauserint. Eæ produunt dotes ætatis, nondum ad plenam evectæ pubertatem. Ad alterum rursus ordinem alia pertinet organorum conditio, quæ naturis calidâ dotatis ficcitate respondent. Illa vim ipsis communicant, ab ætate maturitatem excedente, adhuc tamen consistente, translatam in progeniem. Hæ pariter constantis morem ætatis perpetuò referunt. Tertio debilium ordine conditio organorum naturis ficcitate

(c)

rigidâ,

rigidâ, vique subtili præditis responderet. Illa hanc acceptam ab ætate licet seriore, nondum tamen vergente, soboli tradunt. Hæ ad exemplum ætatis ejus componuntur. Quarto ordini respondent organa, à quibus vis ad munia naturarum disposita est; qualis iisdem, ex ætate ortis vergente, congruit. Hæ in modum ætatis debiliores cæteres evadunt.

S. 12.
*Consilium
hujus par-
titionis.*

Hujus ope partitionis non modò affectus singulatim enarrari, verùm & mutux eorum rationes secerni queunt pro affinitate, quæ sibi cum naturis intercedit. Ex naturis hâc ratione seorsum spectatis varii exordium ducunt morbi; quibus earum utpote affinibus remedia ejusdem generis conducunt, ac quæ debilitati propriæ hujus vel illius naturæ succurrunt. Affectus cujusque naturæ, & organorum ei respondentium affines recensentur, quò accuratiùs remedia ad singulos accommodentur.

S. 13.
Et utilitas.

Ex naturis sic dispositis, ut in omnem liceat partem singulas spectare, & quâ ratione morbi sunt earum affines, speciem, quâ se ipsi induunt, variam pervidendi fiat copia; quam scilicet modo afficiendi exhibent, quàmque eo ritu se habenti naturæ acceptam referunt. Hinc morbos frequenter esse mali moris constabit propter debilitatem alicujus naturæ, potius quàm propter vires quasvis æquè humano generi

perniciosas, quæ in fomitibus eorum delitescunt.

Et proinde qui singulos affectuum mores, ritusque varias tentandi naturas * unà perpendet, is quantum sit harum infirmitati, etiam peculiari, tribuendum supra quod vehementibus illorum viribus debeatur, demum cogniturus est. Prout morborum vis noxia in eo maximè sita est, quòd adversus debilem naturæ cujuslibet conditionem valet; remedia pari ratione, eidem debilitatis privatae modo accommodata adversus hosce potentiùs valebunt. Peste nimium ipsâ grassante aliæ leviter, aliæ nec omnino afficiuntur. Idque ipsum in alio quovis statu epidemio advertere est.

S. 14.
Varia quoad epidemios se habens natura.

Morbus naturæ infirmitati affinis, ei infidens, fomites ibi congenere nanciscitur. Eos veluti auxilia sibi adsciscit, adeò ut morbus hoc pacto naturæ prævaleat, eoque magis ingravescat, quò validiùs naturæ ipsius sustentacula evertere poterit. Inde fit ut remedia, quæ hanc debilem firmant, adversus morbum præstent opem, non tantum facultatibus suis eundem tollendo, quantum naturæ infirmitatem sustentando, vitiæque, quæ ex eâ proveniunt, ita corrigendo, ut morbum depellendo par evadat.

S. 15.
Quâ ratione remedia prosunt.

Ea artis studia omni laude digna sunt, quibus remedia naturis ægrorum veluti subsidia accommodantur, eâque demum ra-

S. 16.
Et sanitatem restitunt.

* Infra c. xxxix. S. 4.

tionē hæ morborum domitricēs evadunt. Hoc quippe pacto fanitas ægroto integra restituitur, ubi natura, viribus suis ope remedium reſectis, convaleſcit.

S. 17.
*Quo nomi-
 ne natu-
 rarum
 præſantiſ-
 ſima eſt
 notitia.*

Notitia autem naturarum non modò con-
 ducit ad fanitatem morbo laborantibus re-
 ſtituendam, ſed & ſecundùm rationes & leges
 unicuique privatim fanitas tuendam, imò
 &, quamdiu per ſingulas licet, continuandam.
 Natura cujuſvis propria in cauſſa eſt
 cur nunc vitæ ſpatium huic contrahitur,
 nunc illi longiùs provehitur; quæ nullâ arte
 terminos initio præſtitutos excedere poterit.
 Facere ut vita brevior reddatur, vel ut ip-
 ſam homines miſerè intra naturæ fines tra-
 hant, dubio procul non eſt arduum. Hoc ar-
 tificis non ſolùm minimè probi, verùm &
 aberrantis, artémque minùs callentis opus
 eſſe poteſt. Germani ejus profeſſoris ulte-
 rius quoddam munus eſt nōſſe, non modò
 quâ lege ad diem vita ſupremum perducatur,
 ſed & quâ quis commodiſſimè functionibus
 humanis perpetuò fruatur. Aliud eſt vivere
 tanquam animans merum, aliud tanquam
 homo rationis particeps. Aliud vitam con-
 tinuare, ſimplicibùſque ad eam pertinenti-
 bus muniis contentum eſſe; aliud mentis
 non carere conſiliis, & bona animi jam ad
 ſummum conſummata, ac palàm utilia poſ-
 ſidere. Proſectò vix dubitandi locus vide-
 tur, modò copia utrumlibet eligendi ho-
 minibus bene fanis fieret, quin vitâ conce-
 dere

dere ut plurimum mallent, quàm dotibus animi mentisque desertam degere; qualis detrudit ad inferiores viventium ordines, facitque ut sui ipsorum, prout antea haberant, perquam dissimiles spectentur. Ars efficiendi, ne isthæc contingant, ex naturis hominum penitus cognoscendis in univ-
sum pendet; quarum vis est congruis promovenda remediis, etiam dum morbi curantur; ne in alios debilitatis modos, interdum præsentibus deteriores, currant; & præsertim ne dum corporis viæ aperiuntur, quò commodiùs morbi fomes depellatur, vis pari itidem passu * dissipetur. Inde senectus acceleratur; inde cùm vita brevior redditur, tum quicquid superest, non modò incommode propter molestiam, verùm etiam indignè propter mutatam in deteriorem ab humanâ naturam, transigitur. Id quidem à me † initio hujus operis notatum, ad scribendi consilium induxit animum, quando intuerer exempla multorum, quibus non ætas, dum vivax eorum natura perpenderetur, nec morbi indoles, modò idem lege artis curaretur, sed contemptus aut ignorantia ejus præceptorum, non sine gravi patriæ aliquando æquè ac amicorum simul & necessariorum jacturâ & detrimento, vitam præmaturè abrumperet. Hinc quid naturæ singulorum sustinere valeant, pe-

* De Ætate Vergente c. 1. ff. 13, 14.

† Ibidem ff. 1, 4, 5, 12, 13, 16 & seqq. ad 20.

rinde ac quale ipsis congruat, & quâ ratione his ita opem ferre præstet, ut ab ejusmodi malis idoneè caveatur, indagare aggressus fui. Eoque res nunc videtur esse perducta, ut contemplatione horum, quæ insequuntur, non desultoriâ, id operis perfici queat. Momentum ejus ex medicinâ hoc pacto exercendâ solùm accuratè cognoscendum est. Illius munere ars medendi non tantum ad præsentibus ægrorum rebus consulendum, verùm etiam ad futuris vitæ rationibus instituendis prospiciendum pertingit.

S. 18.
Necessaria
est hæc Me-
dicina pars.

Quantum itaque cognitio ingenii cuiusque telluris, circa quam versatur, ad Agriculturam; tantum naturæ singulorum propriæ ad Medicinam pertinet: Utriusque ratio par est, non modò ut opera ne perdat, verùm etiam ut isthæc insignis utilitate suâ votis pulcherrimè demum respondeat. Hujusmodi proin naturæ contemplatio necessaria Medicinæ pars est; ad quam Celsi observatio juxtà cum aliis spectat; * *Id ante omnia scire convenit, quòd omnes Medicinæ partes connexæ sunt, ut ex toto separari non possint.*

* Præfat. L. v.

AD REVERENDUM ADMODUM

RICHARDUM

EPISCOPUM MENEVENSEM.

C A P. I.

Qualis est in hominibus natura.

OPusculum hoc probatum Tibi (Præ-
ful summè literis reconditioribus
ornate) in Tuo librorum thesauro,
ubi exquisitus utilium habetur delectus,
tanquam amicitiae, ab adolescentiâ usque per-
petuæ, monumentum serves: Ut quando à
legum consiliis ferendarum, & judiciis offi-
ciorumque publicis, quæ ad rerum perinde ci-
vilium ac divinarum cognitionem pertinent,
vacare liceat, liber animus in naturæ etiam
consulta haud importunè inquirat. Ea
nempe aut hominum communia quasi pub-
lica, aut singulorum propria veluti privata
haberi queunt: Hæc nisi illis adjiciantur,
vagus nimium atque interminatus erit Me-
dicinæ

S. I.
Scopus ten-
taminis.

De naturis hominum.

dicinæ scopus. Proinde ars utraque hæc colit, humanis velut omnibus institutis substrata; qualia nisi ita haberent, pulchra ordinum varietas apud homines non conspicua foret; cujus quidem fundamenta in singularum dotibus naturarum perpetuò, ubicunque consulitur salutis generis humani, jacta sunt. Quantumlibet enim naturæ felices juvat cultura; nil tamen proventus æquè ab iis sperandum, quorum inutiles aut bonorum infœcundæ negant naturæ. Ideoque non levis est momenti naturas, quæ ingentia promittunt commoda, secernere ab iis, quæ quidem excultæ communiter utilia parere, non tamen eorundem fructus insigniori hominum usui vertere poterunt. Talia nimirum hoc argumenti cogitata mantissæ loco suppeditabit; dum quanti ad medendum valet, in sequentibus paginis constabit.

NATURA medicis alia est unius-
cujusque hominis propria; alia
omnium communis: Quarum hæc
à reliquis animantium generibus; illa à cæ-
teris hominibus singulos fecernit. Ad
utramque quidem remedia sunt accommo-
danda; sed præstantissima artis utilitas in
accuratâ prioris investigatione clariùs elu-
cet; quoniam ad singulas ipsius proprie-
tates, velut ad normam curatio demum
medentis exigitur. Atque ita posterioris
naturæ metis finitur Medicina, in priorē
verò ut plurimum exercetur.

S. 2.
*Natura
hominis
propria
vel com-
munis.*

Omniū proin hominum communia
quædam sunt, & quædam singulis pecu-
liaria. Inter communia latentes calidi re-
censentur, ex quibus homines parentibus
utrisque similes oriuntur. Ea quidem
similitudo ex iisdem deducitur principiis,
quæ humanum genus constituunt, idque
ab aliis fecernunt. Non enim remissè hoc
munere integra parentum fungitur natura;
sed totam ei vim impendit, quò pleniùs
atque accuratiùs fabricam sobolis internam,
pariter atque formam ejus externam sui
similem exhibeat; eandemque ita ad ip-
sorum imaginem omnibus absolutam nu-
meris reddat. In hoc quippe negotio
uterque parens aliquid de suâ, huic novæ
infumit vitæ: Nec pater tantummodò spi-
ritum

S. 3.
*Distribu-
tionis ra-
tio,*

ritum proprio similem; sed & integrum sui ipsius modulum progeniei impertit; neque mater, otiosum veluti conceptaculum ad simplex ovi solum excludendi opus natum, calore duntaxat corporis fovet; verum & peculiarem sibi apparatus adhibet organorum, ad vitæ hujus tenellæ officia utilem. Et ipsius dein operâ non modò principia naturæ sibi peculiaris cum modulo patris communicare, sed hunc quoque ad proprium sibi exemplar adeò conformare valet, ut nunc corrigat, nunc & eundem corrumpat. Eum itaque in modum siquid in parentis naturâ utriusvis altius aut peculiarius recondatur, illud in fœtum traducitur. Hinc dotes ambobus communes, & alterutri propriæ in natis sunt requirendæ, ac medico satis curiosè singulas lustranti investigandæ: Quoniam in iis frequenter simulacrum matris æquè ac patris relucet; & peculiaris illius perinde ac hujus natura æquali lege dominatur. Nec rarò etiam alterius ex parentibus natura principatum obtinet; eoque pacto nati sunt parentis similiores, cujus facultates invaluerunt.

S. 4.
*Et perpetuanda
natura.*

Naturæ dein singulorum jam absolutæ per varia ævi stadia transeunt, & in iis immutantur pro cuiusque ætatis rationibus; non tamen eousque, quin cætera similes, sibique perpetuò constantes in ultimum vitæ tempus durent. Atque ita tametsi varia consuetudo

fuetudo in eas introducatur, non tamen omnino à propriâ recedunt normâ; verùm si dimoveantur, proculdubio recurrent, nisi viribus desertæ sint.

Nempe nonnulla oriuntur ex conjunctis hisce causis, quæ propriam singulis naturam à communi omnium secernunt. Eam igitur tam variam esse oportet, quàm parentum similitudo postulat; nec tamen à communi hominum naturâ discrepare. Singulorum proin naturæ haud ita à communi secernuntur, quin ab eâdem usque pendeant, & ad hanc, veluti generis autorem, referantur. Ac propterea licet quædam sibi propria fortiantur, non tamen qualia communi opposita sunt.

S. 5.
*Propria
communi
non repug-
nat.*

Ex hac igitur communi, naturæ singulorum propriæ initium primariò duxerunt, eâ scilicet lege quòd nonnulla parentibus insita, ipsisque peculiaria referrent. Et hinc tria potissimùm genera propriarum huc pertinentium, integerrimè videlicet sanum, æquo robustius, atque etiam debilius, exoriuntur.

S. 6.
*Triples
proprie
genus.*

C A P. II.

Naturæ singulis hominibus propriæ.

S. 1.
Enarratio
propriarum.

Natura singulorum propria aut ea est, ubi vis idonea per cunctas hominis partes æquè diffusa, integerrimam nec opportunam morbis sanitatem constituit; aut isthæc quæ vim fortitur, hinc vehementiâ præpollentem, illinc deficientem. Quod posterius iis accidit naturis, quibus non tam plenè communicatur; aut etiam eo quod calido humore diffuant, aut demum calidè siccescant. Prima itaque omnibus ad sanitatem utilibus adornatur; proxima ad robur comparata est; dum reliquæ debilitate quodammodo laborant. Prima nempe sola opibus suis pollet; aliæ verò omnes subinde auxiliorum indigæ evadunt.

S. 2.
Prima omnium norma.

Prima exinde natura statuitur cæterarum norma; ad quam quò propiùs accedant, eò minori, prout ex alterâ parte quò longiùs ab eâdem deflectant, eò majori artis operâ adjuvandæ sunt. Intuetur proin illam
* Medicina veluti scopum, quò opera dirigat; sive illuc æquo robustiores deducat

* De Ætate Vergente c. 1. ff. 2, 3.

Naturæ singulis hominibus propriæ.

7

naturas, seu debiliores in æqualem ipsi gradum erigat. Idcirco illius proprietates summopere lustrat, dotésque cognoscit, ut ægri præceptis fidentes hæcce eatenus consequantur, quatenus saltem per naturæ modum liceat.

C A P. III.

*Naturæ organorum animæ propriis
respondentes.*

S. 1.
*Ha triplici
propria
generi tra-
dunt.*

PRæmissis ad amissim respondent organorum naturæ; primæ scilicet, omnino bonæ; proximæ dein, fortiores eorundem naturæ; cæterisque ita recensitis, singulæ organorum naturæ suo pariter more debiles. Hinc bonæ ipsis principia sanitatis, quâ dotantur, impertiunt; prout fortiores, roboris; ac debiles naturæ, principia debilitatem referentia propriam sui ipsarum iis communicant. Hinc omnium, præter bonam ejusque progeniem, naturarum affines morbi notantur.

S. 2.
*Bona aliis
proponen-
da.*

Idcirco ad bonæ leges reliquæ exiguntur organorum naturæ, quodocunque ad sanitatem revocandæ sunt. Quemadmodum fortior hoc pacto remedia postulat his planè contraria, quæ debilibus eorum naturis conveniunt. Cujus rei gratiâ bonam in exemplar proponere æquum erit, priusquam cæteræ ad eam respicientes introducantur.

C A P. IV.

Natura integerrime sana.

DOS autem primæ hujus naturæ propria est, ut ex ejusmodi constet principiis, quæ integerrimè sanam constituunt, ac licèt ætatibus singulis adficiatur, in morbos tamen non incidat; utpote cui nulla cum hisce affinitas intercedit. Inde fit ut ab iisdem principiis sanitas perpetuetur.

S. 1.
*Sanitas
hujus propria.*

Dum hæc principia eadem permanent, calore corpus universum æquè * temperatur, neque hæc pars frigida est, quando illa incalescit; neque alia humore diffluit, dum alia planè siccescit. Quin nec totum supra modum evadit calidum vel frigidum, humidum aut ficcum.

S. 2.
*Temperies
aquabilis,*

Rursus pari ratione firmitas partium se habet, quam singulæ æquo jure ita fortiuntur, ut nulla suam præ cæteris jactet, aut infirmitati propter aliam, quæ officio deest, obnoxia reddatur. Hinc ut nec alia debilior, alia firmior; sic neque omnes in unum collectæ totum æquo firmitus constituunt.

S. 3.
*Et æqua
firmitas.*

* De Ætate Vergente c. 1. S. 14.

C A P. V.

Natura organorum bona.

S. 1.
*Prima
fons*

Media proinde est bona organorum natura inter æquo fortiolem ab hac parte, & ab illâ debiliolem; quæ progenies parentum similibus præditorum dotibus, easque possidentium ætate integerrimâ, existit. Similem igitur naturam integerrimè sanam talia constituunt organa.

S. 2.
*Ætas ma-
tura.*

Hinc corpus omnia sanum, & paria huic bonitate animi mentisque organa ex eadem ætate primariò oriuntur: Et quæ illius dotes vigent, hæ pariter solæ naturam integerrimè sanam bonamque ornant. Has proin naturas, propriis legibus æquis florentes, requirit medicus; de quibus corporis, animi mentisque dotes investigat, quæ in præstantissimis hominibus relucet.

C A P. VI.

Naturæ ad primam classem referendæ.

Naturæ quidem rarissimè medicis occurrunt, quæ ad harum exquisitè normam quadrant; propter diversitatem ex alterutrius ætate parentis natam; aut etiam eò quòd sanitas ipsis à majoribus suis non perpetuò integerrima communicetur. Verùm hoc non prohibet, quin plures in hanc classem referri queant secundum varios earum gradus; quæ licèt aliquanto magis vel paulo minùs hanc præstantissimam repræsentent, inter eas tamen haud immeritò numerantur.

S. 1.
*Qualium
est hæc
classis.*

At si quædam ex iis longiùs de normâ deflectit; idque roboris nimii debilitatîve manifestæ indiciis cognoscitur, in aliam hinc classem transit. Ac dein tales, velut à rectâ declinantes, juxtà cum æquo robustioribus, aut etiam debilioribus, corrigere remediis oportet.

S. 2.
*Aliæ
omnes cor-
rigendæ.*

C A P. VII.

Natura æquo robustior.

S. 1.
*Affinis
 utriusque
 valetudi-
 nis.*

SI vehementior, quàm omnia sanæ interfit naturæ, vis præpollèt, tali cum morbis affinitas intercedit; utpote cujus principiis totius intemperies nimiâque firmitas contingunt; unde nec sine auxiliis sanitas perpetuari potest. Robustior quippe isthæc natura est mutationibus opportuna, ex utrâque sive bonæ seu malæ valetudinis parte; atque ita hinc ad morbos, illinc ad integerrimam proclivis sanitatem.

S. 2.
*Qui varia
 atate va-
 let.*

Et quanquam prima hujus ætas propter teneritatem, ingenitam sibi firmitatem haud æquè cuivis pandit ac insequente ævi studio; à debilitate tamen longiùs abesse illo etiam tempore, perito attendenti patebit. Siquidem tunc ætatis promptissimè & expeditissimè muneribus singulis fungitur, quæ natura teneræ præstituit: Inde fit ut accuratissima sanitas fors illius prima videatur; in cujus fastigio posita periculo non vacat. Hinc dein quò vigori propior, eò magis magisque perpetuò de sanitate periclitatur; quo nimirum tempore valentissima quæque natura semet fœcundissimam

mam ostendit. In eâ hominum vis complurium insit necesse. Unde latex, qui ad hanc naturam pertinet, densior confertis vitarum principiis, vi pariter fortiorę temperatur.

C A P. VIII.

Natura organorum æquo fortior.

S. 1.
*Secunda
fontis*

Natura organorum æquo fortior bonam vehementiâ exsuperat; ideóque oritur ex iis parentibus, qui similem fortiuntur, priusquam consummatâ maturitate subacta fuerit. Naturam nempe fortio-rem sibi parem organa juventutis animosæ immitisq[ue] solùm procreant.

S. 2.
*Idem ac
fœcun-
dissima.*

Robur proin ac fortitudo ex haud ab- simili fœcunditate juvenili profunditur. Hinc & amor æternùm conjungitur; cu- jus propterea officiis ii se dedunt, quorum robur corporeum vi fortissimâ animatur.

S. 3.
*Amori op-
portuna est
natura.*

Hæc igitur natura iis, quæ in amore in- sunt, opportuna est. Inde fit ut non modò pulchra & benevola, verùm illaudata etiam ac maligna inibi hospitentur. Adeò ut non rarò talis natura * evadat pernicio- sissima, qualis commoda initio generi hu- mano ingentia promiserat.

S. 4.
*Affines
morbi.*

Ac propterea morbi affines sunt, qui amor debentur; inter quos † furor iste, qui ex eodem oritur, præsertim nume- ratur.

* De Ætate Adultâ c. 1. S. 3.

† Exempla extant in L. de Medicinâ Mentis c. 11. ff. 13, 14. collatis cum c. v. S. 14.

Natura organorum æquo fortior.

15

Amoris itaque remedia huic naturæ profunt; cui sanè utilissima erunt, si maturè medicus huic propensione insitæ succurrat. Quando enim altius vitia ejus radices egerint, vix sine summo acumine, & absque maximâ hominis noxâ * evellere poterit. Nec dein omittenda sunt remedia; verùm ad recentem amoris furorem advertere ei curæ futurum est, quisquis hanc naturam à labe istiusmodi tutam præstabit. Quælia verò hæc sunt speciatim in aliq̃ opere recensetur.

S. 5.
Remedia.

* De Ætate Adultâ c. I. II. 15, 16.

C A P. IX.

Naturæ classis secundæ.

S. 1.
Qualium
est hæc
classis.

Naturæ, quibus acerba & immatura quædam vis dominatur, ad hanc ferè classẽ pertinent. Eæ ingenium acre feróxque juventutis ostendunt, cui nec voluptates nisi violentæ fortitèrque agitantes arrident. Erumpit vehemens ea vis naturæ insita in motus perpetuos; præliis ac pugnis semet immiscere, & studiis incumbere tumultuantibus gessit. Nec fanè tenerior juventæ flos eò torosæ densitatis provehitur, quippe cui, nondum vigorem attingenti summum, utile est humido affluere, & cui membra nondum adeò concreverunt ac solidantur, ut eorum compages firmitatem, quâ robustiores naturæ gaudent, sibi adsciverit. Ævi itaque robustioris tempus, in quo fontes hujus naturarum classis inveniuntur, florentis primum juventutis stadium superat.

S. 2.
Qui curatur.

Et proinde isthæc classis est debilitatis expers, quoniam fortibus, nondum maturis parentibus creatur. Quale in causâ est, cur talis juvenus, antea roboris sui prodiga, sæpe ad bonam prorsus jam matura frugem pervenit. Eoque igitur tota artis Medicæ cultura tendit, ut hujus classis naturæ;

turæ, in modum primæ, viriliter mitescant. Naturam quippe secuta, quæ acriores crudæ ætatis stimulos dulci maturitate subigit, motus animorum æstuentes compescere annitur, illuc deducendo, ubi morbis minùs obnoxia, in tuto sanitatis juxta normam gradu collocatæ subsistant. Id hoc pacto fit: Ut periculum à roboris vehementiâ præcipuè impendat huic ætati, ex quâ primariò naturarum classis exorta est; sic iis vigentibus cavendum, nequid ex densitate laticum detrimenti capiant. His illo tempore fecundioribus aliquid detrahendum, potiùs quàm adjiciendum, quò feliciùs menti consulatur; cujus sæpe lumina haud ita acutum cernunt propter fortem animi indolem, qui sibi non menti grata valde volens seipsum lege rationis solutum esse optat. Iis ante omnia cibum potionemque ab infirmissimâ plerumque materiâ, rarò à mediâ, nunquam valentissimâ sumere convenit. Nec exercitatio, nisi aliud peculiare vitæ genus suadeat, quævis prodest, eadem exceptâ, quæ mentis bona auget. Quietì tutò indulgere, at minimè curarum vacuæ, licet. Talia imperare iis oportet, usquedum justa advenerit maturitas, quæ sola, omnino consummata, naturas hujus classis tutas præstare consuevit.

C A P. X.

De naturis debilibus.

S. 1.
*Debilium
ratio &
ordo.*

Naturis dein insequentibus aut temperies minùs æqua est; aut aliquis saltem firmitatis justæ modus deficit. Earum aliæ aliis debiliores, quarum fontes ab ætate integerrimâ remotiores sunt. Singulas autem disponere, quo ordine exoriuntur, haud alienum videtur; ideóque à juventæ primitiis incipere.

S. 2.
*Natura ex
flore primo
juventa.*

Naturæ verò hujus debilis evadit modus, quando humidiora ac tenera, quantum ætati convenit, organa parentum sibi similia tradant; & liquescentem ac humore diffluentem soboli vim communicent, laticésque unà, vitarum principiis, præ debilibus cæteris, refertos.

S. 3.
*Organa ei
responden-
tia.*

Huic respondet cerea ductilisque ea organorum natura, quæ variè mutabilis, consilii prudentis parum tenax est: Et cujus hinc animus novo amorì haud invitus cedit.

S. 4.
*Altera ex
priori con-
stantis
parse.*

Hanc dein excipit debilis naturæ modus, ortæ ex ætate quæ succedit integerrimæ; ubi organa parentum ficciora, utpote adhuc ferè vigenti flammâ ætatis illius temperata, sibi similia tradunt; nec deficientem, nisi quantum pro longiore vel breviorè tempo-

temporis inter hanc præcedentemque ætatem intervallo par sit, vim, nec densos latices progeniei communicant.

Natura proin organorum, quæ huic respondet, ad longævitatē comparata, acumine cæteras antecellit; ejusque animus haud ultra modum in amorem propendit.

Proxima ratione parī natura isthac debilior est; ubi subsequenti ætate organa parentum jam rigidè ficca, sibi similia tradunt; & subtiliorem expertemque humoris vim, cum laticibus principiis vitarum parcè dotatis, communicant.

Natura inde organorum huic respondentis, subtili atque obfirmatâ tenacitate prædita est. Animus dehinc non nisi subtilibus amoris irretitur laqueis; & si quando illecebris ejus fuerit captus, curis ejusdem eripere, vel hunc in alium transferre, hoc opus difficile aleæque plenissimum est.

Natura denique omnium debilissima est, quam ætate parentum vergente imminuta vis deficit. Ii crassè humidis ex eadem organis, laticibusque respondentibus laborabant. Hinc infantes similia fortiuntur organa, parémque postea vis defectum per vitæ stadia ostendunt.

Natura dehinc organorum huic ultimæ respondens, brevissimi est ævi; & acumine ac subtilitate destituta, segnitie & ignaviâ affici-

D

S. 5.

Organa
ipsi respon-
dentia.

S. 6.

Tertia ex
posteriore
constantis
partis.

S. 7.

Organa
huic re-
spondentia.

S. 8.

Ultima ex
ætate ver-
gente.

S. 9.

Organa
eidem re-
spondentia.

afficitur. Idcirco animus taliā fortitus organa, torpori otioso deditus, amoris ferè expers est.

S. 10.
*Naturæ
plures ad
has re-
feruntur.*

Ad hæc veluti summa naturarum, ubi in progeniem moduli traducuntur ex naturæ parte integri, capita aliæ referuntur quam plurimæ; quæ in singulis dein ætatibus mutantur, prout exipsis primum exortæ fuerunt.

C A P. XI.

Natura debilis prima.

Natura isthæc prima debilis æquo humidior, eget præsidio in anni temporibus, quibus aqua cælestis undiquâque diffunditur. In eâ latices diffluunt, nisi siccâ tempestate cohibeantur. Nec fortitamen vi destituitur, utpote omnium debilitate notatarum fœcundissima. Hinc latices magnam vitarum vim primordiâque in se habent.

S. 1.
*Vis huic
diluta.*

Maximè proin tali naturâ præditi in vere, minimè in autumnolaborant; quia in vere humiditatis excessus, in autumnoficcitatis symmetria est. Juniores minùs à morbituti, quorum affinis est hæc naturæ conditio. Ea quippe ad incrementa generis humani promovenda utilibus instructa est. Hinc corpora hanc naturam sortitorum citò augentur; & humor, quo abundant, causâ satis gravi datâ defluere solet.

S. 2.
*Diagnos-
tica.*

His conducit adhibere, quæcunque ex cibis potionibusque & laboribus ficcantia refrigerant. Verùm laboribus intra corpus exercitare tales potissimùm expedit. La-

S. 3.
Remedia.

bores enim oppositi iis, qui externas corporis partes exercitant, maximè profunt.

S. 4.
*Eorumque
ratio.*

Nempe talis natura exardescit, nisi refrigeretur; & exundat, nisi ficcetur. Ab utrâque ei parte prospiciendum, ut humor exuperans calfacientibus ne vacuetur.

C A P. XII.

*Natura organorum primæ debili
respondens.*

QUæcunque organorum æquo humidio-
rum ac ductiliorum, florente vi præ-
ditorum sunt, ea hisce contingunt. Hinc
talia suis similia soboli tradunt. In eâ
primæ vestigia juventutis apparent; ubi na-
turæ parentum, qui nondum adolescentiæ
teneritatem penitus exuerunt, repræsen-
tantur.

S. 1.
Fons na-
tura.

Talium hæc natura simulacrum est, le-
visque eorum ætatis ritu ludit in rerum
cortice, neque in aliquid ultra speciem se
offerentem inquit. Hinc celeriter perci-
pit, & obliviscitur; imagines perpetuò novas
effingit, ac sententiam propositumque in ho-
ras mutat. Atque ita omnino se gerit; quasi
facultas animadvertendi deesset. Animus
pulchritudine recenti tenetur; mox eam de-
ferens, aliam atque aliam deperit. Leviter
ita transvolat sibi subjecta, sive amando,
seu sperando. Præsentibus lætatur, dolétve;
futura verò tristitia nec præsentit, nec metuit.
Curarum immemor præteritarum, prout
urgentibus impellitur momentis, in has vel
illas variè partes propendet; nec quæ aliis
mole-

S. 2.
Diagno-
stica.

molestiam creant, hæc ei gravia * sentiuntur.

S. 3.
Remedia.

Desumuntur remedia ut plurimum ab iis, quæ organa exercitent, maximè ad visum atque auditum pertinentia. Talia sunt literarum studia, quæ in adhibendis duobus hisce sensibus versantur. Organa hâc ratione intenta in visa vel audita ficcantur; intenta ficcataque meliùs valent. Animus curis occupandus, negotiisque distingendus est. Huic consilio apprimè conducunt corporis animique dolores, & medicamina, quæ salubri acrimoniâ dotantur, corpusque exagitando organorum excitant attentionem, perceptionemque acuunt.

S. 4.
*Qualia
alibi tra-
duntur.*

Hoc quidem negotii antea datum fuit, dum ratio talium esset perpendenda; ideoque plura huc sub titulo † priore comprehensa pertinent.

* De Ætate Adultâ c. iii. ff. 4, 5.

† De Medicinâ Mentis c. vii. & alibi passim.

C A P. XIII.

Naturæ primo debiliū ordine.

Naturarum primi hujus ordinis varii ^{S. 1.} gradus ex eo æstimantur, quod ma- ^{Gradus or-}gis vel minùs humore exuberent. Hi æquo ^{dinis.} robustioribus sunt propiores; illi remotiores ad hunc peculiariùs ordinem pertinent. Ordo naturis conterminus est robustioribus.

Hinc patet, quare Medicina in hoc or- ^{S. 2.} dine corrigendo plurimum exercetur, quippe ^{In iis sæpe} qui præfidiis sæpius ad tutandum eget, pe- ^{ars versa-}rinde ac humore superfluo scatere con- ^{tur.}suevit.

C. A. P. XIV.

Natura debilis secunda.

S. 1.
*Temperies
 non æqua.*

AD aliam hinc naturam pergere libeat, debito ævi tempore orientem. Ea licet debilis, vivacissima * tamen, ad sanitatem ferâ etiam ætate accommodatur. Debilis autem, propter intemperiem nunc huius nunc illius membri, interdum universi quoque corporis calidam. Opportuna itaque morbis, minimè inter integerrimas recensenda est.

S. 2.
*Morbis ob-
 noxiis.*

In hac vitales sunt rari latices, qui vi non multum ab eâ, quam matura ætas fortita est, abludente animantur. Tales huic vi adeò respondent, ut ad ultimum vitæ tempus perseveret; verùm antea corpus morbis obnoxium reddat, qui à ficcitate calidâ pendunt. Vis ea raris insita laticibus ficcis, vitæ functionibus utilis, fervidâ æstate exardescit. Nec hominis tueri sanitatem licet, nisi artis fuerit auxiliis adjutus.

S. 3.
*Diagno-
 stica.*

Sanitas in aqueis incurfibus, morbus in æstuosis contingit. In ætatibus ad bonam carnis habitudinem vigentibus maximè morbis obnoxii sunt homines; maximèque natu ad sanitatem potissimùm accommodantur. Quemadmodum & his & illis proximi se habere consuêrunt.

* De Ætate vergente c. 1. S. 12.

Natura debilis secunda.

27

Remedia naturæ accommoda sunt refrigerantia & humidantia, atque exercitia quæ minimè excalfaciunt & colliquant; quæ frigiditatem corpori plurimam exhibitura, nec quidquam desiccatura sunt.

S. 4.
Remedia.

E

C A P.

C A P. XV.

*Natura organorum secundæ debili
respondens.*S. 1.
*Qualis sa-
mitas.*

Natura organorum huic respondens vim, sibi ab ætate maturâ traditam, siccitate suâ salvam & inextinctam præstat; similémque in progeniem minimè dilutam traducit. Hinc humidum, primæ ætati necessarium, & senectuti inimicum, valetudinem hujus naturæ tutatur. Pari ratione media ætas morbis infestatur. Hi verò longè à stoliditate, longissimè à stupore absunt.

S. 2.
*Diagno-
stica.*

Sapientissima est isthæc natura; siquidem in mente animadvertendi facultas præ cæteris viget, dotésque conspicuæ sunt solertia & sagacitas. Animus amore insano non ductilis; cujus organa non humor supervacuus, nullus etiam densus, neque fæculentus, nec denique crassus gelidúsve obsidet.

S. 3.
Remedia.

Humidantia externè æquè ac internè huic naturæ profunt, attamen ferè egelida. Relaxatio sæpe præcipienda, ne organa nimium intendantur. Non unum his opus sit, sed in alio alióque occupandum,

pandum, quò ductiliora reddantur. Illud studiorum genus interponendum, quod mentem suavitate perfundat. Tale imaginationis pulchræ opera subministrat. Quæ fusiùs in libro * superiore enarrantur.

* De Medicinâ mentis c. iv. ff. 5. & 10. c. v. S. 15. c. xi. ff. 8. & seqq.

C A P. XVI.

Naturæ secundo debiliū ordine.

S. 1.
*Conditio
 harum,
 varia*

Varia conditio est naturarum, quæ ad hunc ordinem referuntur. Nonnunquam scilicet corporis membra morbis infestantur, dum mens viget; nonnunquam & animus haud ita promptè menti obsequium præstat. Nec animi organa rarò tangit inflammatio. Aliquando etiam mens à naturâ mania opportuna est.

S. 1.
*Unde ori-
 tur.*

Sub similibus hinc conditionibus tales frequenter medicinam facientibus occurrunt. Ea diversitas ex alterutrius parentis naturâ vel ætate alienâ oritur. Hoc autem ordine naturis præditi solos propriè referunt parentes, qui eam ævi partem transigunt, in quâ siccitas caliditati conjuncta præcipuè cernitur.

C A P. XVII.

Natura debilis tertia.

DEbilior has insequitur natura, & in ^{S. 1.}
 eâ vitæ fons non eousque affurgit, ^{Prioribus}
 quo opus est ad functiones quasque obeun- ^{debilior.}
 das, quales sanitas, ut perpetuetur, deposcit.
 Hanc quippe cùm vis fortior, tum humi-
 ditas deficit. Quin ei sicca quædam sub-
 tilitas dominatur, præsidiorum frequenter
 indigæ, quibus sanitatem tueatur. Hinc
 & minùs fœcunda est.

Autumno tali naturâ præditi in morbum ^{S. 2.}
 proclives sunt, sed vere & ipsi proximis ^{Diagno-}
 anni temporibus tutiores. Pueri maxime ^{stica.}
 ad sanitatem accommodantur; media ætas
 in morbos proclivis. Quo quidem modo
 utrisque proximi se habent.

Remedia his profunt calfacientia & simul ^{S. 3.}
 humidantia, laborésque sensim adhibiti, qui ^{Remedia.}
 leniter calfaciant, nec tamen multum ab
 his, quæ adsunt, auferant.

C A P. XVIII.

*Natura organorum tertiæ debili
respondens.*

S. 1.
*Similibus
eidem præ-
dicta.*

Natura organorum huic respondens, subtiliorem debilioremque redditam ætate vim soboli communicat. Ea laticibus infusa, sæculentiæ natis contrahendæ. Illo ætatis tempore cui nondum obrepfit senectus, organa minùs flexibilia rigescunt, siccæque inibi concreta indurescunt. Hinc constantia & immobilia ferè manent animi mentisque organa; nisi ratione agitata, sententiæ ipsorum consonâ, ab instituto propositoque suo abducantur. Nobilissimæ proin ac præfulgidæ dotes ad hunc ordinem non pertinent. Sed subtilitas ejus res accuratè singulas percipit, siccitâsque dura earum vestigia tenet. Quin & ea subtilitas sicca crassam esse naturam vetat.

S. 2.
*Diagno-
stica.*

Ea proin acumine ingenii non destituitur, à stupore & stoliditate procul recedens; sed fortitudo cogitandi eam deficit. Et à prioribus secernitur, ut non validè commota aut æstuans, verùm cui mens animusque in sententiâ defiguntur. Ritè ea, licèt non celerrimè, concipit, nec citò obliviscitur; rerum imagines conceptarum

rum ad amissim effingit, judicat, ratiocinatur, & animadvertit æquali per omnia subtilitate; haud tamen pari præcedentis fortitudine. Animus similiter nil valde cupit; nec amore deflagrat, neque irâ gravi tangitur; in lætitiâ vix effunditur, neque tristitiâ admodum contrahitur; nec denique aut spe in altum tollitur, aut metu plurimum deprimitur.

Conducunt ei remedia, quæ vim promouent, nec tamen siccant; qualia sunt lenia ejusmodi exercitia, quæ imaginatio præbet; missis omnibus studiis, in quibus mens animûsve non sine vehementi agitatione versatur. Ejus perpetuò viribus parcendum.

S. 3.
Remedia.

C A P. XIX.

*Naturæ tertio debiliū ordine.*S. 1.
Quales.

Naturarum hujus ordinis temperies haud æqua. Earum ficcitas humiditati, frigiditas caliditati prævalet. Nec tamen frigiditas insequentis naturæ propria, ubi crassa quædam humiditas ex ætate ultimâ vim propè extinguit, stuporîque obnoxiam reddit; sed quæ supervenit vi se remittenti, laticibûsque haud tam promptè flammâs, quàm antea, concipientibus. Organa à calore prægresso ficca, nec dum humore senili diluta, duris potiùs concretis quàm flammârum fomitibus hospitium præbent.

S. 2.
Origo varietatis.

Variantur pro fontibus: Ii propiores se-nectuti, vel ab eâ remotiores fuere. Aliquando etiam peculiaris à majoribus suis tradita parentibus natura, diversitatis in causâ est.

C A P. XX.

Natura debilis ultima.

Claudit denique naturarum ordines debili- S. 1.
Debiliſſi-
ma.
bium, ex ætate jam vergente orta. Ea propriam ipsius vim, laticésque & organa omnium debiliſſima exinde * refert. Maximè adeò infœcunda, morbis itidem opportuniſſima evadit; cujus ævi ſpatium anguſtiſſimis definitur terminis.

Temperies ei minimè omnium æquabilis, quæ nec firmitatem fortitur. In utrâ- S. 2.
Quâ ra-
tione.
que igitur à ſanitatis normâ recedit. Vis nempe eidem inſita tenuis, ritu ſenilis, ægrè latices circumagit, quibuſcum motus ſolùm tardus communicatur. Hinc craſſa moles ad corpus accedit, & ſegnities ejus facultatum. Hinc & pondus ejuſdem vis naturæ haud eòuſque potentiâ exſuperat, ut munera vitæ, quamdiu alia quævis, adminiſtrare valeat.

Talis autem natura ex contingentibus cognoscitur. Corpora quippe hâc prædita S. 3.
Diagno-
ſtica.
magis in hieme morbis opportuna ſunt quàm æſtate, & vere quàm autumno. Et quod ad ætates attinet, pueri talium maxi-

* De Vergente Ætate c. v. ſ. 11, 12, 13. & c. vi. ſ. 1, 2, 5.

mè ad sanitatem accommodantur ; proximi verò, adolescentes ; maximi autem natu, morbis sunt opportunissimi. Quod etiam de iis intelligitur, qui ad hos proxime accedunt. Hæ verò naturæ citò fenescunt.

S. 4.
Remedia.

Talibus conducunt, quæ calfaciunt ficcantque tum in cibis tum in exercitiis ; & externas corporis partes, magis quàm internas, exercitare prodest. Labor quidem ficcet, corpusque robustum reddit. Semel in die cibum capere attenuat, ficcátque. Hæc autem duo labores & cibi, quod ad hoc consilii pertinet, non dissocianda sunt.

C A P. XXI.

*Natura organorum ultimæ debili
respondens.*

Natura organorum huic respondens ^{S. 1.}
 crassitie humidâ laborat, vim fortita <sup>Crassitie
debilis.</sup>
 tenuem, senilémque tarditatem. Eam
 in facultatibus ostendit. Hinc stuporis aut
 desipientiæ morbis obnoxia est. Hinc &
 similem sibi progeniem constituit; ubi
 flamma vitalis micare & trepidare, quasi
 haud multò ante extinctionem, videtur.

Talis natura ex notis extremæ debilita- ^{S. 2:}
 tis cognoscitur; utrùm vacillanti propria <sup>Diagno-
stica.</sup>
 cujusque ætatis munera exequendi, vel
 morbis obsistendi, eósvē devincendi more
 eam prodat.

Huic conducit uti administrationibus, ^{S. 3.}
 quæ ad vim magis promovendam tendunt; ^{Remedia.}
 non verò repletionibus aut ciborum aut
 potionum. Cursibus utendum velocibus,
 quin & deambulationibus, tum à cœnâ,
 tum mane, itémque à cursibus. Conducit
 & vomitibus uti; atque à vomitu, adjici-
 endo paulatim cibum offerre, minimum
 ad quatuor dies, par est. Ungere porrò
 totum corpus prodest. Quinetiam adultos
 frui amore imbricosis maximè tempestati-
 bus,

bus, & aliquando æstuosis oportet. Est porro ubi altiùs ascendere æquum videbitur; ac dein ficcioribus paucioribúsq; uti cibis convenit, laboribus autem pluribus & acutioribus. Conducit etiam fomenta adhibere, & vomitus à fomentis; atque à vomitibus ex longiori tempore cibos exhibere. Tota enim curatio ejus ad vim spectat exuscitandam; cujus dein ratio peti potest ex iis, quæ alibi * velut mentem acuentia, & bona ipsius augentia, fusiùs enarrata sunt.

* De Medicinâ mentis c, vii.

C A P. XXII.

Naturæ infimo debiliū ordine.

Naturæ infimi debiliū ordinis aliter S. 1.
 atque aliter secundum corporis, animi Unde tales
orta.
 mentisve dotes se habent; singulæ tamen eò
 pertinent, quibus vis tam tenuis insita est, ut
 partibus in universum regendis impar fiat:
 Utrū corporis partes mole suâ crassiore
 laborantes ea magis deficiat, vel organa
 animi mentisque; unde haud satis vividè
 functiones obeunt. Ex ætate igitur pa-
 rentum similiter debili, quæ vitalium in-
 digæ principiorum evaserat, harum ordo
 naturarum primò initium fumsit. Isque
 inferior contingit, quò ulteriùs frigida ac
 humida senectus, crassis laticibus scatens
 viribùsque deserta, parentes incescit. Eâ
 ratione debilitas ex integris nullòque affec-
 tis morbo parentibus nata est. Est & ubi
 parentes tali debilitate, à majoribus traditâ
 laborantes aliâ ætate, qui nunc sunt, na-
 tos genuerunt.

Stirpi hinc prospiciendum meliori alte- S. 2.
 rutrius parentis naturâ, ut insequentis se- Qui his
consultur
 culi progenies minimè inferior præsentī re-
 nascatur. Hæc nempe fuit legum sapien-
 tia, quibus cautum est, ne hi, qui eodem
 sanguine

sanguine creantur, matrimonium contrahant. Imò & in amore hoc ipsum inest, ut amans sui similem haud perpetuò diligat; verum dotes suis sæpe alienas suspiciat, ac in conjugē miretur. Tali enim ratione cum firmissimæ ad varios debilitatis gradus naturæ demittuntur, tum debiliores firmitatem sibi adsciscunt.

C A P. XXIII.

*De propriis singulorum naturis,
quatenus varia ætate afficiuntur.*

Naturæ singulorum propriæ ætatibus ^{S. 1.} variegantur, prout diversa præsti- <sup>Ætatibus
variegan-</sup> tuuntur communis hominum naturæ mu- ^{tur.} nera; quæ obire illis ævi stadiis oportet, quò feliciùs universum ipsius curriculum transfigatur. Quæ res ita se habet.

Prima ætas, vim recens à parentibus for- ^{S. 2.} tita, in singulis proin naturis integerrimam, ^{Primâ.} quatenus ipsi parentes tali dotantur vi, ostendit. Necessariam esse eam incremento, quod natura tunc temporis muneri est, liquet. Eâdem ratione etiam humore abundat calido, qui recenter de matre fuerit derivatus; sine quo nec augeri potest.

Prout igitur indies puer crescit, per- ^{S. 3.} petuò humor ei alendo insumitur; novique ^{Adolescen-} canales aperiri cœperunt, per quos proprii ^{tiâ.} deducuntur latices. Huic alia dicantur munia, quibus exercitatio & victus accommodantur. Hinc solidiores fiunt adolescentium partes, quæ antea teneriores erant.

Hanc excipit prima juventæ lanugo, ^{S. 4.} quam teneritas nondum deseruit, & cui ^{Priori ju-} membra adeò haud validissimè compacta ^{venta} ^{parte.} sunt

sunt. Ea tamen amoris idonea officiis, ipsius imperium sentiunt. Dum florent primitiæ ætatis adultæ, calida & humida est ætas, nondum æquo robustior; nondum ferocior.

S. 5.
*Ac posterio-
rior.*

Proxima ætas ad plenam ascendit pubertatem, cui robur accedit pro vi valentiore vel debiliore à parentum naturis traditâ. In eâ latices densissimi, & compages membrorum firmissima. Hinc & ætatum fecundissima robustissimâque, nec non acerrima & ferocissima est.

S. 6.
*Et maturâ
ætate.*

Dehinc ad maturitatem corpus justam pervenit, ubi calore æquissimo latices temperantur, & vehementior juventutis ferocia mitescit. Quin & humido liberaliùs corpori augendo in hoc usque tempus infumto, ficcitas ætati accedit.

S. 7.
*Priori con-
stantis sta-
dio.*

Incipit à peracto maturitatis tempore ætas constans, quæ negotiis curisque plurimum distinetur, mentisque facultatibus ampliandis, exercitandis & ornandis accommodatur. Vis talibus muniis occupata, magis atque magis corpus ficcatur, organaque exacuit.

S. 8.
*Et poste-
riori.*

Hinc & vis eadem posthac usu subtilissima ac moderatissima tempore ætatis hujus posteriore evadit; cum studia prioris stadii deferbuerint, ac ficcitate caloris plurimum experte corpus induruerit, & organa usque ficca permaneant.

Quam

Quamprimum homo ad senectutem ver-
git, humidum muneribus naturæ non eâ
multitudine, quâ in priori ætate, infumi-
tur. Inde fit ut ficcitas crescenti cedat hu-
miditati.

S. 9.

*Ac ætate
vergente.*

Prout dein vis perit infita, humor acce-
dit, idémque frigidus concrefcit.

S. 10.

*Ad senec-
tutem.*

G

C A P.

C A P. XXIV.

*Ratio remedia naturis, quatenus
singulis ætatibus afficiuntur, ac-
commodandi.*

S. I.
*Vis insita
singulis,
promovenda
non dissipanda.*

EX prædictis liquet vim, à parentibus traductam in sobolem, omnino similem esse illius, quam tunc ætatis ipsimet possiderent, & robustam debilemve progeniei conditionem, æquè ac sanitatis integritatem, ad ipsos acceptam referri, quatenus in speciem eorum conformetur. Hanc dein vim per totius ævi curriculum, affectam licet ætatibus variis, non tamen aliam à primævâ esse, nec terminos excedere præstitutos; etiamsi eam noxia cùm imminuant, tum præmaturè extinguant; sicut ex alterâ parte salubria promoveant, salvamque secundum naturæ ordinem in ultimum durationis suæ tempus præstent. Inde fit ut vi suæ parcere eum oporteat, quisquis sanus vitæ tempus juxta naturæ modum transigere optat. Idem quoque obtinet, si morbus invadit; qui tollendus cum minimo vis dispendio. Hinc consilium Medicinæ præstantissimum est vi consulere, ne citò dissipetur, aut quod idem sonat, ne senectus præmaturè accersatur. Arti proin vitio
vertitur,

vertitur, si quid infitæ vi decesserit, quo ad morbum non opus est devincendum. Naturæ figillatim spectatæ propter debilitatem subsidia artis deposcunt; & talia isthæc esse debent, qualia ad ætates respiciunt, non modò eam, quam nunc transeunt, verùm & ipsam insequentes. Senectus ipsa *, nisi vis deficiat, sanitati accommodabitur. Ea perpetuò remedia sunt deligenda, cæterisque anteferenda, quæ dum adhibentur, vim perinde promovent, ac morbum solvunt.

Hâc de causâ si æquo robustior in morbum natura incurrat, non statim ea imperandum, quæ ad imbecillitatem minùs convenientem redigant, verùm ad talem duntaxat naturæ modum, in quo tutior subsistat. Secus morbo jam soluto natura debilis evadet, longùmque temporis spatium inutiliter transiget; etiamsi nihil præterea incommodi obveniat. Quinetiam naturæ debili primæ, cui utilissimè præ debilibus sanguis multus detrahitur, si ei natura accedat debilissimi ordinis, imminens notatur periculum † *ex nimia sanguinis per venæ sectionem aut alio quovis modo evacuatione.* Nec sanè secunda, minùsque tertia debilis natura, sanguinis profusionem sine incommodo sustinet. Ac denique debilissi-

S. 2.

*Exempla
de naturis
deprompta.*

* De Ætate Adultâ c. xxviii. ff. 1, 2. & seqq. ad. 10.

† Th. Sydenham de Hydrope.

ma, misso sanguine multo, diu superesse
haud consuevit.

S. 3.
*Nonnulla
fugiendum
remedia.*

Idem pariter consilium in reliquis per-
sequi remediis amat Medicina, quæ naturis
ea accommodare studet. Ac propterea re-
pudiare ipsamet æquum est, quorum usus
vim naturæ singulis propriæ debilitat; ne-
dum isthæc, quæ licet alii cuivis accommo-
dentur, ab ægri tamen naturâ prorsus aliena
sunt; aut, quod eòdem recidit, fomites
generant, ex quibus in hisce naturis morbi
oriuntur.

C A P. XXV.

*Quantum commodi ex accurata
cognitione naturarum Medicinæ
obvenit.*

UT Medicina naturam hominis ex om-
nibus contemplatur partibus, sic è
nullâ plus percipit fructûs, quàm ex analo-
giâ naturarum ad se invicem, & ad ætates
à quibus principium ducunt. Nullæ proin-
naturæ fuerunt suprâ delineatæ, nisi quæ
parentum imagines in singulis eorum ætati-
bus referunt, nec alio ritu ab isthoc, quo
artem exercentibus se offerunt; nempe ve-
lut vi fortiore vel debiliore præditæ; &
tanquam humiditatis adhuc tenerioris, ro-
boris aut fortitudinis, calidæ siccitatis, ip-
siusque postea rigidæ duræve, ac postremò
humidæ crassitieci notas præbentes; quales
sanè ad normam ejus, quæ æquâ temperie
& firmitate dotata est, exiguntur.

Singulæ hîc recensitæ debiles naturæ,
morbis opportunæ sunt earum affinibus.
Eos nôsse permagni est momenti, propterea
quod * *in morbis minùs periclitantur, qui-
bus naturæ & habitûs, ætatis temporisque
morbus affinis sit magis, quàm hi, qui-
bus non secundum aliquid horum affinis fuerit.*

* Aphor. S. ii. 34.

S. 3.
*Et ab im-
 peritiâ pe-
 riculum.*

At verò in magno versantur periculo, si alienum naturis debilibus haud probè cognitæ remedii genus adhibitum fuerit; quod iis minimè accommodum, morbo auxilium ferat, naturæ debilitatem adaugeat. Quantò accuratior affinium naturis morborum notitia medenti contingit, tantò præstantior est ars remedia iis accommodandi, quæ simul debilitati eorum succurrant, atque etiam adversus morbos affines ipsis præsidio sint. Morbus certamen naturæ est, quæ maximis sæpe laboribus ad victoriam contendit. Fida Medicinæ memoria est non solum naturæ victricis, sed & profligatæ. Ab exitu infelici cavere docet, æquè prohibendo naturæ inimicis auxilia, ac languenti suppetias ferendo. Quod alii subsidio est naturæ, alii contrariæ insensum. Haud quidquam dari potest, quod in medio situm neutri se parti adjungat, dum morbo gravi laborat.

S. 4.
*Quare
 morborum
 exempla
 adducun-
 tur.*

Ut tanti res momenti dilucidius exponatur, morborum exempla, qui ex singulis initium ducunt, tradere opus erit, eorumque enarrare morem, quatenus radices in debilitatem cuique propriam naturæ agant. Hinc fiet perspicuum, quâ ratione convenientia iis remedia adhibentur, cum ipsa adire principia, & ubi ab officio primùm declinant, notare liceat.

C A P. XXVI.

*De morbis affinis naturarum
primi ordinis.*

Natura calidis laticibus abundans, & humore supervacuo eousque repleta, ut propterea debilis evadat, morborum idonea scaturigo est: Ac istiusmodi similiter futuri sunt, qui huic omnino stirpi conveniunt. Iis pariter singulis propria ætas accedit, tanquam tempus ipsis opportunum, in quo propter munia quædam naturæ obeunda ingravescent.

S. 1.
Calidus
humor su-
pervacuus
morborem
scaturigo.

Hæmorrhagia * *narium quâvis anni tempestate infestat, præcipuè sanguine præfervido, temperamento verò debiliore præditos; idque magis ætate ingravescente, quàm adolescente.* Junioribus quippe hâc naturâ dotatis Hæmorrhagia supervenire primùm solet; verùm haud ita eos urget quàm proVectiores; quoniam humor superfluous in adolescentiâ infumitur corpori augendo, posteaque idipsum in justam maturitatis amplitudinem extendendo. His muneribus peractis ficcius evadit corpus. Humor ætate posthac ingravescente, copiosior accedit. Quapropter ait Celsus, † *si sanguis*

S. 2.
Hæmor-
rhagia.

* Th. Sydenham de Anginâ.

† L. II. c. 7.

aut calor abundat, proximum est, ut aliquâ parte profluvium sanguinis fiat.

S. 3.
Narium,
oris, & hæ-
morrhoi-
dum.

Ac propterea non alia est illius natura, cui ore, quàm cui naribus profluvium contingit: Namque & illud & has veluti emunctoria * habere par est. Quibus etiam hæmorrhoides † respondent; adeò ut sanguis ad vasa iis propria ab hisce divertatur.

S. 4.
Quæ se-
cernendæ.

Cavendum interea ab errore, quo profluvium ore confundatur sanguinis spuitioni, quoniam hæc duo ‡ a se invicem secernendo opus est, priusquam remedia singulis accommodentur. † Hæmoptoe etiam, quæ in æstatis ac veris confinio homines calidioris temperamenti, at minùs robusti, adoritur, & quorum pulmones minùs rectè valent; præ senibus item juniores, ejusdem ferè indolis cum hæmorrhagiâ narium est; cùm & hæc quoque febris sit, quæ tam nomen, quàm essentiam exuit suam illâ, quâ soluta est, crisi; hoc ferè tantum discrimine, quòd in morbo priori sanguis nimium agitatus in narium venulas, in hoc verò in pulmones impetum facit; utque in illo, durante fluxu, dolor & calor sinciput jugiter lancinant, ita in hoc

* De Ætate Adultâ c. iv. ff. 15. & cæteræ ad finem capituli.

† Ibidem c. x. ff. 4, 5. & 7, 8.

‡ De hac re agitur in c. vii. Sectionibus novem primis libri de Ætate Adultâ.

† Th. Sydenham de Anginâ.

pectus uterque obsidet cum debilitate quâdam. Quin & hoc vitium eandem ferè quam Hæmorrhagia methodum medendi sibi vendicat, nisi quòd catharsin minùs ferat, à quâ præsertim repetitâ, æger facilè in Tabem conjicitur.

Hæmorrhagiis verò singulis remedia fuerunt aliàs* accommodata, utrum sanguinem effundant supervacuum, vel febris solùm sint symptomata. Verùm huic præsertim naturæ convenit, quòd hæmorrhagia quælibet non statim supprimenda, † quin potius illa sæpe permittenda est, atque ægro plurimùm prodesse potest, partim nimiam ebullitionem reprimendo, partim etiam criticè aliquando febrim solvendo. Atque reverà parum proderit huic symptomati frænum aptare, priusquam illud aliquantisper excurrerit, vel etiam priusquam vena in brachio secta fuerit. Idque eò magis appositè, quòd auspiciatius hæc natura sanguinis profluvium aut missionem sustinet, ac præ cæteris est febribus ejusmodi obnoxia.

S 5.
Huic natura statim suppressione non convenit.

* De Æt. Ad. c. xii. ab initio usque ad S. 17.

† Th. Sydenham de febris continuâ Annorum MDCLXI &c.

C A P. XXVII.

De febribus primo debiliū ordine naturarum affinis.

S. 1. *Febres quibus hæmorrhagia accidunt.* **U**T hæmorrhagiæ, sic febres, quarum symptomata fiunt, hiscè sunt naturis affines. Sanguis eâ parte erumpit, ubi porta datur, quâ materiem pellere febrilem natura annititur. Proinde * *ægro singulis annis à recidivâ metuendum, si vel à liquoribus spirituosiss, vel aliâ occasione quâlibet æstuarè contingat.* Constat nempe aliquid in naturâ ægri inesse, quod faveat morbo; secus nulla metuendi causâ daretur, cur singulis postea annis in idem mali genus incideret.

S. 2. *Dysenterica.* Dysenteria, quæ cruenta est, exemplum febris suppeditat, ubi sanguis viam per intestina facit. † *Hic morbus licèt adultis, maximè grandævus, haud rarò exitialis, infantibus nihilominus perbenignus reperitur, qui ad menses aliquot ab eodem quandoque afficiuntur sine quovis incommodo, modò res naturæ permittatur.* Ubi hic morbus vicem planè emunctorii gerit, quod ad in-

* Th. Sydenham de Anginâ.

† Idem de Dysenteria.

fantes attinet, quorum natura ad hoc genus proximè accedit. Dysenteria autem propriè posterioris est ætatis adultæ partis, & exinde * periculosior, quandocunque grandævus obsidet, eóve qui alienâ præditi sunt naturâ, ac eâ precipuè, cujus affines sunt inflammationes.

Hinc Gangræna intestinorum metuenda est; † nonnunquam intestina à magno illo incendio, quod excitavit materiæ calidæ atque acris, ad partes læsas adfluxus copiosior, Gangrænâ, insanabili afficiuntur. Protinusigitur medicus futuræ velut Gangrænæ remedia accommodabit. Cæterùm huic morbo obfidenti adultos alibi ‡ consultum fuit.

Diarrhœa porrò febribus iisdem, ac Dysenteria, supervenit; ideóque ejusdem naturæ affinis est. Aliquando enim † fluxus ad Diarrhœam tantùm assurgit, quæ sæpissimè à radiis inflammatoriis per arterias mesentericas in intestina delatis, atque eadem ad excretionem sollicitantibus exoritur. Hîc autor advertit, febris istiusmodi Epidemiæ fomites non nisi per salivationem ejici posse; quam tamen ipsa eadem natura pervertit ut plurimum, vel Diarrhœâ, vel immensis etiam sudoribus.

* Suprà cap. xxv. S. 2.

† Th. Sydenham de Dysenteriâ.

‡ De Ætat. Ad. c. xxv.

† Th. Sydenham de Febr. Contin. Ann. MDCLXVII.

*c.

S. 5.
*Et quâ ra-
sione cu-
rantur.*

Febris ita ejusmodi ex inflammatione nata est, quâ humida æstu liquefcentia viam faciunt per glandes cutaneas; quæ sanguinem potius spissiore relinquant. Dein verò sudoribus suppressis, alvi profluvium gerit eorum vicem; unde pariter sanguis spissior redditur. Sola quippe humida hæc viâ defluunt. Hinc nisi opera alicujus emunctorii utilis fiat, spissa hæc materia nonnisi sanguinis detractiōe, & secretionē febrili superveniente solvitur.

S. 6.
*Quando
non sine
vomitu.*

Imò nonnunquam evenit, ut spissus iste fomes non sine vomitu rejiciendus sit; maximè si ventriculus non ritè munus suum propter onus ibi impactum peragit. Quo in casu à Lienteriâ solo gradu discrimina- tur talis Diarrhœa: In hæc quippe ventriculi opera minùs utilis; in illâ verò ferè nulla est. In utrâque igitur non rarò vomitus *, licèt non æquè forti gradu, cien- dus est.

S. 7.
*Et quando
à vomitu.*

Cavendum tamen à febribus mali moris, ubi si quis vomat, dejectiones non suppri- muntur; ex quibus exemplum status ille subministravit, quo tempore pestis grassata est; † *In plerisque Diarrhœa, quam priùs diximus, assumpto emetico, præcaveri potuisse, jam ab eodem provocabatur, nec tamen ces-*

* De Ætat. Ad. c. xxvi. S. 2.

† Th. Sydenham.

ſabat vomituritio. In his nempe morbis duplex ineſt fomes, ſubtilis alter, alter tam ſpiſſus, ut nequeat niſi emunctorii ope pelli; nec fanè poſterior abſcedere poterit, niſi poſtquam prior ſudoribus elicitis, ac diu continuatis eliminatus fuerit. Sudores dein jam elicti dejectiones ſupprimunt.

Aliquando tamen, quod frequenter in ^{S. 8.} febre, quæ hoc ipſo * graſſata eſt anno, ^{Quando} evenit, non ſine infuſo clyſmate Diar-^{enema ne-}rhœa ſupprimi poteſt. Id verò ex inteſtinis, ſpiſſo quodam fomite obſeſſis, exoritur. Etiamſi enim ægri vomuiſſent à ſanguinis miſſione, non tamen appetitus inſtaurabatur, nec febris planè ſublata fuit, niſi clyſmate infuſo, quibus Diarrhœa non ſuper-venit: Nec, ſi ſupervenerit, niſi Clyſma in-funderetur; quo tandem rejeſto, viſcidum quoddam onus fomitum unà ſolutum ſit, & mox appetitus vigere cœperit.

Eſt etiam ubi dejectiones, licèt impræ-^{S. 9.}ſentiarum ſuppreſſæ, recurrunt tamen, prop-^{Et Epipha-}ter fontem humore, qui peccat, in hâc^{ſticum.} naturâ abundantem. Huic dein malo ali-quid remedii accommodum eſt, quod tum imminuat, tum latices circueundo pares reddat. Quo in negotio inſignis eſt Epi-ſpaſtici opera.

C A P. XXVIII.

De Diabete.

S. I.
Duplex,
versus et
notus.

Diabetes itidem hujus naturæ affinis est, qualis fuit Græcis cognitus; qualisve medico se * nostrati obtulit. † Cum poculenta, statim qualia assumpta sunt, per urinam transmittuntur, Diabetes vitium appellatur. Qui igitur eo sunt occupati, immodicâ siti conficiuntur; unde quoque dyspœsa Græci affectum nominant. Talem verò non novit autor * laudatus; Quod autem plerique autores potum aut parùm aut nihil immutatum reddi asserunt, à vero longissimè distat; quoniam urina in omnibus (quos unquam me novisse contigit, & credo ita in universis habere) tum à potu ingesto, tum à quovis humore in corpore nostro gigni solito, plurimùm differens, quasi melle aut saccharo imbuta, mirè dulcescebat. Prædicti erroris occasio (ut opinor) fuit urinæ color, qui semper crudus, & aquosus, velut Picâ aut hydrope laborantium, apparet. Et hujus medici opinionis causæ in priore ejusdem capitis commate inveniuntur; Diabetes apud antiquos morbus adeò rarus

* Th. Willis de Medicamentorum operationibus.

† Æginet. l. iii. c. 45.

fuit,

fuit, ut multi celebres medici nullam ejus mentionem fecerint, & Galenus tantum binos ab eo laborantes noverit; in nostro autem seculo * computationibus, & imprimis vini meracioris ingurgitationibus dedito, affectus hujus exempla, & instantiæ satis crebræ, ne dicam quotidianæ occurrunt. Prior itaque verus, posterior nothus appellatur.

Et pari quidem ratione in hâc naturâ se habet Diabetes, quâ in debilissima † infimi ordinis Leucophlegmatia. Nempe prout per totum corpus tumores oriuntur, unde id ipsum inæquale est, in naturâ craffitie notatâ; ita in hâc affluente calido humore ‡ si urinæ aliquamdiu retineatur, lumbi, coxæ & testes cum gravitate intumescunt; in quâ excretio copiosior urinæ tenuis crudæ successivè & paulatim crescit; & pars sanguinis chylosa, seu roridum corporis nutrimentum & ipsa pinguedo liquata.

S. 2.

Nothus
Leucophleg-
matia
analogus.

Ac pariter nothus hic Diabetes analogus est Diarrhœæ, in præsentî naturâ; & proinde autor ex eâdem scaturigine deducit. † Oritur hoc fermentum acre ex digestionem ventriculi vitiatâ; non secus ac

S. 3.

Ut & Di-
arrhœa.

* Medicus ille floruit ab anno MDCLX.

† Infra c. xlii. S. 2.

‡ M. Ettmuller.

fermen-

fermentum illud fluxus alvi colliquativos inducens ex eâdem oriri agnoscitur. Ideo etiam febris continua cum ardore lumbari ac viscerum comitatur.

S. 4.
*Et verus
Lienteria.*

Pari etiam ratione verus Diabetes analogus est Lienteriæ, * *quâ quicquid assumptum est, inconfectum protinus reddunt.*

S. 5.
*Ratio af-
finitatis.*

Observandum autem, quòd cùm calido humore hæc natura abundet, ardor istiusmodi eidem minimè alienus est. Ex quo dein † *corpus colliquescit, & quasi substantia ejus per hanc cloacam exinanitur*, cum non modò prædictis symptomatibus, verùm & *salivæ spumosæ exspuitione crebrâ*. Qualis dein spumosa exspuitio ostendit, non solùm in renibus, verùm in corporis humore vitium inesse. Tali hæc natura, jam morbo fracta, propter debilem ipsius modum, haud sine gravi perturbatione afficitur. Ac propterea † *nonnunquam accidit, etsi perquam rarò, ut senes, qui diu morbo [febre scilicet intermittente] antea laborarunt, ac interea venæsectionibus & catharticis imperitè fuerint mulctati, in Diabetem incidant, etiam febre jam perfectè fugatâ.*

* Cels. L. i. c. 16.

† Th. Sydenham de Diabete.

Qualia igitur debilitati hujus naturæ subveniunt, fluxum urinæ restringentibus adjecta, remediis sunt. S. 6. *Remedia.*

Naturæ quippe vis jam fracta omnibus promovenda remediis; unde nec catharsis nec venæ sectio conducunt. S. 7. *Quæ ratio vetat.*

C A P. XXIX.

De morbis organorum calidæ & humidæ respondentium affinibus.

S. 1.
Organo-
rum calida
humiditas
morborum
scaturigo.

ORgana teneritate vel ductilitate suâ citò atque haud ægrè huc illuc flectuntur; extemplo occupant rem sibi subiectam, & mox dimittunt; unde fit exempli gratiâ, ut nec amoris ejusdem curis diu laborent. Hinc judicandi facultatis inconstantiam, animique instabilitatem, propter infirmam naturæ conditionem, sortiti homines in morbos hisce ipsis affines incidere consueverunt.

S. 2.
Insania.

*Ergo * protinus insania timenda est, ubi expeditior alicujus, quàm sani fuit, sermo est, subitâque loquacitas orta est, & hæc ipsa solito audacior. Hic autem morbus ideo vere magis timendus, quoniam hujus est naturæ affinis. Hinc, ait autor †, Liberaliori manu, quàm suprâ indulgi, ad venæsectionem, clysteres, ac medicamenta refrigerantia me accingo verno tempore (quo etiam aliàs, symptomate hoc non apparente, juvenes atque vegeto calore præditi ejusmodi auxilia sine multo discrimine admittunt);*

* Cels L. ii. c. 7.

† Th. Sydenham de Phrenitide.

atque

atque talibus remediis utens; ægrum eousque sustinere cogor, donec in diuturnitatem aliquam affectus excurrat. Quod quidem huic naturæ adamussim, non verò omnibus in universum, quadrat. Atque ita idem scriptor velut ejusdem febris symptoma, ac narium hæmorrhagiam, ibidem proximè insequentem, enarrat.

Ut qualis sit hic morbus constet, in naturæ morem inquirere haudabs re erit; ubi puerilis ætas lascivit loquendi licentiâ propter calorem atque humiditatem. Cum verò ficcior ætas adoleverit, paulatim ad castigatum & breve sermonis acumen melior saltem natura ascendit. Dein ad senectutem vergens ætas, modò cogitandi exercitatio organa mentis haud perpetuò ficcârit, prout humiditas iterum increvit, diluítque, in garrulitatem definit. Calor itaque humiditati conjunctus, haud absimilem huic morbo loquacitatem parit, cui quidem teneræ tanquam ætati congruæ indulgetur. Ac rursus talis senectus humiditate affluens pari debilitate afficitur.

Eâ interim normâ ad hujus morbi rationes intelligendas adhibitâ patebit, insaniam ejusmodi ex eo oriri, quòd humidum exundet. Id quidem exemplo puerperarum * teneriori atque infirmo corporis habitu li-

S. 3.
Qualiter
se habet in
ætatibus
absona
loquacitas.

S. 4.
Insania
exemplum.

Th. Sydenham Dissert. Epistol.

quere potest, quæ mitius aliquantulum insaniunt, quandoque ad ultimum vitæ terminum; suppressio scilicet tunc temporis utili profluvio.

S. 5.
*Ejusque
ratio.*

Quum verò hæc natura proclivis sit in insaniam, dispicere haud alienum est, quod demum pacto exoritur. Nempe ubi tam celeris perceptio fit, ibi & sanguis expeditius præterfluit; ac propterea vis eidem communicatur. Quòd si fluxus inhibeatur, tumor * exinde oritur; qualis sanè imaginandi organis accedit; ac judex hinc facultas ritè munus obire non potest. Hinc vana istiusmodi loquacitas, & expeditior sine ratione sermo. At quoniam animus hâc in re afficitur, ipsius etiam vis sociatur; & dein locomotrix facultas haud ægrè nutui ejus cedit. Affectus autem ille animi est amor analogus; eumque saltem, qui ad sui conservationem spectat, etiam dum ratio adversatur, æmulari solet; & nonnunquam illud amoris genus, quod ad procreandam sobolem refertur. Hinc rapidè æger movetur, adeò ut nostrates levitatem † capitis notare, quod ex idiomate sermonis Anglicani liquet, soleant. Verùm plures hujus insanix gradus observantur, ac nonnunquam expers ipsa febris conspicitur; qualiter cum delirare solùm homines, non autem

* De medicinâ mentis c. xi. ff. 12, 13.

† *Lightheadedness.*

ægrotare dicitur. Ac proinde senibus, hâc naturâ præditis, familiare est symptoma febre carens delirium. Quale quidem eousque simile videtur delirii præ amoris pervicaciâ, ut eodem nomine nostrates utrumque * complectantur.

Insaniæ igitur hujus naturæ feberi con-
junctæ remedia adhibentur † accommoda,
quæ febrim solvunt : Dein quæ Phrenitidi
‡ propriè dicantur. Quòd si senectuti acci-
dat delirium, ea profunt, quæ nervosi † ge-
neris imbecillitati subveniunt.

S. 6.

Remedia.

* *Dosing.*

† De Ætat. Ad. c. xiv. ff. 8. ad finem capituli.

‡ Ibid. c. xxi.

† De Ætat. Verg. c. xii. ff. 11, 12, 13.

C A P. XXX.

Anacephalæosis morborum primæ debilis naturæ affinium.

S. 1.
Morbi ca-
lidi & hu-
mida.

R Epetere dein hîc loci morborum genera ad naturas hæc spectantia, lucidi esse ordinis videtur.

1. Hæmorrhagia non statim supprimenda, nisi vena prius secetur.
2. Febris, cui hæmorrhagiæ accidunt, ubi metuenda est singulis annis recidiva.
3. Dysenteria, ubi cavendum à Gangrænâ.
4. Diarrhœa, quæ, nî caveatur, definit in Dysenteriam;
5. Ac Lienteriam.
6. Diabetes, qui roborantibus indiget.

S. 2.
Et organo-
rum.

- Hos insequuntur organorum affectus,
1. Judicandi facultatis inconstantia;
 2. Animi instabilitas,
 3. Infantiæ genus loquax, ubi æger solito audacior est, vere magis metuendæ.
 4. Deliratio cum febre,
 5. Deliratio febris expers, obsidens maxime senes.

C A P. XXXI.

De morbis affinibus naturarum secundæ ordinis.

SI vis flammea ficcis insita sit naturis, S. 1.
Calida siccitas morborum scaturigo.
 hæ morbis opportunæ evadunt, qui affines sunt temperiei, qualis iisdem dominatur. Tempus vitæ, quando pessimè habeant, hoc ipsum est, in quo præditæ vigenti habitu, eâ de causâ in ficcitatem prorsus ferventem procliviores fiunt, idque magis, si æstuosa tempestas accesserit.

Morbi autem id genus sunt inflammationes, quarum notæ quatuor exhibentur, S. 2.
Inflammationem.
 * *rubor & tumor, cum calore & dolore.* Hæ verò omnes ex laticibus naturarum huiusmodi exoriuntur: Nempe si sanguis incitatus effluere nequeat, utpote solidis coercitus, quæ ei obsistunt tali modo habenti. Ac proinde ut naturæ genus, quod proximè præcessit, in hæmorrhagias, sic præsens in inflammationes proclive est. Sanguine ejusmodi propulso nascitur rubor in tumorem assurgens; calor verò à naturâ jam accessit, dolorque ex perceptione exquisitâ oritur.

Ut verò in hâc naturâ inflammatio analogâ est hæmorrhagiæ in priori; sic solertia S. 3.
Remedia.

medentis naturam sequendo remedia huic accommodat. Cùm enim vis naturæ ficca eousque adaugeatur, ut sanguis in angustias propulsus, exitum haud facile inveniatur, adeò ut nec tutum sit hunc vel inibi restagnare vel repelli; restat sanè ut remediis hæc sola sint, quæ eundem jam præ calenti siccitate coëuntem humore novo diluant. Verùm ut id operis rite perficiatur, sanguinis hoc pacto peccantis partem detrahare opus est, quò citius via chylo recenti aperiatur; qualis affectui huic solvendo par esse potest. Sic missio sanguinis hæmorrhagiam imitatur. Nec tamen hîc subsistendum, quoniam omnia circùm siccescentia flammæ concipiunt. Hinc alvus mollienda est, iisque maximè quæ diluendo simul proficiunt. Huc pariter spectant lenientia, dolorem mitigantia, ac humidantia. Interea cavendum à refrigerantibus, qualia externis partibus adhibentur. Ea repellunt affiguntve sedibus fomites; nec ad scopum naturæ diriguntur, nempe ad sanguinem circueundo in melius mutandum, eumque ita subtilem reddendo, ut minutissimos perfluat ductus; ubi arentes ejusmodi particulæ secernantur, operâque dein emunctoriorum corpore pellantur.

Disqui-

Disquirendum interea quo quidem pacto evenit, ut tum sanguinis detractio, tum catharsis quibusdam non modò interdum non conducant, verùm inflammationes etiam lethales pariant. En locum autoris sæpiùs laudati, huc translatum. * *Intermittentium autumnalium curationem non sine ingenti discrimine per catharsin tentari (nisi eo, quem mox dicemus, modo instituatur) præsertim verò per phlebotomiam, frequenti nimis observatione jam olim didici. Etenim in Tertianis (maximè si ea constitutio admodum fuerit epidemica) hanc methodo sanandis, nisi Chirurghi gladiolus eodem ictu, quo venam pertundit, ipsam etiam febrem confodiat, dictæ febres etiam in valentioribus & athleticè cætera valentibus, non nisi longo temporis tractu expugnari se patiuntur. In provectioribus autem diutinum febris cruciatum tandem etiam mors excipit, quam præ foribus jam esse haud rarò denuntiat letalis illa tonsillarum inflammatio cujus fecimus mentionem. Adde quòd venæsectio alia etiam symptomata illa maturiùs accersivit, quæ febres autumnales intermittentes in statu declinationis, vel comitari diximus, vel à tergo sequi. Quartanariis verò in tan-*

S. 4.

Quibus
sanguinis
missio &
catharsis
nocent.

* Th. Sydenham de febribus intermittentibus Ann. MDCLXI. & seqq.

tum obest phlebotomia, ut juvenes qui à morbo aliàs intra sex menses fuissent liberati, per sex adhuc alios ab eodem detineantur: Ætateque provectiores, qui, nisi sanguinem detraxissent, intra annum poterant sanari, morbum etiam ultra statum illud tempus alere, ac denique ab eodem victi succumbere periclitantur. Quæ de venæsectione jam dixi, levi operâ ad catharsin possunt transferri, nisi quòd hæc non usque adeò perniciosa sit, nisi crebrò repetita. Ubi Tertianæ & Quartanæ eâ affinitate inter se connexæ sunt, ut sæpe-numero vices permutare saltem ad tempus deprehendantur. Sed Tertianæ vernaes Quartanarum typos nunquam induunt, cum toto (ut ita dicam) cælo à se invicem distinguantur.

s. 5.
Et quare.

Propter affinitatem, quæ intercedit inter autumnales, sintne Tertianæ vel Quartanæ, evenit, ut illæ pariter ac hæc ad aliam ab hac naturam * pertineant; qualis multi sanguinis detractionem ægrè sustinet. Quî fit ut inflammatio illa, modò huic naturæ accidere possit, ab halitu quovis peregrino & statu pestifero deducenda sit, qualem autor constitutionem admodum

* Inf. à c. XLIII.

epidemicam nominat. Constat jugi experientiâ, Tertianas etiam autumnales, quando hanc naturam obsident, sanguinis detractione pro inflammationis modo levâri; eamque non rarò esse iis planè necessariam.

C A P. XXXII.

De Febris secundo debiliū ordine naturarum affnibus.

S. 1.
*Febres cum
inflammatione,*

INter singularum morbos ætatum ab infantili usque ad vergentem, quo demum tempore humiditas huic naturæ non inutilis accedit, nonnulla inflammationum genera recensentur; febrésque perpetuò eadem aliquatenus comitantur.

S. 2.
Faucium.

Prout puerorum hujus naturæ post dentitionem fauces tumor obsidere solet, qui ex munere tunc temporis obeundo angustias, per quas funduntur voces, ampliandi ferè nascitur; sic eadem loca juvenum jam dilatata sæpe Anginâ corripuntur. Quò spectat exemplum * à medico nostrate transferendum. *Quolibet anni tempore aggreditur, maximè tamen illo, quod ver atque æstatem interjacet, juvenes præ cæteris & temperamento sanguineo præditos; Rufos etiam, quod non semel observavi, præ reliquis omnibus. Rigent horréntque mox à primo morbi insultu, sequitur febris, & paulo post dolor, & faucium inflammatio; cui nisi maturè succurratur, æger statim nec deglutire valet ampliùs, nec spiritum per*

* De morbis epidemicis, & de febribus intercurrentibus.

nares ducere; sed cum sensu quodam strangulationis præcluduntur fauces ab inflammatione & tumore uvulæ, tonsillarum, laryngis, ita ut tantum non suffocetur. Alibi verò ait, hunc morbum, à subito calore, intensus ac diuturnum frigus statim excipiente, plerumque invadere.

Huic itaque accommoda sunt remedia, quæ inflammationem quamvis aliam solvendo paria sunt. His privatim adjicienda sanguinis de Ranulis detractio; ac præterea, nisi alvus liquida fuerit, quotidie clysmata infundere æquum est. Sorbitiones administrandæ excarnes tenuissimæ; adjiciendo insuper lubricantia, nec non interdum acore prædita; quò feliciùs partes inflammatae ad se invicem tendentes sejunctæ, transitum potionibus haud denegent.

S. 3.
Remedia.

Febres, quæ ad constantis primam ætatis partem spectant, hujus naturæ, ex eâ primitus ortæ, affines sunt. Earum indoles ab inflammato sanguine universo pendere adeò videbatur, ut ejus fomites jam ardentes restinguere medentem oporteret. Eo quippe modo ad hanc naturam remedia in universum accommodando, febrim ipsius maximè affinem feliciùs solvere medici consueverunt*.

S. 4.
Febres
etiam ar-
dentes.

Ejusdem naturæ affinis est febris Erysipelatosa. Ea autem his describitur. † Nul-

S. 5.
Et Erysip-
elatosæ.

* De Æt. Ad. c. xxii.

† Th. Sydenham de Febre Erysipelatosâ.

lam non corporis partem, idque nullo non tempore incessit hic morbus, at præ reliquis faciem, exeunte præsertim æstate; quo tempore sæpe dum sub dio versatur, corripitur æger. Facies siquidem ex improvise in tumorem attollitur, qui subito exorsus cum dolore ruborêque summis densò minimarum pustularum ordine distinguitur; quæ auctâ magis inflammatione in vesiculas subinde fa-
cessunt; hinc perfrontem ipsûmque caput latius serpit, oculis interim tumoris magnitudine planè obrutis. Et paulo post; At verò quamcunque corporis partem hoc vitium obsederit, ut etiam quocunque anni tempore rigoratque horror, nisi præcesserint, (quod nonnunquam pridie aut nudius tertius solet contingere,) huic se inflammationi ut plurimum adjungunt, fitis insuper, inquietudo, ac reliqua febrium indicia. Procedente morbo, uti primùm febris dolorem, tumorem atque alia peperit symptomata (quæ indies ingravescencia nonnunquam in Gangrænâ terminantur,) ita hæc invicem haud mediocrem ad febris augmentum conferunt operam, donec remediis idoneis utraq; restinguantur.

S. 6.
Remedia.

His febribus inflammationis remedia accommodantur; & adhibenda insuper externa, quæ partes ipsas à Gangrænis tueantur, à desiccantibus præ omnibus cavendo.

C A P. XXXIII.

De morbis organorum calidæ & siccæ respondentium affinibus.

EST nonnunquam, ubi organa huic S. 1.
 naturæ respondentia caliditate aref- Unde mor-
bi.
 cunt. Hinc morbi generantur. Hi interdum sumunt initium, quasi ab ebrietate profecti; cum tamen imbecillia solum potioni fuerint. Talibus affectis æstuosâ tempestate vigentibus, aliquid instar fermenti est, quod latices naturæ proprios in liquores maximè ardentes attollat. Ea verò vis est ab organis communicata hisce laticibus, qui exinde flammæ facile, statu cœli favente concipiunt.

Talis naturæ mania affinis est. S. 2.
 Acumen inde animi mentisque facultatum in Mania.
 hâc eximium cernere est, uti etiam locomotricis vigorem. Propter affinitatem vivacissimæ hujus naturæ, maniâ affecti in extremam usque senectutem corpus sani vivunt. Interea organorum ariditas eò tandem devenit, ut ex cadaveribus extinctorum dissectis eadem friabilia esse liqueat.

Huc

S. 3.
Remedia.

Huc spectant remedia, quæ humidant. Nec modò victûs, sed & studiorum regimen instituere medentem oportet.

S. 4.
Stoliditas
contraria
est natura.

Vacuantia autem remedia, quæ fortissima sunt, maniacy ægrè ferunt; non quòd in stoliditatem exinde abeant, sed quòd morbi eorum ingravescant. Nullatenus igitur spectat ea observatio ad maniam propriè dictam; * *Ultra hunc modum repetitæ venæsectiones ægrum potius in stultitiam ducunt, quàm curationem absolunt.* Mania raritatem & vehementiam denotat; atque ut à crassitie & ignaviâ longissimè abest; sic à stoliditate secernitur nimiâ in sapientiâ † peccando; nec sanguinis usque ad languorem missione ad alterum illud extremum stultitiæ perducì potest. Hinc ea ‡ *generatur frequentius in juvenibus, ac mediis ætatibus; difficilè in senibus, atque difficilìus in pueris vel mulieribus.*

S. 5.
Phrenitis.

Organa dein Phrenitide inflammantur; quare ejusdem isthæc naturæ affinis est, ac inflammatio. De ratione verò huic mendi aliàs ‡ actum fuit.

* Th. Sydenham de Maniâ; † Παράξ. Ἀποσ. Κεφ. κς'. Μαίνη Παῦλε, πὶ πολλὰ σε γράμματα εἰς μανίαν περιτρέπει. Ubi Festo proprè eâ voce uso respondet D. Paulus, Οὐ μαίνομαι, ἀλλ' ἀληθείας καὶ σωφροσύνης ῥήματα ἀποφθεγγομαι. Opponuntur ἀλήθεια et σωφροσύνη τῇ μανίᾳ, facultatis morbo imperatricis, quâ mens animum regit. De Medicinâ mentis. c. xii. S. 7. & c. xix. ff. 1 & 9.

‡ Cæl. L. i. Morb. Chron. c. 5.

‡ De Æt. Ad. c. xxi.

C A P. XXXIV.

*Anacephalæosis morborum secundæ
debilis naturæ affinium.*

1. **I**Nflammatōnes hæmorrhagiis in S. 1.
Morbi
calida &
sicca.
primâ analogæ.

2. Febres cum inflammatione faucium,
& Anginæ ;

3. Ardentēs etiā febres ;

4. Ac Erysipelatosæ ;

Quibus dein medendum, veluti inflam-
mationibus.

1. Maniæ propriè dictæ non in stulti- S. 2.
Ac orga-
norum.
tiam ducuntur.

2. Phrenitides ex inflammatione ortæ.

C A P. XXXV.

De morbis affinibus naturarum tertii ordinis.

S. 1.
Rigida siccitas morborum origo.

MOrbi naturarum hujusmodi affines sunt, qui rigiditatem cum siccitate referunt. Hinc ea indoles vitiosa oritur, quæ haud facilè remediis cedit, aut citò immutatur; in suo more perseverantissima. Latices sæpe replentur particulis motui ineptis, qui tamen puerili frequenter humido satis diluuntur; verùm postea ætate mediâ siccis fæcibus excernendis opus est. Ex iis quippe retentis morbi oriuntur.

S. 2.
Fæculentia à crassitie secernenda.

Fæculentia autem à crassitie secernitur, utpote ex materiâ siccescente constans. Crassities humescens mobilis ab hâc sede in illam facilè transfertur; fæculentia siccescens plerumque sedi affigitur. Humor crassius molliori, viscoso licèt fomite præditus est; fæculentus verò duriter ferè concreto. Prior ætatis est tenaci * at humidiori materie abundantis; posterior, magis siccæ. Morbi à crassitie tali pendentes, ad naturas proximè insequentes; à fæculentiâ, ad has ordine tertio pertinent.

* De Æt. Verg. c. vii.

Morbi rigida & sicca.

77

Hinc exempli gratiâ oritur alvi suppressio propter fæces planè induratas, quæ inter caussas Ileï ab aliis veri numeratur; à medico autem * nostrate ad nothum refertur.

S. 3.

Exemplum
alvi suppressionis.

Alterum pari ratione exemplum est Hæmorrhoidum scilicet cæcarum. Iis itaque fluentibus † *contrarius victus proderit.* Non sunt ejusdem naturæ affines cæcæ Hæmorrhoides, ac fluentes.

S. 4.

Et Hæmorrhoidum
cæcarum.

Talibus remedia accommodantur, quæ corpus fæculentiâ purgant; ac dein molli- bus perpetuò succis latices ditant, qui nullo ferè negotio in chylum abeunt. Dulcia huc alimenta conducunt; atque annitendum ut natura diffluat, non præparco humore arefcat. Auspicatissima evadunt medicamina, maximèque his accommodata sunt morbis, quæ facilè in aqueis solubilia faciunt, ut recrementa ejusmodi ficca in laticibus nascentia prorsus eliminantur.

S. 5.

Remedia.

* Th. Sydenham.

† Æginet. L. iii. c. 59.

C A P. XXXVI.

*De Febris tertio debiliū ordine
naturarum affnibus.*

S. 1.
*Febris diu-
turna.*

Febres, ut & alii naturarum hujusmodi affines morbis, diuturnæ & pervicaces esse consuērunt, potius quàm acutæ & quæ remediis facilè cedunt. Eæ ardorem sibi comitem non asciscunt, sed lentis passibus procedunt; nec statim aggrediuntur vitam, quin potius per ambages, veluti ex insidiis, eam adoriuntur.

S. 2.
Quales.

Ejusmodi febres delitescent sub morborum larvâ diuturnorum, & aliæ atque aliæ habentur pro symptomate iis dominante; nisi medicus hisce adfuetus accedat, qui variâ specie non decipitur. Pulsus enim non multum ab eo, qui sanorum est, abluat; excepto quòd haud ita magnus sit, nec sentiat æger sitim sibi valde molestam. Jactatio inquieta nonnunquam repentè invadit; attamen sine acutâ febre, quæ Phrenesin comitatur. Hæ autem febres non solvuntur, usque dum saburra per urinæ vias excernatur, in quâ ficca quædam quasi pulverulenta subsidunt.

Tales

Tales non nisi remediis, quæ ad sanguinem his fomitibus purgandum accommodatæ sunt, tolluntur. Catharsis igitur lenis, tridui intervallo iterata prodest, non tamen sine remediis, quæ somnum blande invitant.

S. 3.
Remedia.

C A P. XXXVII.

De aliis etiam morbis tertii naturarum ordinis affinis.

S. I.
Scorbutici
quidam.

A Lii itidem morbi, quos nec remediis maximè accommodis citò subigere est, ex eodem fæculento fonte oriuntur. Mala ejusmodi dantur scorbutica, quorum genus quoddam huic naturæ affine est; quod in Hydropem definere non consuevit. Ejus ingenium siccius est, materiæque talis coacervata locomotricem sæpe facultatem obsidet. * *Urina cum copiosâ arenulâ rubrâ, & facilè friabili. Maculæ majores imprimis in cruribus; quò magis rubræ & grandes, eò meliores; cæruleæ & lividæ, deteriores. Inveteratus scorbutus ordinariò terminatur in atrophiam & tabem. In eam definit, quando fomes morbi rigidâ siccitate suâ impedit, quò minùs succi ad alendum necessarii liberè in chylum permeent aut ipse sincerus conficiatur. Tali quippe confusus fomiti humore nutritio ferè destituitur. Scorbuto ita hujusmodi laborantes tabidi evadunt. † *Faciei color plerumque ex pallido fuscus.**

* M. Ettmuller.

† Th. Sydenham de scorbuto.

De Scorbuticis.

81

Morbi tales, sanguine non nisi parçè
detraçto, alvum mollientibus, lenibúque
ventriculo utilibus cedunt. His adjeçti,
ex plantis propriè scorbutò dicatis, succi
omne punctum ferunt.

S. 2.
Remedia.

C A P.

C A P. XXXVIII.

*De morbis organorum tertii ordinis.*S. 1.
Morbi

UT rigida & ficca, subtilibus prædita facultatibus organa ejusmodi sunt, sic talis eorum conditionis morbi affines sunt participes. In iis non humiditas nimia nec intemperies calida invenitur; non itidem stoliditas, nec insania.

S. 2.
Triplicis organorum generis.

Ii afficiunt triplex genus organorum, mentis, animi facultatisve locomotricis. Et ea res sic se habet, ut idem morbus diverso gradu trium sit generum; ut verbi causâ Epilepsia summo gradu hoc genus organorum triplex occupet; inferiore autem gradu, partem imaginationis menti cum animo communem, æquè ac locomotricem de hoc pendentem, quod ab Ephialte fieri consuevit; ac tandem hæc ipsa infimo gradu leviter solùm triplex tangat, non autem cujusvis sensum motumve in integrum aboleat: Id quod frequenter in Hypochondriacis atque Hystericis affectibus evenit. Epilepsia summo gradu major morbus nominatur; sicuti minoribus posteriora duo genera annumerantur. De majori * superiùs actum fuit.

* Æt. Ad. c. xv.

Quâ

Quâ ratione ad Epilepsiam spectat Ephialtes alibi * dictum est. Hujus signa à ^{S. 3.} Ephialtes. Cælio † traduntur; Istâ passione possessos sequitur corporis tardissimus motus, atque torpor, & magis per somnum gravedo, atque pressura, & veluti præfocatio, quâ sibi quenquam irruisse repentè existimant, qui sensibus oppressis, corpus exanimet, neque clamare permittat. Quo fit ut sæpe erumpentes non articulatâ, sed confusâ voce exclamant. Quidam denique ita inanibus adficiuntur visis, ut & se videre credant irruentem sibi, & usum turpissimæ libidinis persuadentem: cujus si digitos apprehendere nixi fuerint, fugatum existiment. Tunc autem cum somno surrexerint, faciem atque transforationis partes uvidas & humectas sentiunt, attestante gravedine cervicis cum tussiculâ levi, molli stimulatione commotâ. Plurimum autem possessis accidit pallor, & corporis tenuitas, quippe cum somnum, timendo, non capiant. Apparet igitur stricturne passio ex gravedine, tarda autem ex temporis tractu, & non semper sine periculo salutis. Cum enim vehementer impresserit præfocatio, quosdam interficit.

Ut in febribus accessiones ac remissiones ^{S. 4.} notantur, sic etiam in morbis talibus eadem ^{Qualis Cælii descriptio.}

* Ibidem c. viii. S. 11. & c. x. S. 14.

† Morb. Chron. L. 1. c. 3.

M

deprehen-

deprehenduntur ; qui insultus, à more invadendi quo æger infestatur, propriè dicuntur. Hisce imaginandi facultatem affici docet Cælius* ; *Plerique sibi fingentes vel formantes futura, voluntarios penè causarum motus efficiunt.* Quòd si ægritudo remediis non solvetur, aut si pejoraverit, *Epilepsia necessariò sequetur.* Talis certè morbi exitus accuratissimè à Cælio traditus est, qualem se in Meridionali plagâ ostenderit, ubi Medicinam ipse fecit. Estque totus hujusce affinis naturæ.

S. 5.
Et Pauli.

His autem adjicit Paulus ; † *Cura habenda est mali per initia ; nam si diutius prorogetur, continuè per noctem incidens, magnum aliquem morbum nunciat, ut Apoplexiam, Insaniam & morbum Comitialem, cum in caput hujus morbi causa ferri cæperit.* Si quando aliud naturæ genus occuparet, in priores, vel saltem mistas ; si verò hoc de quo agitur, in morbum Comitialem definebat.

S. 6.
Ac Ettmulleri.

M. Ettmuller dein descripsit, quâ ratione in Septentrionali magis plagâ se offert ; adjecitque signis, *maculas rubeas, lividas, cærulescentes, artus imprimis pingentes, & mane postmodum apparentes.* *Expergefæctis, dum omnia cætera symptomata evanescent,*

* Ibidem.

† L. III. c. 15. vertente Guinterio.

corporis tremor, & non rarò diaphragmatis vibratio celerrima & violenta superest, unà cum totius corporis lassitudine. Referri proin censet ad affectus melancholicos vel scorbuticos; quò etiam respiciunt maculæ, quæ declinante paroxysmo cutim pingunt. Ac Epilepsiam, Apoplexiam, aut Melancholiam portendere, scribit; præsertim si adsit etiam vertigo diurna. Si accidat partim dormienti, partim vigili, Epilepsiæ propinquior est; sed adhuc deterior, si post excretionem sudor frigidus, tremor cordis, spasmus aut syncope sequatur. Ritè scilicet medicus secernit Ephialten Epilepsiæ propinquiorem, qui sanè morbus huc pertinet, ab eo quem alii consequuntur affectus.

Novi plures (ait medicus * nostras) dum juvenes Ephialte, in provectione deinceps ætate ab eâ immunes, cordis tremore, palpitatione, aliisque circa præcordia & hypochondria doloribus, & spasms gravissimè affectos. Hi quippe affectus naturarum affines sunt, in quibus, licet aliæ fuerint mistæ, hæc ipsa est conspicua.

Advertere dein licebit uvidas & humectas faciem & transforationis partes; quæ videlicet portæ sunt, per quas secretus jam fomes ab accessione pellitur. Iste verò & tussiculam excitando viam quærit. Mollem hanc

S. 7.

Quibus hi laborant, qui Ephialte fuerunt affecti.

S. 8.

Enarratio Calis.

* Th. Willis de animâ brutorum.

dicat *stimulationem*, quæ ex humore leni pendet. Hic interim humor lymphæ est, qualis in aliis animi perturbationibus, maximè verò timore, per vias copiosè urinarias reddi solet. Interea, *præfocatio* veluti lethale symptoma traditur. Hinc *Themison* * *secundo Epistolarum libro* Πιγαλίωνα vocavit, *siquidem præfocat ægrotantes*. Quemadmodum porrò hoc symptoma adeò dominari solebat, ut morbus ex ipso cognosceretur; quum tali ægritudine animus laboraret, & nullus conspiceretur, qui ægrum, se suffocari querentem, afficeret, astantes attribuerunt causam mali, non morbo naturâ oriundo, sed eidem, quisquis ille fuerit, quem sibi irruentem æger se videre crederet. Hanc igitur opinionem mentibus hominum adimere medici conabantur. † *Nam quòd neque Deus neque Semideus, neque Cupido sit, libris causarum, quos αἰτιολογούμενους appellavit, plenissimè Soranus explicavit*. Huc quidem spectat malus iste spiritus, qui suffocabat ‡ *Saulum*; quo decedente, Rex liberè respiravit.

* Cælius ibidem. Paulus verò, Θιμίσαν δὲ, ἀπὸ τοῦ δεικνύει τῶν ἐπιστολικῶν Πιγαλίωνα προσωνόμασιν, ἵσως, ἀπὸ τοῦ πνίγειν.

† Ibidem Cælius.

‡ Πνεῦμα πονηρὸν πνίγει αὐτόν. & alio post Commate, Ἄνεψυχον Σαὺλ, καὶ ἀγαθὸν αὐτῷ, καὶ ἀφίστατο ἀπ' αὐτοῦ τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν. Βασιλειῶν Α'. κεφ. ις'.

Hic proinde morbus iis humidantibus, S. 9.
Remedia.
quæ simul aperiunt, ritè solvitur; eaque
sola sunt accommoda ipsi remedia, si eadem
videlicet excipias, quæ animum juvant
perturbatum. Ad hujusce motus compo-
nendos Musices * peritos adhibere moris
erat.

Vis quippe, huic naturæ insita, viam S. 10.
Ratio eo-
rum.
laticibus quærit per compagem organorum
ficcissimam, atque penetrabili ipsius sub-
tilitati, quæ lymphæ inhæret, obnitentem.
Afficit * namque *crapulâ vel indigestione*
jugi vexatos Ephialtes. Est pariter juve-
num morbus, priusquam tramites subti-
lissimi muniis, quibus tunc ætatis opus est,
necessarii fuerint adaperti.

Unde dein causæ patent, cur maculæ S. 11.
Enarratio
Ettmul-
leri.
artus pingunt, ubi scilicet Scorbutus domi-
natur. Morbus enim iste Locomotricem
aliquatenus facultatem, animo à naturâ
subditam obsidet, inque artubus demum
sui notas relinquit. Quibus & lassitudo
totius corporis conjuncta est.

* Quâ ratione Davidis arte Saulus sanitati restitutus est
secundum consilia ministrorum Sauli. Ἐσαι ἐν τῷ εἶναι
πνεῦμα πονηρὸν ἐπὶ σοὶ, καὶ ψαλῇ [ὁ εἰδώς] ἐν τῇ κινύρα αὐ-
τοῦ, καὶ ἀγαθὸν σοὶ ἔσαι, καὶ ἀναπαύσει σε.

† Cælius ibidem.

C A P. XXXIX.

De Ephialte contagioso, & Ephemerâ eidem affini Britannicâ.

S. 1.
*Silimachi
exemplum.*

HIC interim loci sicco pede haud transeundum Silimachi memorabile exemplum, nempe Ephialtis quondam Romanos contagio inficientis; quoniam tale quiddam morbi genus non unâ solum vice majores nostros invasit. * *Memorat denique Silimachus Hippocratis sectator, contagione quâdam, plurimos ex istâ passione, veluti lue, apud urbem Romam confectos.*

S. 2.
*Ephemerâ
illustratum
Britannicâ.*

Talis fuit Ephemeræ facies Britannicæ, autore Joanne † Caio, medico tunc temporis clarissimo; *Primo insultu aliis cervices aut scapulas, aliis crus aut brachium occupavit. Aliis sensus erat veluti spiritus aut flatus calidi per membra ea discurrentis. Unâ cum his subitus, & sine manifestâ causâ huic morbo insuetis, largus sudor manavit. Et paulo post; Omnes spiritum gravem ac frequentem, vocem gemibundam expediturê.*

* Apud Cælium.

† De Ephemerâ Britannicâ.

In hoc morbo, quatenus ab Autore delineatur, cernere est varium alia atque alia naturarum genera afficiendi modum. Omnium verò spiritus ac vox Ephialte laborantes æmulabantur. Conatur dein natura humorem excernere per glandes cutaneas: Hoc tamen ipsius conamen aliter atque aliter se habuit. * *Nam quibus remissior fuerat aëris pestis, & ex corpore minor occasio, ipsa quoque temperatior noxa erat, & nihil amplius quàm corpus levi calore sudorèque blando tentabat.* In modum nempe insultûs hujusce morbi, quando unâ vel alterâ accessione finiri solet.

S. 3.
Locus Cais
enarratur.

Alieniora fuere à morbo corpora densa, frigida & sicca aut naturâ & habitu, ut melancholica; aut ætate, ut senescencia. Itaque ea anni bujus sudoriferi constitutione atque tempestate, quâ morbus vixit maximè, recreata potius quàm læsa hæc corpora sunt. Minus etiam tentata fuerunt corpora insigniter calida, ut puerilia; & calida & sicca; frigida item & humida. Ætas igitur maximè laborantium, huic Ephemeræ cum Ephialte convenit. Naturas verò humore calido diffluentes, habitûque molli vehementissimè morbus affecit; dum alias vel non om-

S. 4.
Quales
speciatim
tutissimi
fuere.

* Ibidem.

C A P. XXXIX.

De Ephialte contagioso, & Ephemerâ eidem affini Britannicâ.

S. 1.
*Silimachi
exemplum.*

HIC interim loci ficco pede haud transeundum Silimachi memorabile exemplum, nempe Ephialtis quondam Romanos contagio inficientis; quoniam tale quiddam morbi genus non unâ solùm vice majores nostros invasit. * *Memorat denique Silimachus Hippocratis sectator, contagione quâdam, plurimos ex istâ passione, veluti lue, apud urbem Romam confectos.*

S. 2.
*Ephemerâ
illustratam
Britannicâ.*

Talis fuit Ephemeræ facies Britannicæ, autore Joanne † Caio, medico tunc temporis clarissimo; *Primo insultu aliis cervices aut scapulas, aliis crus aut brachium occupavit. Aliis sensus erat veluti spiritus aut flatus calidi per membra ea discurrentis. Unâ cum his subitus, & sine manifestâ causâ huic morbo insuetis, largus sudor manavit. Et paulo post; Omnes spiritum gravem ac frequentem, vocem gemibundam expeditvêre.*

* Apud Cælium.

† De Ephemerâ Britannicâ.

In hoc morbo, quatenus ab Autore delineatur, cernere est varium alia atque alia naturarum genera afficiendi modum. Omnium verò spiritus ac vox Ephialte laborantes æmulabantur. Conatur dein natura humorem excernere per glandes cutaneas: Hoc tamen ipsius conamen aliter atque aliter se habuit. * *Nam quibus remissior fuerat aëris pestis, & ex corpore minor occasio, ipsa quoque temperatior noxa erat, & nihil amplius quàm corpus levi calore sudorêque blando tentabat.* In modum nempe insultûs hujusce morbi, quando unâ vel alterâ accessione finiri solet.

S. 3.

Locus Causæ enarratur.

S. 4.

Alieniora fuere à morbo corpora densa, frigida & sicca aut naturâ & habitu, ut melancholica; aut ætate, ut senescencia. Itaque ea anni hujus sudoriferi constitutione atque tempestate, quâ morbus viguit maximè, recreata potius quàm læsa hæc corpora sunt. Minus etiam tentata fuerunt corpora insigniter calida, ut puerilia; & calida & sicca; frigida item & humida. Ætas igitur maximè laborantium, huic Ephemeræ cum Ephialte convenit. Naturas verò humore calido diffluentes, habitûque molli vehementissimè morbus affecit; dum alias vel non om-

Quales speciatim tutissimi fuerunt.

* Ibidem.

nino, vel leviter more insultûs hujusce morbi communis tangeret. Quinetiam alias anni tempus calidum recreavit. Idque quia multitudo humoris, jam à naturâ incalescentis, hisce defuit; qualis colliquatus in sudorem profunderetur. Minùs itaque eadem periclitatæ sunt, secundum Hippocratis effatum antea * laudatum. Imò nonnullæ, quarum ætatis Ephialtes hic contagiosus nullatenus erat affinis, non modò non læsæ, verùm etiam illo anni tempore ac statu fuerunt recreatæ.

S. 5.
Maculis
respondet
tumor cum
livore.

Ut autem maculæ Scorbutum referentes artus pingunt eorum, quos Ephialtes occupavit; sic Ephemerâ hâc laborantibus † accedunt duo diminuti sudoris indicia, tumor cum livore, & sub cute punctio multa instar pungentium acum, uti ægri referunt. Quos hæc sequuntur, eos quibus antè dixi rationibus ad sudorem revocare consultissimum est, atque ita habere, donec id quod reliquum est educitur, & corpus leve atque alacre redditur. Nam ex interciso nec satis affluente sudore, multos statim aut febris excepit, aut alius morbus, qui nec brevis nec solutu facilis erat.

S. 6.
Qui secer-
nitur à
Peste.

Advertere demum haud abs re erit hujus Ephemeræ ac Pestis discrimina. Primò

* Cap. xxv.

† Caius ibidem.

quippe

quippe Ephemera * *ex spiritibus nata est, eodem die cæpta finitâque est; & dein, abscessum non fecit. Neque sensere id malum fæminæ aut servitia, plebésque humilis, aut media solùm, sed procures etiam. Aliter Pestis, quæ grassata est Anno MDCLXV, ut quoad priora, sic etiam quoad postremum; eoque nomine Pestis † pauperum appellata est.*

* Ibidem.

† Hodges de Peste.

C A P. XL.

De cæteris affinibus morbis.

S. 1.
*Catalepsis
cujus est
affectus.*

Morbos porrò, de quibus hîc loci agendum restat, Catalepsis complectitur. Eo nomine, potiùs quàm Catocho, uti liceat; quoniam antiquiores Galeno Medici Comati etiam vigili * communem hanc vocem tribuerunt. Morbus est animi & facultatis maximè locomotricis; quem propter Epilepsiæ affinitatem non nemo ad idem genus retulit.

S. 2.
*Qui nunc
acutus,
nunc diu-
turnus.*

Duplex est morbus vel acutior vel diuturnior, quo nomine apud † Cælium inter morbos perinde *celeres ac tardos* locum invenit. Nunc enim acutæ feбри conjungitur; nunc & malum, eâdem non comitante, occupat. Propriè tamen acutis annumeratur morbis.

S. 3.
*Describi-
tur.*

Huic morbo propria Paulus ‡ sequentia tradidit; *Est ubi dicunt Catochon diversum à vigili Comate, quod simplicem non mixtam habet causam, nimirum frigidiorē, sicciorēque materiam, quæ posteriore cerebri ventriculo obstructo malum hoc excitârit.*

* Ægin. L. iii. c. 6.

† Acut. Morb. L. ii. c. 10. & Chron. L. ii. c. 5.

‡ L. iii. c. 10. vertente Guinterio.

Ob quam etiam æger, si corripitur subito, in illâ permanet figurâ, quâ correptus est, stans scilicet vel sedens, clausis oculis aut respiciens. Quam ob causam antiquiores Græci hoc pressos morbo Catochos vel Catochomenos, quasi dicas occupatos detentósque nominaverunt; recentiores affectum Catochen & Catalepsi, veluti detensionem, & deprehensionem.

Advertendum porrò, quòd * *Autumni* S. 4.
Tempus &
ætas cui
accidit. tempore hæc passio magis irruat corporibus, atque in puerilibus frequenter ætatibus.

Morborum interea huiusmodi ratio est eadem ac Comitialium; unde sermonem jure claudit Cælius, † *Curatio adhibenda est, quæ Epilepticis dicta est.* Qualis alibi ‡ delineatur. S. 5.
Remedia.

* Verba sunt Cælii Acut. morb. L. 11. c. 10.

† Morb. Chron. L. 11. c. 5.

‡ De Æt. Adultâ.

C A P. XLI.

Anacephalæosis morborum tertii debilium ordinis affinium.

S. 1.
Morbi natura rigida & sicca.

MOrbi ex fæculentiâ orti, quorum exempla sunt

1. Alvi suppressio, & ex eâdem
2. Ileus.
3. Febres diuturnæ & pervicaces.
4. Scorbutici quidam.

S. 2.
Ac respondentium ei organorum.

1. Epileptici; eorûmque affines
 2. Ephialtici; quales aliquando fuere Contagiosi.
 3. Cataleptici.
-

C A P. XLII.

De morbis affinibus naturarum quarti ordinis.

U BI tanta humoris crassities hominem à naturæ primordiis obsidet, quantum superando vis sua impar evasura est, morbi proculdubio nascentur, nisi remedia obstiterint, qui originem perpetuò à cæteris alienam fateantur. Hujusmodi naturarum debilitas jure incusabitur malorum, quæ plus æquo humidas ac frigidas consequuntur. Iis affinitas cum morbis intercedit.

Ex tali humiditate ac frigidityte nascitur laticum per minutissimos lymphæ ductus haud absque molestiâ circuitio. Hinc totus partium malè laxus; & hærente hîc illic viscidâ mole tumores oriuntur, qui digitis imprimantibus velut cerei videntur. Leucophlegmatia à Celso ita describitur; * *corpus inæquale est, tumoribus aliter aliterque per totum id orientibus.*

Quæ huic naturæ accommoda superiùs tradita fuerunt, remedia periculoso tali morbo subveniunt. Idque licebit advertere,

* L. iii. c. xxi.

potiones crassas, fermento viteas imitantes, Leucophlegmaticis palàm nocere. Ex calfacientibus & siccantibus remedia eos juvant, quæ ex aquâ dulci dantur generosissimis plantarum succis ditatâ; quales appetitu instaurando nec non laticibus unâ attenuandis nobilissimi sunt. Crassus hicce morbi fomes ex cibis potionibûsque, quæ ingesta fuerint, non confectis, pravo hujus naturæ more, pendet. Iste eliminandus quam primum; ac simul functionum facultatibus consulendum auxilia administrando, quibus ad chylum ritè elaborandum opus est; unde latices ex eo derivati puram sibi tenuitatem asciscant.

S. 4.
*Difficultas
spiranda
& asthma.*

Leucophlegmatia pro variâ ætate vel spiritûs difficultis, vel asthma conjungi solet; prior ad ætatem maximè vergentem; posterius ad pueritiam natu grandiore à dentitione peractâ, ac pariter ad secundum ætatis adultæ morborum ordinem pertinet. Ubi advertere par erit, quod naturæ isthoc ferè genus in causâ sit, cur aut spiritûs difficultas, aut anhelatio aliam ab hisce ætatem invadit.

S. 5.
*Quæ prior
solicetur.*

Spiritûs difficultas ad hanc naturam spectans, secernenda est ab illâ, quæ fomites arthriticos complectitur. Simplici quippe huic naturæ arthritidis non supervenit. Nec tali ideo ejus accessio speranda est remedio.

medio. Ea proinde * spiritus difficultas remediis naturæ huic accommodis tollenda est.

Eundem in modum pueritiæ asthma sublevandum est; cui etiam tollendæ apertientia canaliculos remedia inserviunt. Illo tempore thoracis spatia ampliari convenit, priusquam puer jam natu major ad pubertatem accedat. Alterum anhelationis etiam genus, quod ad consistentem † spectat ætatem, modo huic naturæ, alii non mistæ, accidat, operâ arthritidis sublevari nequit; unde ipsa pariter remediis huic naturæ accommodis solvenda est.

Ex quo propterea tempore compertum erit, talia vitiorum genera naturæ istiusmodi, aut ipsi quæ ad eam propè accedit, inhærere, remedia ad hanc accommodare expedit. Quò spectat nobilis observatio Medici ‡; *curationem non ad essentialem morborum naturam, sed ad causam eorundem magis generalem dirigere cogimur.* Si naturæ ægri propriæ non consulatur, remedia sæpenumero varianda erunt: Verùm ab alterâ parte ubi ad naturam accommodantur, opera eorum tam insignis aliquando futura est, ut vota medentium, qui in arte suâ fuere exercitatissimi, superet.

S. 6.
Et qui
posterius,

S. 7.
Remedia
ad natu-
ram non
morbum
accommo-
dando.

* De Æt. Verg. c. vi. ff. 6, 7 & seqq.

† De Æt. Ad. c. xviii.

‡ Th. Sydenham de Hydrose.

S. 8.
Historia.

Cujus quidem rei indicium superiore anno clarè innotuit, dum Leucophlegmatidâ eousque laborantem atque Asthmaticum annos sexaginta natum mense Novembri intuerer, ut nulla convalescentiæ spes superesse videretur. Examen instituere non pigebat propriæ ejus naturæ ab ipsis usque primordiis; & postquam in hanc classem referendam esse constiterat, ad naturam potius quàm morbi indolem remedia fuere accommodata. Tumores haud ita multo post subsidebant; quo tempore cœpit deambulare. Et post mensem sine aliâ quâvis exercitatione factum propè sanum audiui; qui demum sanitati restitutus se mihi obtulit. Nunquam verò post mutatum in melius habitum oculis antea lustrâram; cujus os jam coloratum erat, oculique non, ut prius, squalore inficiebantur; corporisque universi valetudo vultui nunc vegeto responderebat. Veruntamen eodem anni infrequentis tempore brumali, Asthmate laboranti sanguis detractus est; qui mox vitam cum morte commutavit. Adeò ut non sine causâ titulo * *de Asthmate inveterato*, isthæc verba adjiciantur, *in iis qui sanguineo temperamento præditi sunt*. Consilium quippe medici primum sic se habet; *Mittatur sanguis è brachio dextro ad decem*

* In libro Th. Sydenham inscripto, *Processus integri.*

uncias; & secundum, si symptomata maneant, repetatur. Nec à sanguinis solùm multi missione cavendum, sed & à Cathartico ibidem memorato, quod sanè perpetuò nociturum est, modò naturam hanc debilissimam aut Leucophlegmatia, aut affine ei Asthma obsideat. Hoc notatu non indignum ideo censui, quoniam monstrat quàm cautè & fideliter ille medicus consulit; & quanti est momenti medentem naturas à se invicem fecernere, eorùmque ritus habere perspectos, quisquis ægrorum saluti prospiciet.

C A P. XLIII.

De febribus quarto debiliū ordine naturarum affnibus.

S. I.
*Quartana
 autumnalis.*

UT hujusmodi naturæ morbis in autumnno ac hieme opportunæ sunt, sic etiam febribus, quæ his anni temporibus homines invadunt. Nonnullæ ex iis affines sunt talibus, rariùsque in aliis ab hoc vel eidem analogo naturarum ordine observantur. Tales sunt Quartanæ, quarum mos ab autore sæpius nominato describitur; qui dein subjicit; * *qui hæc omnia pensiculatiùs trutinaverit, haud minùs firmis rationibus inducetur, ut credat, morbum hunc speciem esse, quàm sunt illæ, ob quas credit plantam esse speciem, quæ parem semper ad normam e terrâ nascitur, floret, interitque, atque in reliquis adscitur pro ratione essentiæ suæ; neque facile comprehendendi potest, quí fiat ut hic morbus oriatur à combinatione sive principiorum sive qualitatum evidentium, cum planta substantia ac species distincta in rerum naturâ ubique adgnoscat. Ubi obiter advertere licebit, quòd prout omnis tellus non fert omnia, sic etiam nec omnis natura omnes pariat*

* Th. Sydenham in Præfatione.

morbos. Ac præterea, quòd si qua eos alere, quorum germana mater non est, coacta fuerit, iisdem alio ritu afficiatur, quàm hisce, qui affines sunt. Inde verò prout semper naturæ debilitati maximè prospiciendum, ubicunque morbi ipsius affines grassantur; sic etiam periculum agnoscere, talibus imminens naturis, quales minimè affinibus corripuntur, oportebit.

Quæ igitur huic naturæ profunt, eadem adjecta cortici Kinkinæ feliciùs hæc quartanas solvunt. Ideoque catharticum omne, eò quòd debilitet, ipsis nocet; nec minùs, multi sanguinis detractio.

S. 2.
Remedia.

Naturam quippe ipsam vis deficit, & nisi remedia ei promovendæ accommodentur, haud ita solvitur morbus, quin recrudescat. Inde fit ut, autore laudato * observante, febribus ejusmodi primâ vel florente itidem ætate, quibus scilicet hæc natura ad sanitatem maximè accommodatur, correpti sponte suâ convalescant; *Id quod ego non sine admiratione, præcipuè † in infantulis, sæpe observavi.*

S. 3.
Ratio eorum.

Hunc verò morbum esse priori analogum inde constat, quòd Leucophlegmatix quodam ex parte saltem genus ei superveniat; † unde primò quidem crura intumescunt,

S. 4.
Hic morbus affinis priori.

* Th. Sydenham de febribus intermitentibus.

† Supra c. xxiii. S. 2.

‡ Th. Sydenham ibidem.

*deinde etiam venter. Rursus; * observatu non indignum est, quòd cùm febres Autumnales teneram ætatem diu cruciârunt, nulla spes sit easdem abigendi, donec abdominis regio, circa lienem præcipuè, indurari atque tumescere occæperit. Iisdem enim gradibus, quibus hoc symptoma supervenerit, febris etiam fugam meditatur. Neque fortè ex meliori aliquo prognostico morbum hunc brevè abiturum dixeris, quàm si sedulâ animadversione suboriri hoc symptoma perspexeris. Propterea scilicet quòd morbi causa similis sit, idipsum indicio est, naturam esse valentiorē quàm priùs, quia aliò eam transferre potest. Nec non & hinc liquet, tales infantulos participare aliquid melioris naturæ cum suâ crassitie; ubi abdominis regio non solùm tumescere, verùm etiam indurari, ritu nempe naturæ tertii ordinis, occæperit.*

** Idem paulo post.*

C A P. XLIV.

De morbis organorum quarti ordinis.

ORgana quarti ordinis in alienationem S. 1.
*Alienatio
mentis.* mentis hisce naturis, quibus respondent, affinem frequenter incidunt. Hujus exemplum suppeditat scriptor * sæpe nominatus; *Illud peculiaris quædam est, ac sui generis mania, intermittentes diuturniores (quartanas præcipue) nonnunquam excipiens; quæ communem medicandi rationem aspernatur, & post evacuationes fortiores adhibitas, in miseram quandam stultitiam degenerans, non nisi cum ipsâ ægrorum vitâ terminatur.* Talis morbus est naturæ affinis, cujus organa vis deficit.

Ut hoc genus est stoliditatis five insipientiæ, potius quàm maniæ, remedia eò spectant, S. 2.
Remedia. ut vis insita roborantibus promoveatur, non verò vacuantibus imminuatur.

Mentis quippe ea alienatio debilem seg- S. 3.
Ratio eorum. nẽmque organorum indicat conditionem, sub quâ latices crassi ægrè subtilissimos permeant ductus. Ea verò libera circuitio

* Th. Sydenham de febribus intermittentibus.

ad sensum communem requiritur, æquè ac organorum mentis ficca quædam temperies. Utrumque autem opus roborantium facultates perficiunt, modò exercitatio unà cum iis, quæ huic naturæ profunt, non omittatur.

C A P. XLV.

De Comate somnolento.

Coma stuporem organis somnolentum ^{S. r.} obducit; quatenus laticum crassities, ^{Comatis ratio} ex hâc naturâ scaturiens, impedit quò minùs subtilissimos meatus penetrent. Urget hanc naturam eousque exhaustam, ut ipsius organa viribus sint planè deserta. Iis somno diuturniore opus est, quo reficiantur.

* *Huic morbo obnoxii sopore gravi plerumque opprimuntur, cui ferè semper indulgentes, ore biante, & maxillâ inferiori demissâ, mortuis similiores quàm vivis jacent; à vellicatione fortiori aut punctiōe suscitati, circumspiciunt, astantes alloquuntur, & interrogatis respondent, attamen mox iterum dormientes, sese à somno ita placidè irrepente inhiberi, aut interturbari molestissimè ferunt. Atque ad hunc modum indispositi per plures dies, imò interdum & menses sine febre comitatâ, vel consecutariâ, aut respiratione læsâ, atque facile expurgiscibiles, & non multum obliviosi (quibus à Lethargicis differunt) somnolenti perstant. Comatosi lecto aut cathedræ plerumque affixi, interrogatis qui-*

* Th. Willis.

*busdam brevioribus appositè respondent, at-
tamen colloquia miscere, aut de rebus agen-
dis deliberare nequeunt. Morbus interdum
primò & per se incipit; verùm frequentius,
aliis chronicis, vel acutis, nempe Cephalalgia,
Convulsionibus, & frequentissimè febribus
malè judicatis, præsertim in pueris, senibus,
& pituitosis supervenit.*

S. 2.
*Enarra-
tur.*

Imbecillitas ætatis jam vergentis, vitii
primaria est pituitosi scaturigo, ex quo
Coma nascitur. Ex eâ in naturam tradu-
citur, quæ in ipsius speciem conformatur.
Hinc pueros obsidere solitum est, quibus
Cephalalgia, Convulsiones, vel febres prius
acciderent. Istud scilicet Coma, quod
primò & per se incipit, prout simili ratione
quod supervenit quibusdam ex Cephalalgiiis,
Febribusque, hujus est naturæ in universum
affine. Ejus siquidem mistæ alteri naturæ
sunt Convulsiones.

S. 3.
*Remedia
comatis
primarii.*

Ad succurrendam naturæ imbecillitatem
ars festinat, quæ idonea Comati remedia
adhibere novit; hâc ratione ut dum va-
cuantia adhibet cathartica, liberaliter aquea
Cephalicis ditata fortissimis subministret.

S. 4.
*Coma fe-
brim comi-
tatum.*

Coma etiam pari ratione febrim comi-
tatur, eâque ita febris diuturna evadit,
quod latices debilissimæ hujus naturæ,
non nisi longo tempore crassitie in tantum
exuantur, ut liberè angustissima secundum
organâ

organa animi mentisque spatia permeent.

* *Ad naturæ methodum attendebam* (ait medicus) *cujus ego vestigiis inhærens symptoma hoc superare tandem discerem. Morbus, cui invigilabam, tutò, licèt tardè recedens, tandem evanuit.* Ex loco hîc laudato patet hanc febrim alios affecisse Comate, alios Phrenesi, licèt non eo gradu hujus, quo febres aliæ ibi nominatæ. Eâ diversitate naturam ægrorum fuisse aliam constat, vel saltem huic dominantî aliam esse mistam†. Morbi interea genus ad Coma propiùs accessit; quare pulsus Comate laborantium, non febricitantium similis est.

Hanc verò comatosam febrim nil aliud esse, quàm debilis naturæ conatum, quo latices crassitie purget, ex eo discere licet, quòd *stupor pueros maximè, eosque qui ex ephebis vix excefferant, subinde invadebat; sed nec ita profundus, nec perinde epidemicus atque erat is, qui hanc febrim comitabatur.* Primò scilicet pueros, utpote qui munia naturæ tales aperiendi meatus tunc ætatis insistent, morbus invasit; deinde etiam populariter grassatus est. Profectò nobilissimi hujus exempli hîc itidem ‡ loci meminisse non piget, ut naturæ ab epidemiis affectæ morem pateat haud absimi-

S. 5.
Analogia
epidemiæ ad
pueritiæ
Coma.

* Th. Sydenham de Febri continuâ Anno 1673 &c.

† Infra c. LI.

‡ Infra c. XLVII.

lem esse ei, quem aliter insistere solita est; quoniam de hâc febris talis ex recensione ultimò ab autore prolata est sententia; quòd hæc febris species præ cæteris, quas mihi unquam videre contigit, cerebrum petere quasi apta nata sit, nec sine ingenti tum molimine, tum ægri periculo, inde queat deturbari.

S. 6.
Coma secundarium.

Quòd si Coma affectibus aliis supervenerit, quibus naturæ hujus debilis attrita est vis; hoc solum restat, ut materies organis impacta dimoveatur, ac si fieri potest, deorsum feratur. Id verò cum ratione, naturâ duce aggrediendum * est.

* Infra c. XLVII. s. 8.

C A P. XLVI.

De Apoplexiâ.

CUM alibi * de hoc morbo actum sit, S. 1.
 quatenus fomes ipsius in articula- *Cur ju-
niores apo-
plectici
sunt.*
 menta transferri potest; ac rursus †, quâ
 ratione fluxus hæmorrhoidalis eidem ac-
 cedens subvenit; nunc restat, ut de ipso
 tanquam hujus naturæ affini nonnulla enar-
 rentur. Nimirum apoplexia ætatis pro-
 priè vergentis est; & similiter affinita-
 tem servat ejus naturæ, ex quâ primùm
 deducta est. Quod quidem in causâ est,
 cur juniores hoc morbo corripuntur; quales
 hâc naturâ præditi sunt.

Juvenis antea bene sanus hâc naturâ S. 2.
 præditus repentè impransus hoc morbo *Exem-
plum.*
 correptus est, dum in eâdem mihi ac illi
 æde commorari contigit. Extemplo re-
 media fuerunt adhibita, venæsectio, &
 acria naribus errhina perpetuò renovata,
 usque dum excitatus fuerit. Quoniam
 non repletus fuerat, nec vomitum eli-
 cientibus ei erat opus. Ille dein reme-
 dia ad præcavendam quamvis morbi ac-

* De Æt. Verg. c. vii. ff. 10. & seqq. ad 16.

† De Æt. Ad. c. iv. ff. 23. ad 25.

cessionem, huic naturæ & ætati convenientia assumfit, atque omnino sanitati restitutus est.

S. 3.
*Febris apoplectica
æmulata
paroxysmum*

Autor sæpe nominatus exemplum febris tradit, apoplecticum æmulatæ paroxysmum; febrium * earum intermittentium paroxysmi non cum rigore & horrore, quas postea febris excipit, invadebant; sed æger iisdem planè symptomatis tentabatur, ac si apoplexiâ verâ laborâisset; quæ tamen nihil aliud esset, utcunque hunc adfectum æmularetur, quàm ipsa febris caput impetens. Et rursus; Omittendæ sunt evacuationes, utpote quæ originariæ hujus symptomatis causæ, febrî nempe intermittenti prorsus adversentur; ac proinde mortem accersant. At è contrâ expectandum, donec paroxysmus sponte suâ evanuerit, quo tempore Cortex, modò citiùs idem ingeri non poterit, quamprimum est exhibendus.

S. 4.
Enarratur. Fomes hujus febris tam crassus est, ut organa mentis onere ipsius opprimantur; ideóque latices crassitie primùm febris operâ purgandi sunt, antequam muneribus fungendis pares evadant. Omnis dein vacuatio, apoplecticis commoda, naturis detrahit vim, quâ febris opus est ad solvendam istiusmodi crassitiem; quò fa-

* Th. Sydenham in Epistolâ primâ responsoriâ.

ciliùs per renum vias excernatur. Quæ quidem quam primum apertæ fuerint, remedium illud insigne morbum tollere, æquè ac quodvis aliud febris jamjam intermittentis genus, poterit. Hujus interim efficacia in istiusmodi febribus solvendis imminuitur vacuantibus adjectis; aliter quàm in iis habet, ubi sanguis lentorem exhibet. Idipsum patefacit, qualis est iste febrium fomes, qui intermittentibus causas dare solet; nempe qualis maximè ad mentis etiam organa penetrare, non tamen per subtilissimos secundum isthæc ductus permeare queat. Id quidem in sanguine affecto lentore non observatur, qui potius membrorum dolores creare solitus est; excepto quòd sibi invicem quandoque implicata, ambo hæc fomitem genera febrim constituent intermittentem, ubi sanguinis detractio utilis esse possit.

Febris ea cognoscitur ab apoplexiâ, S. 5.
monente eodem, *Urinæ colore, quæ in inter-* Diagno-
mittentibus ut plurimum rubore saturato stica.
exstat; qualis cernitur in urinâ eorum,
qui Ictero laborant; etsi non adeò intense
rubet, & pariter sedimentum deponit, pul-
verem laterum ferè referens. Nimirum
hic est fomes intermittens ferè febris,
quem si sanguis itidem lentus comitetur,
tale sedimentum magis albescit. Subal-
bidum

bidum quippe est sedimentum, quod lento sanguinis crassamine soluto subsidit. Prius sedimentum ad intermittentium genus apoplecticum, posterius ad alterum magis spectat; illo affectis detractio sanguinis nocet, hoc verò, prodest.

C A P. XLVII.

*De Analogiâ Comatis & Apoplexiæ
ad febrim hosce morbos aliquando
comitantem.*

UT pulsus Comate laborantibus plenior ^{S. 1.}
tardiôrque est, sic Apoplexiâ correptis <sup>Ratio pul-
sûs.</sup>
* *subinde vegetus, sed perquam durus, nunc
& pusillus, & vix digitum feriens, percipi-
tur. Pari ratione igitur febricitantibus
etiam Comatosi pulsus sanorum pulsui non
absimilis est.*

Dein Comate laborantibus respiratio li- ^{S. 2.}
bera; apoplexiâ verò, hæc plus minus im- <sup>Et respira-
tionis.</sup>
minuitur, stertore frequenter comitante.
Pari ratione apoplectici semper, & coma-
tosi frequenter febricitantes habent.

Febri † Comatosâ laborantes à Phreni- ^{S. 3.}
ticis in eo discriminabantur, quòd non eò <sup>Comatosa
quâ ad
Phreniti-
cam se ha-
bebat &
Apoplecti-
cam.</sup>
*excandescentiæ ac furoris adscendebant, quòd solent ii, qui ab aliis febribus Phrenetici
fiunt; & in eo etiam quòd per intervalla
abruptè dormiebant, stertebant etiam pro-
fundius. Ubi advertere par est, respira-
tionem fuisse apoplecticorum similem;
qualis quidem plerumque adultis ‡ accidit.*

* M. Ettmuller.

† Epidemiâ Anno MDCLXXIII.

‡ Quòd S. 6. infra spectat.

S. 4.
Mos utri-
usque fe-
bris.

Mos febris hujus Comatosæ talis erat; *Æger eâ correptus obstupebat, delirabátque, immo ad septimanas aliquot dormitabat nonnunquam, nec nisi valido clamore expergiscebatur, à quo ægrè excitatus oculos aperiebat tantum, & post ingestum sive medicamentum, sive potum, cui adsueverat, mox in stuporem dilabebatur, ita quandoque profundum, ut in Aphoniâ desineret absolutissimâ.* Mos verò febris Apoplecticæ erat, qualis veræ paroxysmum Apoplexiæ æmulabatur.

S. 5.
Secundum
duratio-
nem.

Duratio febris Comatosæ diutius producta est; *qui sic fuerat adfectus æger, ubi ad se rediit, die vicesimo octavo vel trigésimo cæpit convalescere.* Apoplectica verò per paroxysmum duravit, & reversa est, donec cortice Kinkinæ fuisset soluta. Hinc Comatosa continuis febribus accensetur; ut Apoplectica intermittentibus.

S. 6.
Et ætatem.

Febris Comatosa aliter pueros, aliter adultos adficiebat; priores stupore, posteriores quâdam velut Phrenesi; qualis sanè morbus ad adultam propriè ætatem pertinet. *In utrisque verò, si ingererentur calidiora remedia, & sollicitarentur sudores, malum in caput facile transferebatur, & dictis symptomatis ansam præbebat.*

S. 7.
Urina ratio.

Nec denique alienum erit advertere, quòd sanguis ex venâ in Apoplexiâ deductus intensè rubens crassamen exhibeat; quo proin colore urina in hisce febribus inficitur;

ficitur; prout in Comatosi colore ferè naturalem servare urina solebat; nisi excalfieret æger ultra naturalem febris sortem; quando & ipsa in hisce febribus intense rubebat.

Eadem remedia apoplexiæ accommo-
danda sunt, quæ feбри Apoplecticum æmul-
lanti paroxysmum adversantur. Cujus ra-
tio ab emunctoriis petenda. Apoplexiæ
emunctorium est sanguinis fluxus per venas
hæmorrhoidales; ideo si natura hâc in parte
propter morbi gravitatem respondere ne-
queat, artis est opem ei venam secando
ferre. Verùm aliter se habet, cùm tan-
quam symptoma feбри superveniat intermit-
tenti; quoniam febris istiusmodi morem
sequitur, atque emunctorio ejusdem utitur,
scilicet urinæ viis. Quod ut faciliùs fiat,
hoc à corticis Kinkinæ efficacitate pendet;
quæ prægressâ quâvis vacuatione, à naturæ
vi fractâ, imminuitur. Quod attinet au-
tem ad Coma, emunctorium idem est fe-
bri continuæ quando supervenerit, ac ipsi;
scilicet vel intestinorum iter, vel glandium
pari ratione cutanearum, ut in febre scar-
latinâ. Qua propter si huic posteriori Coma
superveniat, epispasticum remedio est. Ubi
etiam advertere licebit, fomitem gravissimi
hujus morbi non esse nisi naturæ modo
tollendum; quam semper meminisse oport-
tebit vim deficere. Is defectus in causâ est

S. S.
Ratio re-
mediorum.

Q

cur

cur natura longiori temporis spatio talem amovere annitur, & lento quodam modo festinare amat. Hinc Comatosis prioribus nocet vel catharticum, vel etiam enema infusum, prout etiam posterioribus epispasticum; nisi paregoricum utrobique subsequatur remedium, quale his itidem singulis noctibus exhibendum; quoniam paregorica ad cutaneas etiam vias valent aperiendas.

C A P. XLVIII.

*Anacephalæosis morborum quartæ
debilis naturæ affinium.*

NEC piget fanè perspicuitatis gratiâ ^{S. i.}
per summa hîc loci capita repetere, ^{Morbi fri-}
quæ de morbis hujus naturæ omnium debi- ^{gida ac hu-}
lissimæ fusiùs sub titulis proximè præceden- ^{mida,}
tibus fuêre tradita; eo scilicet consilio, quo
iidem, veluti in tabulâ delineati, uno ocu-
lorum obtutu conspiciantur.

1. Leucophlegmatix calfacientia, sic-
cantiaque, appetitum instaurantia ac
simul attenuantia remediis sunt. Cui
2. Spiritûs difficultas, ubi fomes abest
arthriticus, nonnunquam supervenit;
qualis dein remediis hanc juvantibus
naturam cedit.
3. Asthmati eadem puerili remedia, ape-
rientibus adjecta, subveniunt.
4. Asthmati etiam alteri, ubi fomes non
est arthriticus, remedia sunt accom-
moda, quæ crassitie attenuandæ ac re-
jiciendæ dicantur.
5. Febris Quartana autumnalis, Leu-
cophlegmatix affinis, cui cathartica
ac venæsectio incommoda sunt, Kin-
kinæ cortice solvitur.

S 2.
*Et organo-
sum.*

Hosce insequuntur organorum morbi ;

1. Mentis alienatione five insipientiâ affectis remedia, quæ roborant, vimque naturæ promovent, omiſſis vacuantibus, conducunt.
 2. Coma primarium vel ſecundarium.
 3. Apoplexiæ venæſectio & acria ad excitandum neceſſaria ſunt.
 4. Febris intermittentis paroxyſmus apoplexiam refert ; ubi error conſulentiſ eſt periculoſiſſimus, ſi quis, quemadmodum apoplectici ſolent, vacuetur. Huic cortex Kinkinæ remedium eſt accommodum.
-

C A P. XLIX.

Ratio cognoscendi naturas hasce debiles variè mistas.

HÆC ferè naturarum genera sunt, S. 1.
 quæ ex communi hominum naturâ, Natura,
 in singulis parentum ætatibus variatâ pri- prout
 mariò oriuntur. Alia porrò dantur genera, mista, va-
 quæ ex hisce naturis, ætatibus etiam ipsis riis affecti-
 rursus variis, confiunt. Prout enim na- bus oppor-
 tura alterius parentis, exempli gratiâ cras- tuna,
 sitie jam debilis, alii aliâ prædito naturâ
 aliûsque ætatis, est conjuncta; progenies
 diversa pariter futura est. Eaque diversitas
 morbis, utriusque parentis naturæ ac ætatis
 affinibus, opportunam hanc ipsam reddi-
 tura.

Hinc affinium genera morborum, quasi S. 2.
 confusa, aliter atque aliter variantur, & Penitus
 pari ratione multiplicantur. Inde verò cognoscen-
 fit ut remedia itidem plura conquirere me- da.
 dico opus sit. Si remedium tollere singu-
 larem quemvis morbum potuisset, plurimis
 tamen simul congestis idipsum impar eva-
 det; ut taceam accidentia iisdem, quæ
 frequenter contraria sibi invicem deposcunt.
 Si natura ægri probè cognita fuerit, mani-
 festæ erunt talium conjunctionis causæ,
 qualium

qualium vestigia in morbis cernuntur. Hinc naturæ etiam mistæ penitus sunt perspicendæ, priusquam ad singulas remedia cum ratione accommodari possint.

S. 3.
*Notas simplicium
comprehendend.*

Cognoscenda ægri natura est, prout ex pluribus velut simplicibus constans; ad quas prius respicere oportet, quàm de quâvis mistâ decernatur. Qui probè perpenderit descripta naturarum genera, affinesque eorum morbos, præfinire hinc accuratè poterit, quâ ratione jam mistæ apparent, & quâ proin remedia, hisce in unam confusis accommoda, sociari queunt. Ejus rei gratiâ notæ singularum mente sunt perpetuò agitandæ, ut quantum hoc vel illud naturæ simplicis genus invaluit, & quàm propè multiplex hæc natura ad quodvis accedit genus, dijudicetur. Hinc discrimina morborum cognitu faciliora; variæque ipsorum species, quâ quis imperitus decipitur, nullo ferè negotio ad naturæ stateram rationisque modulos revocatur. Quod ut certius fiat, ad mista hæc genera apertius secernenda, exemplis infra proponendis, deveniendum est.

C A P. L.

*De naturâ primi ordinis mistâ ei,
quæ secundi est.*

QUI hæmorrhoidibus * opportuni sunt
fluentibus, hi ferè ex duplici naturæ
debilis genere constant; hâc videlicet ubi
humor calidus exundat, eâque quæ propriâ
sibi ficcitate calidâ notatur. Hinc æstuosâ
tempestate primùm inflammatio oboritur,
ac dein per ora venarum sanguis manat.
Aliquando autem loca intumescunt, nec
sanguis exit. His posterius naturæ genus
invalescit. Aliis hæmorrhoides omnino
sunt culpæ exortes, & eodem planè modo
habent, ac quando sanguis nunc ex ore,
nunc ex naribus sine quovis urgente incom-
modo effluit †.

S. 1.
*Qui affines
talis sunt
hæmor-
rhoides.*

Tale etiam in Dysenteriâ cernitur, quæ
primùm ab æstuosâ tempestate paritur, ve-
rùm hieme reprimitur. Si in naturâ, hu-
more magis abundante, proveniat, sedes
cruentæ; at si in ficciore, eadem velut in-
flammatiô solùm videtur. Nam ex his
duabus naturis, quibus vis fortior (in hâc

S. 2.
*Et Dysen-
teria.*

* De Æt. Ad. c. xxvii. S. 2.

† Suprà c. xxvi. S. 3.

nimirum

nimirum liquefcens, in illâ verò ficcescens) dominatur, permistis iidem pariter morbi se aliâ aut aliâ ratione habent. Hujus rei exemplum suppeditat medicus; * *Accidit nonnunquam, licet rarò admodum, ut Dysenteria sub initio non ritè curata particulare subiectum ad annos aliquot discruciet, integrâ sanguinis massâ crasî quasi Dysentericam jam indeptâ; unde acres calidique humores intestinis continuò suppeditantur, ægro interim singula vitæ munia mediocriter bene obeunte. Hujus specimen se mihi obtulit non ita pridem in muliere quâdam meis ædibus vicinâ, quæ per tres annos hujus constitutionis postremos hoc malo continenter exercebatur; cui sanguis Pleuriticorum æmulus. Ubi quidem sanguis inflammatus in modum Dysentericæ excernebatur.*

S. 3.
Quibus
Tormina
ventris re-
spondent.

His analogâ sunt ventris tormina sine dejectionibus; quorum extat exemplum; † *Dysenteriarum per id tempus grassantium torminibus ventris tormina omnino respondebant; atrocissima nempe hæc erant, & per intervalla cruciabant; nullæ verò sequebantur dejectiones vel stercorosæ vel mucosæ. Nimirum in his ambabus naturis unâ mistis nunc Dysentericæ, nunc tormina sine dejectionibus urgebant non solum pro statu*

* Th Sydenham de Dysentericâ.

† Ibidem.

epidemio, ut * *cùm Tormina pari passu cum Dysenteriis per autumnum hunc omnem procedebant*; verùm etiam pro gradu modoque, quo aut humida aut sicca alteri naturæ prævalebat.

Accommodanda proinde sunt remedia ad debilem utriusque naturæ modum. De hisce verò alibi † dictum est. S 4.
Remedia.

* Ibidem.

† De Æt. Ad. c. xxv.

C A P. LI.

*De naturâ organorum primi ordinis
mistâ ei, quæ secundi est.*

S. 1.
*Febris
mistâ affi-
nis.*

Febbris, cui Phrenesis ad delirationem propè accedens supervenit, huic mistæ affinis est. Ejus exemplum suppeditat medicus *, quæ pro variâ hominum naturâ, alteri sibi mistæ dominante, vel Phrenitide, delirationi haud absimili, vel Comate, si quarti ordinis natura hisce adjecta prævaleret, afficere solebat. *Febris, tametsi prorsus continua † sit, sæpe tamen exacerbationes molestissimas ingruente nocte adportat, non aliter ac si duplex foret Tertianâ, sive Quotidianâ. Eâ in cerebrum versâ, æger vel in Coma vel in Phrenesin facile incidit. At non eò excandescentiæ aut furoris adscendit Phrenitis in hac febre, atque illâ, quâ Variolis atque aliis febribus correpti laborant; quinimmo æger potius tranquille delirat, incongrua subinde effutiens.*

S. 2.
*Varia pro
naturâ
dominante.*

De hac febre autor tradit, quòd licet in familiâ Peripneumonicarum prorsus re-censenda esset, reiteratam tamen phlebotomiam non facile tolerat; adeò nihilominus, ut aliter in aliis habeat. Quâ quidem notâ

* Th. Sydenham in Schedulâ monitoriâ.

† Suprà c. xlviii. S. 5.

patet, hunc morbum naturâ cujusque propriâ variatum, aliam atque aliam idcirco desiderare medendi rationem. Inter cæteras hujus notas autor meminit ventris Torminum nunc ficcorum, nunc Dejectionum. Cùm in hâc febre *exhalationes sanguinis inflammatoriæ, non pro more solito in externum corporis habitum protrudebantur, sed introrsum per arterias mesentericas in viscera inferioris ventris, sive intestina; & nonnunquam etiam per arteriarum celiacarum ramos in ventriculum deponebantur.* Hoc in morbo natura duplex ratione utrique peculiari semet medenti offert; ut inflammatio adfit, non sine humoris copiâ exundante; & Phrenesis Delirationi jungatur.

Hinc inflammationi, calidóque humori vacuando dicata, remediis sunt ad S. 2.
Remedia, utramque naturam accommodatis. Sanguine detracto, ac per vices, si opus est; & supervacuo humore à catharticis imminuto, febris extinguitur. Symptomata ejus Phrenesis & Delirium disparent. Eadem febris, si Coma urgeat, aliâ ratione tollenda est.

C A P. LII.

*De naturâ primi ordinis mistâ ei,
quæ tertii est.*

S. I.
*Scorbutus
Hæmor-
rhagia
junctus.*

QUanquam scorbutus naturæ tertii ordinis propriè affinis est, haud rarò tamen symptomata naturæ primi affinia eidem conjuncta sunt. Hinc Hæmorrhagiæ ei sæpe accidunt. Atque ita scorbutus humidam primi caliditatem & rigidam tertii ficcitatem refert. Inde principia sui ipsorum contraria hoc morbo laborantes ostendunt. *Maxima* (inquit * medicus) *symptomatum farrago, affectus multiplices, & diversi generis, quique interdum naturæ sunt oppositæ, aut contrariæ scorbuto accensentur.* Et hæc altiùs agere radices ex iis patet; *Ex his circa affectionem observandis, manifestò liquet, materiale hujus morbi causam, haud in privato quodam loco, aut singulari minerâ contineri, sed per totum corpus, & singulas ejus partes, tum intus, tum extus diffundi.* Morbum istum non tam à sæculentiis sanguini admistis, (quanquam tales adfuerint, attamen denuo excerni, eodémque supplemento præscindi possint,) quin à sanguinis dyscrasiâ habituali pendere, ar-

* T. H. Willis de Scorbuto.

gumento est, quia scorbutus radicans adeò
difficiliter, ac interdum non omnino, curatur.
Fæculentiæ tertii ordinis naturæ sunt;
prout quòd sanguis miasmate scorbutico præ-
fervidus existit, hoc ad primam ordine na-
turam pertinet.

Huc etiam spectat febris, quæ scorbu- S. 2.
tum sæpe consequitur; * Erraticæ febres, Et febres,
nec non subitanæ caloris ac frigoris in variis scorbuticæ
partibus corporis suffusiones scorbutico invete- affines.
rato supervenire solent. Ubi ingenium utri-
usque naturæ se patefacit.

Ad naturam hinc duplicem remedia ac- S. 3.
commodantur; ad alteram sanguinis missio Remedia.
& catharsis; ad alteram verò quæ suprà
† traduntur, tanquam fæculentiis nata ex-
cernendis.

* Ibidem.

† Cap. xxxviii. S. 2.

C A P. LIII.

*De naturâ organorum primi ordinis
mistâ ei, quæ tertii est.*

S. I.
Chorea S.
Viti notha.

QUanquam sicca organorum tertii ordinis natura simplex, delirationis haud fiat affinis, nil tamen impedit, quò minùs isthæc naturæ primi mista, speciem delirantis sibi nonnunquam induat. Id quod morbo affecta se offerre intuentibus solet. Hic sequentibus describitur. * *Convulsionis species quædam est, pueros puellâsve à decimo ætatis anno ad pubertatem invadit. Prodit se claudicatione, vel instabilitate alterutrius cruris, quod æger post se trahit fatuorum more; manum ejusdem lateris vel pectori vel alii alicui parti adplicitam nequit continere in eodem situ horæ momento, sed in alium situm & locum convulsione distorquebitur, quidquid æger contranitur. Antequam poculum ad os possit adducere, mille gesticulationes, circulatorum instar, exhibebit: Non enim rectâ lineâ ori admovet, sed deductâ à spasmo manu, huc illuc aliquandiu versat; donec tandem forte fortunâ, labris propiùs adponens liquorem derepente*

* Apud Th. Sydenham.

in os injicit, & avidè haurit; deditâ tanquam operâ, ut spectantibus risum moveret.

Quantum organa primi ordinis ab aliis humiditate, tantum hoc convulsionem genus mollitiæ ab omni alio distat. Enimvero advertere hujus est loci, id affectûs à cæteris motibus convulsivis discriminari eo, quòd membra non (ut verbis utar Cælianis) *raptim conductâ sint*. Neque in spasmodis hujusmodi, qui Choream constituunt, *raptus* iste cernitur. Hi gesticulationes potius referunt. Nempe Chorea hæc notha est morbus mistæ hujus naturæ affinis, qui nihil nisi alterius conamen oculis subjicit sese ampliandi atque expandendi, dum alterius rigidæ siccæque frænâ inhibetur. Latices agitati irritos sæpe nifus edunt, & repulsam patiuntur. Sed hi nifus perpetuò renovantur necessitate temporis adacti, quo subtiles canaliculi sunt adaperiendi. Eos tunc ætatis permeare opus est.

S. 2.

Enarratur.

Pari ratione febris nonnunquam accenditur, quâ impuberes adeò laborantes observavi, ut illo tempore eadem notæ manifestent hanc eorum febrim esse Choreæ analogam; ac naturam ita mistam ejus operâ rivos adhuc clausos referare, ut intimos latices penetrent sinus; quò faciliùs muneribus suis inserviant, promptiùsque opera peragant.

S. 3.

Febris
huius ana-
loga.

Nempe

S. 4.
Qualis ab
hoc morbo
sanitas.

Nempe speciem delirationis hanc naturam dixi induere; quia tantum abest ut reverà delirio sit obnoxia, ut insigni mentis sanæ acumine eos ferè dotatos, postquam sanitati fuerunt restituti, qui hoc morbo laborarent, observârim. Idipsum utrique naturæ haud infeliciter mixtæ debent.

S. 5.
Remedia.

Ad utramque proin naturam remedia accommodantur; sanguinis missio & Catharsis ad hanc; ad illam verò humidantia ac roborantia.

C A P. XLIV.

*De naturâ primi ordinis mistâ ei,
quæ quarti est.*

CUM Hæmorrhagia affinis naturæ ^{S. 1.} primi ordinis, & Leucophlegmatia ^{Hydrops} quarti sit, hiscæ ambabus mistis ^{natura af-} Hydrops ^{finis mista.} non alienus videtur. Non enim hic morbus infestare solet eos, qui sanguine jam habitu florente abundant, nisi debilissima itidem mista fuerit natura. Hæmorrhagiæ sinceram primi ordinis naturam crebrò urgent, nec tamen iis Hydrops supervenire consuevit. Verùm si sanguis ex accedente naturâ quarti ordinis frigidior debiliórque evadit, hinc oritur Hydrops. Supervacuum ita humorem primi vis deficit, qui dein lymphæ ductibus minimè continetur.

Ex observationibus patet, quòd * *fæminæ* ^{S. 2.} huic morbo magis obnoxie sunt, quàm viri; ^{Quos ad-} verùm hos ætate præsertim ingravescente ^{oritur.} adoritur; illas, ubi jam parere desierint. Steriles etiam quandoque juniores occupat. Ac rursus; Causa hujus morbi in genere sanguinis debilitas est; unde alimento, quod forinsecus importatur, in substantiam suam convertendo non jam impar, idem in extremi-

* Th. Sydenham de Hydrope.

*tates & pendulas corporis partes explodere necesse habet; Hinc qui fœcundioribus dotantur laticibus, etiamfi exundantibus, non proclives sunt in hunc morbum, quamdiu vis integra manet. Verùm aliter res habet, si natura minùs fœcunda fuerit huic mista, cujus Leucophlegmatia affinis est. Eâ ratione * alteri vetusto morbo, maximèque Quartanæ, supervenit.*

S. 3.
Remedia.

Quæ conducunt remedia, ad modum alterutrius naturæ, si qua dominatur, accommodanda; adeò ut periculum immineat Hydropicis, ab iis quæ Hæmorrhagiam parere possunt, modò ad naturam parere possunt, modò ad naturam primi ordinis propiùs accedunt.

S. 4.
*Historia
Hydropici.*

Sexagenarius quidam in Hydropem incidit, cui semina sinapios ex Cerevisiâ fuère data. Huic supervenit Hæmorrhagia, quæ tametsi sisteret, eousque tamen debilem reddidit, ut viro provectâ ætate demum exitio esset. Cognovi equidem hunc senem tali naturâ fuisse insigniter præditum.

* Cels. L. iii. c. xxi. Suprà c. xliv. S. 4.

C A P. LV.

De Naturâ organorum primi ordinis mistâ ei, quæ quarti est.

STupor quarti ordinis naturæ est, & insania primi. Utrique ita mistæ affine est morbi genus, quo affecti hilariter insaniant. Hi nonnunquam, veluti sibimet valdè placentes, nunc profusæ vultum lætitiæ induunt, repentinóque intus tanquam gaudio permoti in risum prorumpunt; nunc & incondita soli verba, sermonésque malè cohærentes effutiunt, ac ritus perpetuò rebus secundis gaudentium, & festivitate quâdam ludentium, referunt. Talibus animi causâ peractis, iterum in stuporem subsidunt, & in ejus caliginem immerguntur.

S. 1.
Insaniæ hilaris exemplum.

Vomitibus tali conducit; * *nam* (monente Celso) *si bene se purgaverit, ex magnâ parte morbum levabit.* Profunt itidem ea, quæ † menti bona augent.

S. 2.
Remedia.

* L. iii. c. 18.

† De Medicinâ Mentis c. vii.

C A P. LVI.

*De naturâ secundi ordinis ei mistâ,
quæ tertii est.*

S. 1.
*Exemplis
sunt do-
lores colici.*

MOrbi talis mistæ affines sunt, qui doloribus acutis fixisque afficiunt. Huc dolores spectant Colici, qui haud facile remediis mitigantur. * *Symptomata omnis Colicæ sunt, nunc ardor & æstus, nunc universum corpus occupans; nunc sub hypochondrio dextro, ubi inseritur ductus pancreaticus & choledochus in duodenum, perceptibilis. Nunc adest alior in abdomine perceptibilis. Hæc naturis ejusmodi commistis accidunt.*

S. 2.
Remedia.

Humidantia hisce accommoda sunt, alvumque mollientia anodynis sociata. Fugienda verò calfacientia, eaque in universum, quæ acrimoniâ quâvis dotantur.

* M. Ettmuller. de dolore Colico.

C A P. LVII.

*De naturâ organorum secundi mistâ
ei, quæ tertii est.*

AFFINIS hujus mistæ morbus est S. 1.
** alterum genus insanix, quod spatium* Insania
longius recipit; quia ferè sine febre incipit, tristis.
leves deinde febriculas excitat; & consistit in
tristitiâ. Phrenitis variatur naturâ tertii
ordinis accedente; & febriculæ non nisi
leves. Consistit pariter in tristitiâ quasi
ætatis seræ, non hilaritatis verò juvenilis.
Hæc seria gravior est morbus, quàm hilaris
insania, quum ex naturâ debiliore oriatur.

Ad duplicem accommodantur naturam S. 2.
 remedia. Remedia. Ad priorem inflammatione qua-
 dantenus affectam, ** utilis detractio sanguine*
est; ad posteriorem verò spectat, quod
parciùs fieri debeat. Servanda alvus est
quàm tenerrima, removendi terrores, & po-
tiùs bona spes afferenda. Ea comitentur
epispastica; atque etiam humidantia, qui-
bus utrique opus est naturæ.

* Cels. L. iii. c. 18.

C A P. LVIII.

*De naturâ secundi ordinis mistâ ei,
quæ quarti est.*

S. 1.
*Morbi af-
fines.*

FOmes, qui ex crasso quodam glutine non sine sicco pariter ardore corpori innascitur, sæpe in causâ est, cur morbi oriuntur. Prout iste naturam hanc mistam obsidere solet, tales morbi sunt ejus affines. Inde fit ut Quartanæ inflammationis subinde participes evadant; & morbi plures alii, notas istius exhibentes, hoc demum soluto, tollantur.

S. 2.
Historia.

Talibus morbis pueri atque adolescentes sæpe infestantur, quibus natura utitur ad aperiendum tramites, qui hoc glutine prius inferti sunt, nec alio facile ritu pandi queunt. Nec piget sanè hîc loci exemplum dare, quod hoc ipso vere * exhibuit puer septem circiter annos natus, mistâ hâc naturâ insigniter præditus. Retulit mater in eunte Martio, dum Tertianæ increbrescerent, quædam exanthemata semet in cute filii nascentia conspicatam fuisse, quæ rursus de conspectu fugerant, adeò ut, qualia fuissent, videre mihi non contingeret. Tussis interim non sine febris urgebat. Huic ægro detractus sanguis crassamen non scilicet rubicundum, quale Apoplecticorum, pallidius verò

* Anno MDCCXXVIII.

quàm

quàm Pleuriticorum, inibi fitum patefecit. Tussi dicata & mollia assumfit medicamenta, unde haud ita isthæc desæviebat, nec tamen post mensem abhinc abolita erat. At febris postmodum Aprili recrudescibat, typumque intermittentis veluti Tertianæ sibi induit; qualis cortici Kinkinæ cessit. Proximo autem mense Maio anhelatio * invasit; adeò ut creberrima respiratio urgeret, qualis sanè mortem frequenter prænunciat. Eam instare necessarii credebant, maximè quoniam Paristhmia ægrum tam malè unà cum Anginâ habebant, ut deglutiendi potestatem ei non permetterent; & ipsimet hoc symptomate exterriti fuissent. Hinc missi denuò sanguinis eadem, quæ prius, facies, idem crassamen; urinâ, quasi in Rheumatismo, subalbidum aliquid sibi confusum ostendente. Epispasticum ad posteriorem adhibitum est cervicem. Clysmata dein infusa; quæ non retenta primùm, ast repetita sunt adjectis insuper diaphoreticis, donec tandem cum levamine sudaret. Tenui ex illo tempore diætâ usus per septimanam convaleuit, ac rus abiit. Junio autem insequente eadem exanthemata, quæ primò, apparebant, matre nimirum narrante, quoniam ruri tunc temporis absentem intueri non licebat. Exanthemata, quæ mater Variolosas esse pustulas retulit, to-

* Suprà c. xliii. ff. 4. & 6.

tum undiquâque corpus præter pedum plantas obfidebant, maximè verò os & thoracis regionem; adeoque inflammata erant, ut ex eorum intumescentiâ luce per quatrimum æger privaretur. Hæc postea in squamea primùm exaruerunt, & dein in unum coalescentia, simul ad instar personæ, faciei detracta sunt. Puer autem fomitibus hisce purgatus, sanitati in integrum restitutus est; quem postea in urbem reversum ac omnia sanum vidi. Mense demum Octobri nuntiavit mater, Variolis filium decumbere; quem ut invisi, has maximè discretas ac legitimas se prodentes conspexi. Quærebam exinde an similes essent hisce, quibus rure idem spatio abhinc trimestri laborârat. Negabant, qui tunc temporis exanthemata viderant, & qui potius ea enarrârunt intumescentiæ haud aliena inflammata, quæ tandem in quiddam veluti corneum concreta eousque arida evasit, ut universa, nullis sui vestigiis post se relictis, ab ipsis, detraheretur.

S. 3.
Remedia.

Remedia itaque attenuantia ac diluentia talibus profunt; nimirum pro naturæ hujus vel illius modo, quæ ægris dominatur.

C A P. LIX.

*De naturâ organorum secundi mistâ
ei, quæ quarti est.*

Naturæ hujus organorum mistæ affinis est Lethargus. Is quippe ad Phrenitidem tam propè * accedit, ut qui Lethargo laborârunt, hi postea in Phrenitidem currant, etiamsi rariùs † quam Phrenitici in Lethargum. Veruntamen hoc non obstat, quin Lethargus modo planè Phrenitidi contrario ‡ se habeat. Idque quia non sine naturâ ipsi oppositâ creatur. Ea est debilissima eo quòd memoria * graviter ab hoc morbo lædatur, ac propter sensuum † hebetudinem. Hinc si Lethargus in Phrenitin currit, natura secundi ordinis melior dominatur, & à Lethargo æger liberatur. Si verò Phrenitis in Lethargum transeat, malum; quia natura quarti ordinis priori prævalet.

S. 1.
*Qui affinis
Lethargus.*

Ut à debilissimâ maximè naturâ periculum, ita ad eam accommodanda sunt remedia, quæ vim promovent, nervoso generi succurrunt, & attenuant. Talia iis adjiciuntur, quæ alibi ‡ tanquam Phrenitidi subvenientia traduntur.

S. 2.
Remedia.

* De Æt. Ad. c. xx. ff. 4, 5. c. vi. S. 17. c. x. S. 19.

† Ibid. c. viii. S. 29.

‡ Cap. ejusdem S. 26.

* De med. mentis c. x. ff. 21, 25, 27.

De Ad. Æt. c. viii. ff. 27, 28. † Ibid. S. 35.

‡ Ibid. c. xx. & xxi.

C A P. LX.

*De naturâ ordinis tertii mistâ ei,
quæ quarti est.*

S. I.
*Hypochon-
driacismi
exemplum.*

Naturæ tertii & quarti ordinis mistæ affinis est Hypochondriacismus. Ea ætate etiam florens, viscido fomite oneratur, ex quo flatus erumpunt, rugitusque in visceribus auditur. Eique limosa innascitur sæculentia ob alterius naturæ siccitatem. Utriusque ita morbos in se complectitur affectus iste Hypochondriacus; adeoque nunc Apoplecticum illius, nunc hujus Epilepticum refert; nunc & Apoplecticum insultus invadit Epilepticus.

S. 2.
Remedia.

Unicum quodvis remedium hoc morbo laborantibus non prodest, nisi aliud accom-
modum alteri etiam naturæ adjiciatur. Hinc attenuantia atque aperientia diluentibus conjuncta juvant. Utramque naturam vis deficit; eam promoventia utraque desiderat. Calfacientia interim fugienda ob siccitatem alterius, & refrigerantia ob alterius crassitiem.

C A P. LXI.

*De naturâ organorum tertii mistâ
ei, quæ quarti est.*

PRO naturæ organorum tertii quartique S. r.
Noctambu-
lorum
natura
enarratur.
ordinis diversitate, planè opposita concurrunt. Res hinc vigilantibus consuetæ per somnum geruntur. Alii vigiles facti earum non meminerunt; alii etiam veluti per insomniæ gestarum expergefacti remiscuntur. Priores ita autor * habere scribit; *quasi diversum aliquid à somniantibus paterentur; namque hi se motus locales edere concipiunt, quos reverà minimè edunt, verùm isti loco morventur, nec tamen istius conscii fiunt.* Et sermonem de somno claudens ait; *Enimverò talis cerebri, ejusque appendicis dispositio, quæ ad noctuvagationem inclinât, tanquam à peculiari quâdam organi conformatione dependeat, quibusdam hominibus à nativitate propria existit, nec quibusvis indifferenter accidit, aut unquam ab inordinatâ victûs ratione contrahitur.* Novi in quâdam familiâ, ubi & pater, & nati omnes huic affectioni sunt obnoxii, fratres noctu in somnis sæpe

* Th. Willis de somno & vigiliis.

*per domum discurrere, interdum convenire, ac invicem obviam factos comprehendere, adeoque se mutuò exuscitare. Attamen alii quibus hæc labes haud ab ortu imprimitur, nullâ manifestâ occasione in hunc affectum incidunt. Posteriores sunt, * in quibus reverà est somnus vigilans, & vigilia somnians. Clausis quidem oculis in locis, quæ aliàs peragrarè solent; conniventibus verò in minùs consuetis, subinde non sine nocumento versantur. Exemplum prodere haud alienum erit.*

S. 2.
 § *inno am-
 bulantis
 historia.*

Nuntiatum est cuidam mihi noto fœminam, quam ferè eodem horæ momento conspiciatus fuerat per transeuntem urbis plateam, nunc ægrotam domi suæ decumbere. Adverterat ipsemet aliquid infueti, eo quòd isthæc oculos conniventes quasi velare conaretur. Cum dein qui hoc nunciârat, eum specie deceptum fuisse contenderet, quoniam mulier febre laborans è lecto surgere aut perambulare non valet; extemplo per plateas ille ipsam singulas usque ad ædes istius ægræ investigavit, ac simul à vicinis visam hanc fuisse, dum transfiret, cognovit. Invisit porrò ægram in lecto jacentem, atque à jam evigilante didicit, eam somniâsse, quòd per vicòs, ubi in conspectum se habitantium dederat, iret ac regrederetur. Liquebat autem sæpe à notis vocatam nihil sensisse; verùm itinere

§ M. Ettmuller de somno nimio.

fuò

fuo pergentem, foribus consueto sibi more referatis ac dein clausis cùm progressam fuisse, tum rediisse. Omnia hæc postea, quæ facere solita jam transegerat, nec alia tenuit memoriâ.

Coma somnolentum suprà inter morbos quarti ordinis numerabatur. Ei nonnunquam vigiliæ accedunt. * *Si delirium sit tale, ut, licet dormiant, propter gravia insomnia quoad internas operationes animales reverà vigilent, clamitent, & inordinate moveant, dicitur Coma vigil.* Hoc particeps est Comatis somnolenti, & noctambulorum affectûs. Quò longiùs à somnolento recedit, ut cùm vigiliæ † sint continuæ, eò gravior est morbus. Quò magis morbum refert noctambulorum, & insomnia ei leviora, motûsque magis ordinati evadunt, eò facilius curatu fit. Ad meliorem ita accedit naturam. Ea magis ad tertium ‡, minùs ad quartum inclinat ordinem.

S. 3.
Et Coma-
tis vigilis.

Accommodantur remedia ad naturam vario gradu modoque mistam; summè attenuantia conducunt ad corrigendam alterius naturæ crassitiem, modò impetus eorum paregoricis inhibeatur, fomèsque ejusmodi solutus per meatus cutaneos evocetur.

S. 4.
Remedia.

* M. Ettmuller ibidem.

† Æginet. L. iii. c. 10.

‡ M. Ettmuller laudat. suprà c. xxxix. S. 6.

tur. Humidantia pariter ad ficcitatem alterius diluendam. Ea nervoso generi adhibenda sunt remedia, quæ utriusque debilis naturæ vim promovent, cavéntque præcipuè, ne vis subtilissima, quæ sola restat, disperdatur.

C A P. LXII.

*De naturis è simplicibus prædictis
tribus vel quatuor constantibus,
earumque affinibus morbis.*

PRæterea medentibus sæpe occurrunt naturæ, è tribus vel quatuor simplicibus præmissis constantes. Admiscendi itidem rationes variæ sunt, pro naturis & ætatibus parentum. Harum diversitas ea est, ut interdum apertè quædam cæteris dominetur; interdum æquali velut lege singulæ hominem temperent. Ac rursus est ubi duæ pariter cæteras, ac tres itidem superant reliquam; quarum viribus conjunctis nonnunquam fractis, mista aut simplex, quæ depressa priùs jacuit, natura se conspiciendam præbet.

S. 1.
Ratio naturas variè temperandi.

Pari ratione morbi dantur, earundem variè temperatarum affines. Iis aliter atque aliter sociatis quidam dominatur, præ cæteris ingravescent. Aliquando plures complicati sunt. Eorum vires nunc ferè pares, nunc & impares cernuntur, pro modo gradúque affinitatis, quæ inter hosce ac naturas variè mistas intercedit. Est & ubi huic, qui primus dominabatur, soluto alius atque alius succedit. His denique prostratis

S. 2.
Cui respondent morbi.

prostratis ultimus naturæ ægri affinis semet ipsum, tanquam in fundo subjacentem, prodit.

S. 3.
*Exem-
plum.*

Id quod sequenti exemplo illustrare est; Rheumatismus non sine affectu Hypochondriaco virum in primis obsidebat; qui æstuosâ tempestate, rurî aperto sole commoratus, Hæmorrhagiâ correptus est. Sanguine, qui periodicè effluxerat, sistente, ac hieme simul ingruente Hydrops invasit. Huic, ineunte demum vere, Podagra successit. Eâ haud ægrè solutâ, sanitas integrata est.

S. 4.
*Unde hac
cognoscen-
da.*

Ut exempla fuerunt præmissa non modò naturarum, quæ simplices dictæ sunt, verùm & mistarum; quibus pariter singulis morbi affines subjiciuntur, ex hisce propositis diversitas, qualis sit, cognosci potest. Eâ re satis perspectâ naturæ ex morbis affinibus, ipsas nunc hâc nunc illâ specie infestantibus, dijudicari queunt; & morbi rursus ex affinitate naturarum intellecti, accommodam sui curationem monstrabunt. Enimvero naturæ ad modum quæque suum afficiuntur; unde varia morborum symptomata frequenter exurgunt, quæ diversâ pariter remedia sibi, tanquam novis accedentibus morbis, deponunt.

Hinc

Hinc primùm ex qualibus natura ægri constat, colligere licebit; & si ægrotus nihil mali patefaciat, præterquam quod ex intemperie oritur naturæ, ad hanc privatim corrigendam medentis consilia spectabunt. Ac si morbus affinis superveniat, hujus indoli consulendum, eâ perpetuò ratione ab ipsomet liberando, quæ fundamentis ipsius naturæ innitatur. Quòd si hæc duo medici animo unà obversentur, adeò ut remedia morbo non accommodentur, nisi pariter ægri naturæ habitâ ratione; tales superari queunt affectus, quales vix consiliis, aliter quidem efficacissimis devincentur, dummodo ad naturam cujusque privatim non dirigantur. Utpote quæ ideo irrita fient, quoniam natura morborum curatrix ipsis renititur. Hinc repugnantia quædam enascitur, quam non rarò hi conquerruntur, qui in naturæ morem nullatenus inspexerint; contenti nimirum morbi solius ingenium perscrutari, atque ex hoc seorsum spectato medendi rationem depromere. Nec insolitè pervicacia naturæ occurrit, quæ remediis, alios communiter juvare consuetis, adversetur. Inde fit ut in pejus frequenter res ægrorum abeant, dum quæ remedio similibus sunt morbis, nocent ipsis, quorum dissimilis planè natura est. Atque ita novum ado-

U

ritur

S. 5.
*Remedia
utrique
tum na-
tura tum
morbi æ-
commo-
danda
indoli.*

ritur incommodum, naturâ remedium
haud sibi conveniens repudiante; mor-
bûsque quasi recens veteri superadditur.
Siquidem æquè oportet ad naturam ac
morbum remedia accommodare, ut quæ
utrique convenient, ritè socientur.

S. 6.
*Cur nec re-
medium
nec metho-
dus eadem
cunâis
convenit.*

Hinc denique liquet cur nullum omni-
bus, generis licèt ejusdem, morbis reme-
dium aptari queat. Id nihilo magis mi-
randum, quàm quòd omni idem ætati non
conveniat; cùm naturæ ad minimum à se
invicem, quantum ætates, ex quibus oriun-
tur, distent. Similiter nec quidquam pro-
ficiunt, qui in methodum, cuivis morbo
quidem haud alienam, sed ad naturam
non accommodatam, insistunt; quique ad
morborum ferè indolem, ac varia, quæ
ipsum consequuntur, symptomata solum-
modo consilia dirigunt. Non quòd ea scire,
quæ ad morborum signa notâsque per-
tinent, inutile sit; sed quòd ex iis tantum
cognitis non liceat remedia præcipere, quæ
consiliis ipsos sanandi respondeant. Acci-
dentia morbis habenda veluti eos præ-
finientia, quæ ab aliis secernunt; non verò
tanquam indices remediorum, qualia iis ac-
commoda sint. Secùs symptoma morbi non
morbus curatur; quo nihil ferè perni-
ciosius ægrorum rebus excogitari potest.

Hæc de variis hominum naturis, quæ ^{S. 7.} affinia vitiorum morborúmque primordia ^{Qualia ad hoc argu-} ex robustiore vel debiliore parentum modo ^{menti ab-} in se traducunt. Restant porrò aliæ, quæ ^{solven-} ex morbidis corruptísve seu mutilis paren- ^{dum des-} tibus oriuntur. Tales verò ad aliud volu- ^{derantur.} men pertinent.

F I N I S.
